

วาร

ญาณ

ตอนที่ ๓ เดือนธันวาคม ร.ศ. ๑๑๓ ภาคบาท

บานพแนก

คำนำสภานายก	หน้า ๒๑๗
ประวัติ หอพระสมุดวชิรญาณ	๒๑๘
เรื่องทุนกับแรง	๒๓๔
การทำนาจะได้ผลดีอย่างไร	๒๖๕
เรื่องแต่งงานแก่แค้น	๒๗๕
เรื่องจีนเรียกชื่อฝรั่ง แลเรื่องสนทนากับคนขอทาน	๒๙๖
พระราชปวงษา เรื่อง อากรน้ำแลอากรสุราเป็นต้น	๓๐๐
โคลงผลไม้รายเดือน	๓๑๗
รายงานหอพระสมุดวชิรญาณ	๓๒๐

นายปาดเปรียญรวย รวม ลงพิมพ์

โดยคำสั่งกรมเลขาธิการ หอพระสมุดวชิรญาณ กรุงเทพฯ

ขาย ณ หอพระสมุดวชิรญาณ

แต่ที่ร้านขายหนังสือทั้งปวง

วชิรญาณ

ตอนที่ ๓

จำนวน เดือน ธันวาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๓

สภานายก

ใน คำนำ นี้ ข้าพเจ้า เห็น ควร ว่า จะ ต้อง แก่ ตัว อยู่ อย่าง หนึ่ง คือ
ใน การ ที่ รับ เปน สภานายก หอ พระ สมุด ซึ่ง เปน ตำแหน่ง อัน สูง
เกิน หน้า ข้าพเจ้า.

ตัว ข้าพเจ้า เอง ใน หนังสือนี้อาจ หรือ ก็ ไม่ ผู้ จะ ตี นัก ทั้ง ความ รู้
ซึ่ง เคย มี ก็ บก พร่อง มาก เพราะ ไป อยู่ เสี้ย เมือง อื่น นาน ซึ่ง จะ
ให้ เขียน หรือ แต่ง หนังสือนี้อาจ ได้ ดี เหมือน คน อื่น นั้น ก็ ยาก.

แล เพราะ ไป อยู่ เสี้ย เมือง อื่น นาน ความคิด, ธรรม เนียม, แล
สิ่ง ทั้ง ปวง ที่ อังกฤษ เรียก โลฬี ของ ชาต ของ ตัว เอง นั้น ก็ ลืม ๆ
ไป มาก ต้อง มา จับ เรียน ใหม่ การ ที่ เปน ไป ใน เมือง ไท ที่ รู้ ได้
ก็ โดย ทาง หนังสือนี้อาจ⁶⁶⁵ การ ทั้ง ปวง ที่ เกิด ขึ้น บ้าง สูญ ไป บ้าง
อยู่ ทุกวัน ๆ นั้น ก็ ไม่ รู้ เพราะ ฉนั้น เปน การ ลำบาก นัก ที่ จะ เขียน
อะไร ให้ ถูก ใจ คน ได้ ทั่ว ไป

การที่จะ ต้อง ทำใน หอพระสมุด นั้น ก็ไม่ทราบ ชัด เจน เพราะ
ตั้ง แต่ได้ เปน สมาชิกมา เกือบ จะไม่ได้ไป หอพระสมุดเลย จนกระทั่ง
ได้ กลับ มา จาก ยุโรป คราวนี้

เพราะ ฉนั้น ข้าพเจ้า จึง เห็น ว่า ซึ่งข้าพเจ้าได้ รับ เปน สภานายก
คราวนี้ เปน การ เกิน หน้า แล ท่าน สมาชิกอื่น ๆ มี มาก ที่สมควร
มากกว่า ข้าพเจ้า

แต่ ถึง อย่างนั้น ก็ดี ข้าพเจ้า เห็น ว่า เมื่อได้ โวต ของ ท่านสมาชิก
มากกว่าผู้อื่น ก็ ควร ต้อง รับ ตำแหน่ง นี้.

ข้าพเจ้า คง ตั้งใจ ทำการ ในหอพระสมุดให้ เต็ม กำลัง สิ่งใดที่
ข้าพเจ้าไม่ทราบ จำ เปน จะ ต้อง เรียน ชน ที่ไม่ สิ้น ชาติ ช้อม ชน
แลมีความ หวังใจ เสมอว่า ถ้า กำลังมี ประโยชน์ เพียงใด ข้าพเจ้า
คง จะ ทำให้ ตัวข้าพเจ้า มี ประโยชน์ เพียง นั้น ข้าพเจ้ามี ความรู้ น้อย
จำ เปน แต่ จะ ช่วย ได้ แต่ ด้วย กำลัง แล ความ เพียร แล เมื่อ ข้าพเจ้า
ทำการ โดย เต็ม กำลัง แล้ว หวัง ว่า การ จะไม่ เสีย ไป ได้

กิตติยากร วรลักษณ

ประวัติหอพระสมุทวชิรญาณ
ภาคที่ ๓ หงษ์หอพระสมุทประทีปมา
ข้อภาคที่ ๒ หน้า ๑๕๓

ตอนที่ ๑ กรรมสัมปาทิกสภาสำหรับที่ ๔ ตอนที่ ๒ กรรมสัมปาทิกสภาสำหรับที่ ๕ ตอนที่ ๓ กรรมสัมปาทิกสภาสำหรับที่ ๖ แลตอนที่ ๔ กรรมสัมปาทิกสภาสำหรับที่ ๗

ตอนที่ ๑ กรรมสัมปาทิกสภาสำหรับที่ ๔

ณวันเสาร์ เดือนสิบเอ็ดขึ้นสิบห้าค่ำ บั้วอก ฉศก จุลศักราช ๑๒๔๖ เวลาราตรีสี่ทุ่มเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลฉลองพระเดชพระคุณ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระบรมราชชนกนาถ ในอภิรักษ์ขัตติยยศ คล้ายกับวันสวรรคตพร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงษ์ แลข้าราชการ เฝ้าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตร ตั้งกรรมสัมปาทิกสภาหอพระสมุทวชิรญาณสำหรับที่ ๔ ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นชอบดังที่ได้เลือกสรรตกลงกันแล้วนั้น คือ ๑ สภานายก พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นเทวะวงษ์วโรปการ ๒ เลขาธิการ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต พระเจ้าน้องยาเธอเป็น

กรรม สัม ปาทิก ๔ พระ องค์ คือ ๓ ปฏิกม กรมหมื่น ประจักษ์
 ศิลปาคม ๔ บรรณารักษ์ พระ องค์เจ้า สวัสดิ์ ประวัต ๕ สารา นิยกร
 พระ องค์เจ้า ติศวร กุมาร ๖ เทรัญญิก พระ องค์เจ้า ศรีเสาวภาวงศ์
 แล ผู้ช่วย กรรม สัม ปาทิก อีก ๒ นาย คือ ๗ ผู้ช่วย สารา นิยกร พระยา
 ภาสกรวงศ์ ๘ ผู้ช่วย ปฏิกม พระยานรรัตนราชมานิตย์ แลเสด็จ
 พระราช ดำเนิน เข้า ข้างใน พระราช ทาน สัจญา บัตร อุปนายก
 คีรี พระเจ้า น้อง นางเธอ พระ องค์เจ้า ประภักดิ์แล้ว เสด็จ ออก
 ทรง ทอดผ้า พระ สงฆ์ สด ปกรณ์ แล ทรง สดับ พระ ธรรม เทศนา เสร็จ
 การ บำ เพ็ญ พระราช กุศล แล้ว เสด็จ พระราช ดำเนิน ลงลอย พระ ประทีป
 เมื่อ กรรม สัม ปาทิกสภา ดำรับ ใหม่ ได้รับ พระราช ทาน สัจญา บัตร
 ตั้งแล้ว จึงได้ ปฤกษา ตกลง กัน ให้ เลขอาธิการ นัด สมาชิก
 ทั้ง ปวง มา ประชุม เป็นการ ประชุม ใหญ่ ใน วันรุ่ง ขึ้น เพื่อ จะ
 ได้ ข้าง การ ซึ่ง กรรม สัม ปาทิก สภา ดำรับ นี้ จะ จัด ใน หอพระ
 สมุด วชิรญาณ ให้เป็นการ เจริญสืบ ไป ให้ มี หนังสือ เชิญ
 เป็นการ พิเศษ

ณ วัน อาทิตย์ เดือน สิบ เดือน แรม ค่ำ หนึ่ง บั้วอก ฉศก ได้มีการ
 ประชุม ใหญ่ ครั้ง แรก กรรม สัม ปาทิก แล สมาชิก ได้ มาสู่ ที่
 ชุม นม รวม ๘๑๑ ท่าน นับ เป็น มหาสัง นิบาต มี สมาชิก มาก เป็นที่ ๑
 แต่ มี หอ พระ สมุด มา ครั้น เวลา บ่าย ๔ โมง สภานายก ประทับ
 แก้ว อี่ยม ประธาน ให้ เปิด การ ประชุม แล้ว สภานายก ตรัส บอก

รายนามกรรมล้มป่าตึกสภาลำรับที่ ๔ ซึ่งได้รับตำแหน่งใหม่
 ในปีนี้ แล ทรงปลุกษาว่า สมาชิกทั้งหลายจะเห็นสมควรให้
 จัดการประการใด กรรมล้มป่าตึกจะรับอาดาจัดให้สำเร็จ แล
 จะทำจดหมายรายการที่จะจัด มีบาญชีเงินใช้มาเสนอ ก่อนด้วย
 ในส่วนความคิดของกรรมล้มป่าตึกสภาเองนั้น ตั้งใจจะจัดการ
 เรื่องหนังสือพิมพ์ให้แปลกกว่าแต่ก่อน ๒ ประการ เปนความเห็น
 ของผู้ช่วยสาราณียกร คือ จะออกหนังสือชื่อวชิรญาณ วิเศษ
 ทุก ๓ วัน มีข่าวราชการที่เป็นไปทุกวัน แจกสมาชิก ไม่ต้อง
 เสียเงิน แล อีกอย่างหนึ่ง หนังสือพิมพ์วชิรญาณ ซึ่ง ออก ๑๕ วัน
 ครั้งนั้น จะแก้เป็นเล่ม ออกเดือนละครั้ง ในที่สุดก็ทรงแสดง
 ความหวังพระไทยว่า กรรมล้มป่าตึกสภาลำรับนี้ จะได้รับความ
 เกื้อกูลจากสมาชิกทั้งปวงทุกเมื่อ

ครั้นแล้ว เลขานุการได้เปิดหีบฉลากรับเลือกภาคสมาชิก ซึ่ง
 ได้ปิดชื่อผู้นำผู้รับรอง แล ผู้จะขอเข้าไว้ครบกำหนดตามกฎหมาย
 แล้ว ตกลงเป็นให้เข้า ๖ ท่าน คือ ๑ หลวงพิพิธภักดี (โหมต)
 ๒ หลวงไกรกรธา (เที่ยง) ๓ พระยาศรีสิงหเทพ (อ่วม)
 ๔ พระยามหาอำมาตยาธิบดี (หุ่ม) ๕ นายยมมหาตเล็ก (สอน)
 ๖ หม่อมราชวงศ์ชายกับตัน ทหารรักษาพระบรมหาราชวัง

ปฏิคมรับสั่งว่า สมาชิกผู้ใด เห็นควรจัดการประการใด
 ก็ขอให้กล่าวขึ้น หรือ ทำความเห็นมายื่นโดยเต็มกำลังเถิด ผู้ช่วย

สาราณียกร จึงกล่าวว่า ขอให้สมาชิกร่วมส่งหนังสือมาลงพิมพ์
บ้าง ด้วยเป็นประโยชน์สำคัญคู่กันพียง ก็ไม่มีใครกล่าว
ประการใด บรรณารักษ์จึงขอเลิกประชุม สาราณียกรรับรอง
เป็นอันเลิกประชุม เวลาบ่ายสี่โมงครึ่ง

ณวันอาทิตย์เดือนสิบสองขึ้นค่ำหนึ่ง ได้มีการประชุมใหญ่
ณหอพระสมุทวชิรญาณตามกฎหมาย นับเป็นครั้งที่ ๒ กรรมการ
ปาตักแธสมาชิกร่วมที่ประชุมรวม ๒๔ ท่าน สภานายกไม่ได้

เสด็จเพราะติดราชการ ไปตามเสด็จพระราชดำเนิน พระราชวัง
บางปะอิน จึงเลขาธิการเชิญปฏิคมขึ้นประทับเป็นประธาน เปิด
การประชุม ปฏิคมทรงแสดงความยินดีที่ได้ประชุมตามกฎหมาย
แต่เสียดพระไทยที่สมาชิกร่วมมาส่งเสด็จแล้ว พวกนี้กลับเสียดมาก

ได้เปิดตลาดรับเลือกภาคีสมาชิกร่วมอีก ๖ ท่าน คือ ๑
หลวงภักดีชุมพล (สุด) ๒ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านันทวัน
๓ หลวงอมรินทรรักษา (ลม้าย) ๔ นายรองสรรพวิไชย (ชม)
๕ พระอินทรเดช (สังวาล) ๖ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโตเล็ก

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมหลวง
ภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช ทรงปลุกษาว่า ผู้หญิงควรจะเป็นภาคีสมาชิกร่วม
ด้วยได้หรือไม่ ตกลงกันว่าควร แต่เลขาธิการทูลว่าเวลานี้
กรรมการปาตักสภามาสมาชิกร่วมขึ้นไปตามเสด็จพระราชดำเนิน
อยู่บางปะอินมาก จะขอขึ้นไปปลุกษาก่อน ก็เป็นอันตกลง

หม่อมราชวงศ์วงษ์นิว ขอเลิกประชุม หลวงปฏิบัติราช ประสงค์ รับรอง
 เปนอันเลิกประชุมเวลาเช้า ๔ โมงเศษ

ณวันจันทร์ เดือนสิบสองแรม ค่ำหนึ่ง ได้มีการประชุมใหญ่
 ณหอพระสมุดวชิรญาณ ตามกฎหมาย นับเป็นครั้งที่ ๓ เวลาบ่าย
 ๔ โมง กรมหลวงปาทักแลลมาซิก มาสู่ที่สโมสร สันนิบาตรรวม ๕๑ ท่าน
 สภานายกอดีตราชการ มิได้เสด็จมา เลขาธิการ ขึ้นประทัย เปน
 ประธาน เปิดการประชุมแทน ได้เปิดหีบ ฉลากเลือกภาคีสมาชิก
 เข้าใหม่ ๑๐ ท่าน เปนอันตกลงยอมให้เข้า ๙ ท่าน ต้องคัด
 เลี่ยหนึ่ง ด้วยฉลากข้าง ไม่ควรให้เข้ามากกว่าควร คือ หม่อมเจ้า
 เมชิน (ในกรมหมื่นอมเรนทร บดินทร์) ที่ควรนั้นคือ ๑ แยก จึง
 เลี่ยเดอแนนต์ คาสเดอลสกลอยล์ ๒ หลวงอุปการโกษากร (เวท)
 ๓ พระยาราชพงษาอนุรักษ (ชม) ๔ นายพิณัยราชกิจ (ไ้ะ) ๕ หลวง
 บริรักษ จรุงค์ (พุ่ม) ๖ นายราชภักดิ์ภักดี (เชษฐ) ๗ พระยา
 ศรีสุนทร ไหวหาร (น้อย) ๘ พระพิพากษานานาประเทศกิจ (ชา)
 ๙ พระยาพิลฉนซ์ สมบัติบริบูรณ์ (ยิ้ม)

ผู้ช่วยสารานุกรมแสดงคุณประโยชน์ ในการจะออกหนังสือพิมพ์
 เพิ่มเติม วชิรญาณพิเศษ ซึ่ง จะ ออกทุกสาม วัน นั้น ยกเป็น
 ปกตินกบัญญัติหาเหตุผลอย่างว่า สมาชิกมีคดีที่ควร ปกฤษา แต่
 กระดากกระเดื่อง มีกล้าพูดขึ้นในที่ประชุมได้ ก็ต้องเงียบไป
 กรมหลวงปาทัก จึง จะยอมรับคำ ปกฤษา ที่เป็นบัญญัติต่าง ๆ ตรวจ

เห็นไม่เปนคำเสียดสี ในการที่ไม่มีประโยชน์แล้ว ก็จะได้ลงพิมพ์เป็นคำถาม สมาชิกผู้ใด จะถาม หรือจะ ตอบ ลง ชื่อเป็นแต่ฉายา มาก็ได้ ถ้าสมควร แล้วก็จะได้ ลง เป็นแต่จะลงพิมพ์พิมพ์บอก ว่า ชยบัณฺเฑน ไม่สมควร อย่างนั้น เพื่อให้แก้มาใหม่ แต่หนังสือนี้ไม่มี กำหนด ออก มีบัญญัติมาเมื่อไร ก็ จะ ออกเมื่อนั้น อนึ่ง กรรม สัมปาทิก สภา ได้ ปลูก ษา บัญหา ของเกลือ ลูกไม้ ซึ่งมี มาถึง วัน อาทิตย์ เดือน สิบ สอง ชัน แปรคำ มีใจ ความว่า การสิ่งไร ที่เห็น ชอบ พร้อม กัน แล ทำแล้วจิต ข้างไป อไร เป็นเหตุให้จิต กรรม สัมปาทิก ผู้หนึ่ง เห็นว่า เพราะ ความเกียจคร้านเป็นเหตุ อีก ผู้หนึ่ง เห็นว่า รู้แล้วว่าเป็น กุศล แต่ไม่ทำ กุศลเอง นั้นและเป็นเหตุ ความจิต อีกผู้หนึ่ง เห็นว่า เพราะความโลภอยากหากการ ขึ้นต่อไปอีก เป็นเหตุ ความจิต อีก ผู้หนึ่ง เห็นว่า เพราะไม่เชื่อ เพื่อดูการ อีก ผู้หนึ่ง เห็นว่า เพราะเห็นว่ามีเวลาถมไป อีก ผู้หนึ่ง เห็นว่า เปนด้วยความต้องการไม่รู้ สิ้น แลไม่ อดทน อยู่ เปน ปานกลาง อีก ผู้หนึ่ง เห็นว่า เพราะยังไม่พอแก่ความ ประสงค์ อีก ผู้หนึ่ง เห็นว่า เพราะ ธรรมดา โลกเป็น ของ เปลี่ยนแปลงไป

ปฏิคมตรัสถามว่า เมื่อประชุม ก่อน เลขาธิการว่าจะ ชันไปหาฤา เรื่อง จะให้ ผู้หญิง เป็นภาคี สมาชิก นั้น ตก ลง อย่างไร สารา นิยกร ตอบว่า สภานายกแล กรรม สัมปาทิก ปลูก ษา เห็น พร้อม กันว่า สมควร อยู่ แต่ เปน การ ผู้หญิง ฝ่าย หน้า จะ จัดการ

ตามชอบใจไม่ได้ ได้แต่ปลุกชากัน เมื่อตกลงอย่างไร แล้วนำ
ความเห็น ฉวาย สมาสักฝ่ายใน แล้วแต่จะปลุกชากตกลงกัน ก็เป้น
อันเห็นชอบพร้อมกัน บรรณารักษ์ ขอ เลิก ประชุม ปฏิคม รับรอง
เป้น อัน เลิก ประชุม เวลา ย่ำ ๔ โมงเศษ

ณวัน พุธ เดือน อ้าย ขึ้น แก้ว ค่ำ ได้มีการประชุมใหญ่ ณ หอพระ
สมุด วชิรญาณ ตาม กฎหมาย นับเป้นครั้งที่ ๔ เวลา ย่ำ ๔ โมง
มีกรรม สัม ปาทิก แล สมาสัก มาสู่ ที่ สันนิบาต รวม ๔๑ ท่าน สภา
นายก ประทับ เป้น ประธาน เปิด การ ประชุม ได้ เปิด ท้าย ฉลาก รับ
ภา คี สมาสัก เข้า ใหม่ ๑๑ คน ต้อง คัด เพราะ ข้าง ไม่ เห็น ควร ให้ เข้า
มาก ๑ นาย คือ นาย นก ยง มหาต เล็ก เป้น อัน ได้ เข้า ๑๐ ท่าน คือ
๑ จำ โชน เชิด ประทีป ใน (ปลัด) ๒ พระ คี ฐ การ ภักดี (เซ็น) ๓ หลวง
ฉวา นุ รั กษ์ (เสม) ๔ หลวง อค นี นฤ มิตร (จิตร) ๕ หม่อม เจ้า
ประ วิช (ใน กรม ขุน ราช สิห์ วิกรม) ๖ นาย ฉัตร เสมียน ออ ฟัก ไน
๗ หลวง อิน ทร โภษา (เฉื่อย) ๘ พระ ยา เทพ ประ ชุณ (พุ่ม) ๙ นาย
เล่ห์ อา วุช (สม บุญ) ๑๐ นาย รอง ชั้น (พร้อม)

พอ เวลา ย่ำ ๕ โมงเศษ พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ ทัว เสด็จ
ออก ขุนนาง ก็ เป้น อัน เลิก ประชุม ขึ้น ไป เฝ้า ทูล สอ ของ สุติ พระ บาท

ณวัน พุธ เดือน อ้าย แรม ค่ำ หนึ่ง บั วร ก ฉก ได้ มีการ ประชุม
ใหญ่ ณ หอ พระ สมุด วชิรญาณ ตาม กฎหมาย นับ เป้น ครั้งที่ ๕
เวลา ย่ำ ๕ โมงเศษ มีกรรม สัม ปาทิก แล สมาสัก มาสู่ ที่ สมาสัก

ประวัติ หอพระ สมุด วรรณญาณ

รวม ๕๓ ท่าน สภานายกเล็ดจ์มาถึงเย็นไป เลขาศิการ ประทับ
 เปนประธานแทน เบ็ดการ ประชุม ไม่ได้ ปลูกษาการ อันใด
 นอกจาก เบ็ดทียบ ฉลาก รัย ภาคิ สมาสิก เข้า ใหม่ รวม ๑๐ ท่าน คือ
 ๑ พระยาสุรินทร ฎาไชย (เทศ) ๒ หลวงมวงคลรรัตน์ (ช่วง) ๓ พระ
 ศิริเสนา (วัน) ๔ พระภีรมราชา (จ่าย) ๕ หลวงมนตริ นิกรโกษา
 (เชย) ๖ มิสเตอร์ เบ็ด ลอฟต์ส ๗ หลวงโกษาอนุการ สวัสดิ์ (แผ่)
 ๘ นายจรรยาชนิกุล ๙ หลวงวิ จารณ์อา วุธ (สวน) ๑๐ หลวง
 จำนงทวยหาร (ฤกษ์)

พอเวลาบ่าย ๕ โมงเศษ พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัวเสด็จ
 ออกขุนนาง ก็เลิก ประชุม ขึ้นไปเฝ้า ทูลลของ รุดีพระ บาท

ณวัน พุฒ เดือน ยี่ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง ปี วอก ฉศก มีการ ประชุม ใหญ่
 ณหอพระ สมุด วรรณญาณ ตามกฎหมาย นับ เปน ครั้งที่ ๖ มีกรรม
 สัม ปา ทิกแล สมาสิก มา คอย ประชุม ตามนัด รวม ๕๔ ท่าน แต่สภา
 นายกติด ราช การ เล็ดจ์เย็นไป พอเปนเวลา บ่าย พระบาท สมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว เสด็จ ออกขุนนาง ก็พากัน ขึ้นไป เฝ้า ทูล ลของ รุดี
 พระ บาท มิได้ มีการ ประชุม

ณวัน พุศุศัศ บดี เดือน ยี่ แรม ค่ำ หนึ่ง ได้ มีการ ประชุม ณหอพระ
 สมุด วรรณญาณ ตามกฎหมาย นับ เปน ครั้งที่ ๗ มีกรรม สัม ปา ทิก
 แล สมาสิก มา สู้ สัน ญิบาด สฐาน รวม ๔๒ ท่าน สภานายกติด ราช การ
 มิได้ เสด็จ เลขาศิการ ประทับ เปน ประธาน แทน เบ็ด การ ประชุม

ได้เบ็ด หีบ ฉลากรับลมา ซีกเข้าใหม่ เป็น วิสามัญญ์สมาซิก ๓ ภาคี
 สมาซิก ๔ อภาคีสมาซิก ๑ รวม ๘ ท่าน คือภาคีสมาซิก ๑ พระ
 ประพันธ์วงษ์เธอ กรมหมื่นนฤบาลมุขมนตรี (ฉายาเนติ) ๒ ขุน
 วิสุทธากร (หม่อมราชวงศ์หนู) ๓ หลวงภักดีบรมนารถ (แบน)
 ๔ ขุนนครเขตรเกษมศรี (พลอย) แลวิสามัญญ์สมาซิก ๓ นั้น คือ
 ๑ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์ (ฤกษ์) ๒ สมเด็จพระ
 พระวันรัตน์ (ทัม) ๓ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (สา) อภาคี
 สมาซิก ๑ คือหม่อมมณเเรนราชา (มโนรถ)

ครั้น เวลาบ่าย ๕ โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ
 ออกขุนนาง จึงพร้อมกันเลิกประชุมขึ้นไปเข้าทูลของฮูลิพระบาท
 ๑ วันศุกร์ เดือนสาม ขึ้นค่ำหนึ่ง ขวอกฉดก นั้นมีการประชุม
 ณหอพระสมุดวชิรญาณตามกฎหมาย นับเป็นครั้งที่ ๘ มีกรรมล้ม
 ปาทิกแลสมาซิก มาสู่ที่ชุมนุมรวม ๒๖ ท่าน แต่กรรมล้ม ปาทิก
 เสด็จมายังหาพร้อมกันไม่ ถอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ
 ออกขุนนาง ก็เป็นอันมิได้ประชุม

ตั้งแต่วันเสาร์ เดือนสาม แรมค่ำหนึ่ง ขวอกฉดก ถึงกำหนด
 ประชุมใหญ่ตามกฎหมาย ก็ติดเหตุการต่างๆ กรรมล้มปาทิก
 บางพระองค์ 03/04/2563 ตามเสด็จพระราชดำเนินประพาศ เมืองจันทบุรี
 เลี้ยวข้างไปทีอื่นข้าง ติดราชการบ้าง มีแต่กรรมล้มปาทิก
 แลสมาซิก บางพระองค์บางท่าน มาคอยๆ อยู่ ครั้นเห็นมิได้มีประชุม

ตาม กำหนด หลาย หน เข้า ก็ ออก หนึ่ง หน ง่าย จืด ง่าย ไป มิ ได้ มี การ
 ประชุมใหญ่ ใน กรรม สัมปาทิก สภา สำหรับ ที่ ๔ อีก ต่อ มา รวม
 ได้ มี การ ประชุมใหญ่ ตาม กฎหมาย ๘ ครั้ง ได้ ประชุม ปฎิภา
 ษากิจการ ๓ ครั้ง เป็น แต่ ประชุม รับ สมาชิก เข้า ใหม่ ๓ ครั้ง มิ ได้
 ประชุม ๒ ครั้ง แต่ ส่วน กรรม สัมปาทิก สภา นั้น ก็ พบ กัน เป็น คราว ๆ
 บาง พระองค์ เสด็จ มา มาก บาง พระองค์ ก็ น้อย แต่ มิ ได้ ปรากฏ
 ขอดหมาย เหตุ ว่า ได้ เป็น อัน ประชุม ปฎิภา ษากิจการ เป็น หลักฐาน
 กรรม สัมปาทิก สภา สำหรับ นี้ ได้ ออก หนังสือ พิมพ์ ๓ อย่าง ๆ ๑ เรียก
 ว่า หนังสือ พิมพ์ วรรณญาณ วิเศษ บอก ข้าราชการ กำหนด ออก
 วัน อาทิตย์ แล วัน พฤหัส บดี ได้ ออก อยู่ สัก หนึ่ง หน ครั้น ถึง หนึ่ง หน
 เดือน อ้าย ขึ้น เก้า ค่ำ กรรม สัมปาทิก สภา บอก ขัด ข้อง ด้วย กระจาด
 โรง พิมพ์ หลวง มี ไม่ ทัน การ สัก ไม่ ก็ เดือน ก็ เลิก ไป ๒ เรียก
 หนังสือ ปก ิณณกะ ัญญา ออก ไม่ มี กำหนด สด แต่ จะ มี ัญญา เกิด ขึ้น
 แต่ ไม่ นาน นัก ไม่ มี ัญญา เกิด ขึ้น เพียง พอ ก็ รั้ง ไป คง ได้ ออก
 อยู่ ตลอด ปี แต่ หนังสือ วรรณญาณ ราย เล่ม ๆ ละ เดือน ๑๓ เดือน ๑๓ เล่ม
 ประจำ เดือน ๑๒ ปี ออก นคก ัน เป็น เล่ม ๑ มา จน ถึง เดือน สิบ ี
 ปี รัชกาล ี ๒๒ แต่ มิ ได้ ออก ทัน กำหนด หล่น เดือน ไป เดือน หนึ่ง
 สอง เดือน ตาม เดือน แล ถึง สี่ เดือน บ้าง เค็ม พระ เทพ หล (สีน) รัช เหม
 ชาติ โรง พิมพ์ ของ ท่าน ได้ ๕ เดือน แล้วย้าย มา ติ ที่ โรง พิมพ์ หม่อม
 ราชวงษ์ เนตร ซึ่ง ต่อ มา เป็น หม่อม ราช ไช ไทย เรื่อง ที่ จัด ลง นั้น

สุดแต่จะได้ คัด ประกาศ พระราชพิธี ต่าง ๆ แล พระราชนิพนธ์ใน
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไว้แก่ บ้าง สำเนาตราตั้ง ราชทูต แล
กงสุล บ้าง นามกรรม สัมปาติก แล สมาชิก ทอ พระ สมุด วชิรญาณ
แล พระนาม พระเจ้าแผ่นดิน บ้าง โคลงของเก่าต่าง ๆ บ้าง หนังสือ
แต่งใหม่ เช่น เรื่อง กาย คุรุ บ้าง คำจารึก ของเก่า บ้าง หนังสือ
เทศน์ แล ตำรายา ตำราช่าง ตำราเรียน แต่งไว้แก่ บ้าง แล พระไตร
ปิฎก เช่น ธรรม จักกัปปวัตตนสูตร บ้าง จัด เป็น หนังสือเก่า มากกว่า
หนังสือใหม่ คล้าย อย่าง หนังสือรัตนโกสินทร์ หรือ ทำนอง เดียวกัน ที่เดียว
ซึ่ง พระยาภาสกรวงศ์ ได้ ออก แต่ ก่อน ครั้ง หนึ่ง แล้ว นั้น รวมทั้ง ๑๓
เล่ม เป็น หนังสือ ๑๒๔๐ หน้า

อนึ่ง กรรมสัมปาติกสภา สำนักรับนี้ ได้รับสมาชิกเข้าใหม่รวม ๔๙ ท่าน
จัดเป็น วิสามัญญ์ สมาชิก ๓ ภาคี สมาชิก ๔๕ อภาคี สมาชิก ๑ รวมทั้ง
สมาชิก เดิม ยังมี ได้ จำหน่าย ที่ สิ้น ชีพ ด้วย เป็น วิสามัญญ์ สมาชิก ๔
ภาคี สมาชิก เจ้า ของ ส่วน ๕๔ ภาคี สมาชิก ๑๘๕ อภาคี สมาชิก ๗
อาคม สมาชิก ๑ รวมทั้ง สิ้น ๒๕๑ ท่าน กรรมสัมปาติกสภา ได้ หา
หนังสือเพิ่มเติม โดย ลอก คัด ฉบับเก่า บ้าง มี กรรมสัมปาติก แล
สมาชิก ให้ บ้าง ได้ หนังสือ หลวง พระ ราชทาน บ้าง ได้ จัด ซื้อ
หนังสือ โท ๑๔ เล่ม แต่ ไม่มี ญาณูชิ ที่ รวม แน่นนอน อนุมาน ว่า
รวมทั้ง หนังสือเก่าใหม่ อยู่ใน ไม่น้อย กว่า ๑๗๐๐ เล่ม แล ฉบับ แล

03/04/2565

ประโยชน์ที่สมาชิกจ่ายหน้าได้มาพักตนหากินที่หอพระสมุด และ
 สมาชิกจ่ายหน้าจ่ายในได้ยืมหนังสือก็เจริญขึ้น ส่วนการเงินรับ
 แลจ่ายนั้น เลขธิการได้มีหนังสือถามภาคีสมาชิกซึ่งเข้าใหม่
 ทั้งที่ได้เข้าในกรรมสัมปาทิกสภาล้ารับก่อนแลด้ารับนี้ว่าจะมี
 ใจศรัทธาเข้าเรียรายคนจะเท่าใด ภาคีสมาชิกได้ตอบมาต่าง ๆ กัน
 ที่เข้าปีละ ๒๐ บาทนั้นเป็นพัน ที่สมัครให้เงินบำรุงมากกว่า ๒๐ บาท
 สมควรจะรู้ชื่อนั้น คือปีแรกให้ ๑ ชั่ง ๒๐ บาท ต่อไปให้ตาม
 ธรรมเนียม ๓ ท่าน คือ ๑ พระยาภาสกรวงศ์ ๒ พระยานรรัตน
 ราชมานิต ๓ พระยานครศรีธรรมราช ที่ให้ปีแรก ๑ ชั่ง ต่อไปปีละ
 ๔๐ บาท ๑ ท่าน คือ พระยาอนุชิตชาญไชย ที่ให้ปีแรก ๔๐ บาท
 ต่อไปปีละ ๒๐ บาท ๑ ท่าน คือ พระยานานาพิธภาษี ที่ให้ปีแรก
 ๔๐ บาท ต่อไปปีละ ๒๕ บาท ๑ ท่าน คือ หลวงนายสิทธิ์ (บุตร) ที่
 ให้ปีแรก ๔๐ บาท ต่อไปตามธรรมเนียม ๘ ท่าน คือ ๑ หลวงปฏิบัติ
 ราชประสงค์ ๒ พระยาพิพิธโกโคศวรรย์ (โค) ๓ จมื่นวิจิตรไชย
 คัดดาวุธ (เจ๊ก) ๔ พระยาประภากรวงษ์ (ชาย) ๕ หม่อมเจ้าอลังการ
 ๖ พระยาไชยยศสมมติ (ฉ่า) ๗ นายจ่ายวด (ลูก) ๘ พระยา
 รัตนโกษา (จีน) ๙ พระราชโยธาเทพ (แป๊ะ) ที่ให้ปีแรก
 ๓๓ บาท แลต่อไปทวีปีละ ๑ บาท ๑ ท่าน คือ พระชลยุทธโยธินทร์
 ที่ให้ปีละ ๓๐ บาท เสมอไป ๑ พระองค์ คือ กรมหมื่นบริรักษ์นรินทร์ฤทธิ
 ที่ให้ปีแรก ๒๘ บาท ต่อไปตามธรรมเนียม ๓ ท่าน คือ ๑ หม่อมเจ้า

นิลวรรณ ๒ นายเล่ห์ อาวุธ (สมบุญ) ๓ เจ้าพระยาพลเทพ (รอด)
 ที่ให้บั้งละ ๒๕ บาท เสมอไป ๑ ท่าน คือ หลวงจักรยานานพิจารณ์ (ทวน)
 ที่ให้บั้งละ ๒๔ บาท เสมอไป ๒ ท่าน คือ ๑ กรมหมื่น สัตถิย์ อารัง สวัสดิ์
 ๒ หลวงสรจักรานุกิจ ที่ให้บั้งแรก ๒๔ บาท ต่อไปตาม อย่างธรรมเนียม
 ๑ ท่าน คือ หลวงนครราชกิจ (โต) ที่ให้บั้งละ ๒๑ บาท เสมอไป
 ๑ ท่าน คือ กัปตัน เอ เยลอฟต์ส ที่บั้งแรกให้ตามอย่าง ตาม ธรรมเนียม
 ต่อไปให้บั้งละ ๒๘ บาท ๒ ท่าน คือ ๑ หลวง อินทร์มนตรี (เข้ม)
 ๒ พระยา อภัย รัตนฤทธิ (เข้ม) ที่ให้บั้งแรกตาม ธรรมเนียม ต่อไป
 บั้งละ ๒๔ บาท ๑ ท่าน คือ พระภิรม ราชา (จำ) ที่บั้งแรกให้ ๒๑ บาท
 ๒๔ อัฐ ๑ นาย คือ นาย กุหลาบ แต่กรรม สัม ฆ่าतिकสภายังไม่ได้ ออก
 ไปเสร็จให้ มีคนไปเที่ยวเก็บเงิน เช่นแต่ ขอกกล่าวตักเตือน
 ภาคีสมาชิกเจ้า ของ ขอพระ สมนัด ได้ประทาน เงินบั้งเท่าที่ค้าง แล
 บั้งใหม่ บั้ง รวม ๘ พระ องค์ ภาคีสมาชิก นำเงิน มาส่ง เอง ที่ขอ
 พระ สมนัด รวม ๓๐ ท่าน ก็ขย สมนัด เหล่าซึ่ง กรรม สัม ฆ่าतिकสภาลำรับ
 ที่ ๓ ซื่อไว้ได้เงิน ๑ ซัง ๒๖ บาท ๔๐ อัฐ แลได้ รับเงิน เหลือจ่าย สำหรับ
 ก่อน บรรจบ ด้วย รวม ทั้งสิ้น เป็น เงิน เก็บได้ ๔๖ ซัง ๓ บาท ๓๘ อัฐ
 ได้จำหน่าย ใช้ จัดซื้อ หนังสือ ๔๐ บาท ๓๒ อัฐ จ่ายเงิน เดือน เล่มียน
 พนักงาน ๑๘ ซัง ๘๕ บาท ๒๔ อัฐ จ่ายเงิน เดือน คน ใช้ แลของ เลียง
 ๖ ซัง ๕๕ บาท ๓๖ อัฐ รวม จ่าย ๒๗ ซัง ๑๑ บาท ๒๘ อัฐ มีเศษ
 เงิน เหลือ อีก ๑ ซัง ๕๒ บาท ๖ อัฐ ไม่ปรากฏ ว่า เป็นเงิน เก็บ ได้ใหม่

หรือ เหลือการ จ่าย และมีผู้ใดให้ ในบาญชี จึง บรรจบเป็นเงินเหลือมา
 เมื่อสิ้น เวลา กรรม สัม ปาทิก สภา สำรย์ ที่ ๔ อีก ๒๐ ชั่ง ๔๔ บาท ๑๘ อัฐ
 แลราย จ่ายต่าง ๆ มีค่าตีพิมพ์ หนังสือ วรรณญาณ ประจำเดือนเป็น ต้น
 ที่ยังไม่ ได้ใช้ ค้าง ต่อ มาในปี หลัง ด้วย กับ ทั้งเงิน ส่วนได้ ซึ่ง ยัง
 มิได้เก็บ ก็อีก มาก ถ้า ถัว กัน ก็ไม่ เช่น อัน จ่าย มากกว่าเงิน ได้

กรรม สัม ปาทิก สภา ได้ รักษาการ หอพระ สมุด มาโดย สมควร จน
 ถึงปลายกำหนด ณวันศุกร์ เดือนสิบเอ็ด ปีระตาสัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗
 ได้ออกใบรายพระนามรวม ๑๘๕ ใบ ให้เลือกสภานายก แลเลขาธิการ
 สำรย์ ที่ ๕ มีส่งตอบมา ๑๐๘ ใบ ณวัน อาทิตย์ เดือน สิบเอ็ด
 ขึ้น สิบห้า ได้ ออกใบเลือกอุปนายก ๑ ราย สมาชิก ฝ่ายใน ๒๕ ใบ
 ได้ส่ง กลับ มาพร้อมหมด ครั้น ณวันอังคาร เดือนสิบเอ็ด ขึ้นสิบสองค่ำ
 ได้ รวมใบเลือก ตก ลง พระองค์ ที่ได้คะแนน มาก คือ สภานายก
 พระเจ้า น้อย ยาเธอ กรมหมื่น พิษิต ปรีชากร ๒๘ คะแนน เลขาธิการ
 พระเจ้า น้อย ยงเธอ พระองค์ เจ้าโสณ บัณพิทย ๒๕ คะแนน อุปนายก
 ฝ่ายใน พระเจ้า น้อย นางเธอ พระองค์ เจ้าภักตร์ พิมล พรพรณ ๑๘ คะแนน
 กรมหมื่น พิษิต ปรีชากร ซึ่ง จะได้ เป็น สภา นายกใหม่ ได้ เลือก พระ
 เจ้า น้อย ยาเธอ เป็น กรรม สัม ปาทิก ๔ นำ ที่ ๔ พระองค์ แล เลือก
 ข้าราชการ เป็น ผู้ช่วย ทุกตำแหน่ง กรรม สัม ปาทิก อีก ๔ ท่าน ครั้น
 ณวัน ศุกร์ เดือน สิบเอ็ด ขึ้น ๑๕ ค่ำ จึง พระเจ้า น้อย ยาเธอ กรมหมื่น
 เทววงษ์ วัโร ประการ สภานายก ได้ นำ ราย นาม กรรม สัม ปาทิก สภา

ล้ารับ ทั้ง ชื่น ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเวลา
เสด็จออกทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วารุณดิถี มีคตินิยมว่า ตรง
กับวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นชอบ ในนามกรรมสัมพันธ์
สภาที่เลือกสิ้น ๑๐ ท่าน แต่ตำแหน่งผู้ช่วย เทรุญญิกซึ่ง สภานายก
ใหม่ เลื่อนนายกุหลาบ สมาชิก มีไชเจ้าแลมีไชขุนนาง ทั้งมีไช
คนที่ได้ทรงคุ้นเคย พอจะทรงพระบรมราชวินิจฉัยว่า จะสามารถ
บำรุงการหอพระสมุดวชิรญาณไปได้ ตามหน้าที่โดยสมควรแล้ว
จะพระราชทานสัญญาบัตรด้วยนั้น ทรงพระรังเกียจอยู่ เป็น
อันงด เลิกตำแหน่งนั้น

นิทานประเภท

เรื่องทุนกับแรง

นิยาย บางเรื่อง ชัน ตัน มัก จะ กร่อง แกรง ไปมี สุนัข นาน อยู่
ตอน ปลาย ผู้เล่า นิยาย อย่าง นั้น เขา เก่ง คน พัง จะ เปื่อ เสีย ก่อน
เขา จึง มัก บอก กล่าว ไว้ แต่ ก่อน ตั้ง ต้น ว่า “นิยาย เรื่อง นี้ ไป ช่าง
ปล้ำ ยรบ กัน ไหญ่” ตั้ง นี้ เรื่อง ทุน กับ แรง ที่ จะ พรรณา ไป นี้ ก็ ดู เหมือน
จะ เป็น ทำ นอง เดียว กัน ข้า พเจ้า จึง ขอ บอก กล่าว เอา อย่าง ผู้ที่
เขา เล่า นิยาย แจง ไว้ ให้ ท่าน ทั้ง หลาย ทราบ

แต่ การ ที่ จะ เรียบ เรียง เรื่อง ทุน กับ แรง ลง เป็น คำ อธิบาย
แก่ ท่าน ทั้ง หลาย ครั้ง นี้ ข้า พเจ้า ได้ ติว ตรอง เค้ ง ใจ ที่ จะ ตั้ง เป็น
รูป เรื่อง หลาย สดาน เพราะ เรื่อง นี้ เป็น เรื่อง กว้าง ขวาง แล ยาก ที่
จะ พรรณา ให้ พิสดาร พอ เข้า ใจ ปรุ ปรอง ใน ที่ จำ กัด เท่า ที่ มี หน้า
กระดาษ ส่วน หนึ่ง ใน หนังสื อ พิมพ์ วิชา ญาณ นี้ ได้ แต่ อย่าง ไร ก็ ดี
ข้า พเจ้า จะ ลอง เรียบ เรียง ดู ถ้า หาก จะ ตก ขาด พลาด ปลั้ง ประการ ไต
ต้อง ขออโภย โทษ

การ อธิบาย เรื่อง ทุน กับ แรง นี้ ข้า พเจ้า เห็น ควร จะ ต้อง กล่าว
ด้วย ลักษณะ เลียง ชีวิต ของ คน ทั้ง หลาย พอ ลัง เชบ เป็น เบื้อง ต้น ธรรมดา
ชีวิต ของ ลั ตว์ ทั้ง หลาย ตาม คำ พระ ท่าน เทศ นา ฤ ประมา ว่า

เหมือน เพลวไฟ การ ที่ อาจ จะดับ ได้ โดย ง่าย หรือ ความ แปรปรวน
 ประการใด ตามปร มัตตโฆหารจะยกไว้ กล่าวอนุโลมตาม คำ
 อูประมา ใน ที่นี้ ประสงค์ ความที่ เพลวไฟ จะติด อยู่ได้ เพราะหา ใดรย
 ด้วย มี เชื้อต่าง ๆ กล่าวคือ ไล่ ตะเกียง แล น้ำมัน เป็นต้น เพิ่ม เต็ม อยู่
 พอ เพียงฉันใด ก็กั ชีวิต ของ มนุษย์ แล สัตว์ ทั้ง หลาย ย่อม ต้อง
 หา ใดรย เครื่อง บำรุง เลียงต่าง ๆ คือ อาหาร เป็นต้น เจือจาน อยู่
 ไม่ขาด จึง จะ อยู่ ไปได้ เป็น ธรรมดา สามัญ สัตว์ ทั่วไป ดังนี้
 เมื่อว่า โดยย่อ ความ รักษา ชีวิตเป็นเครื่อง บังคับ ให้ คนทั้ง หลาย
 ต้อง ขวน ขวาย หาทรัพย์ สม บัต เครื่อง เลียงชีวิต อยู่ ด้วย กัน ทั่วไป
 ใคร เกิด มา ก็ เสมอ มี ปัญหา ประ จำ ตัว ยก มา ให้ จำ ต้อง คิด ว่า
 “จะ ประ กอบ การอย่างใดดี หนอ •ซึ่ง จะ ได้ สม บัต พอ บำ รุง เลียง
 ชีวิต ไปกว่า จะ สิ้น กำ ลัง ลัง ขาร?” ดังนี้ ทั่ว ทุกตัว คน
 ก็ แล การ ที่ จะ พัง ได้ สม บัต เครื่อง เลียงชีวิต นั้น ว่าโดย ธรรมดา
 คน แรก เกิด มา กำ ลัง แล ความ สามีภรรยา ยัง อ่อน จำ ต้อง หา ใดรย ผู้
 ใหญ่ ซึ่ง เขามี กำ ลัง กล่าว คือ บิดา มารดา เป็นต้น เลียง ดู ด้วย
 เศษ สม บัต ซึ่ง เขา เหลือ บริ โภค ไป กว่า จะ เต็ม ใหญ่ จึง ทำ มาหา กิน
 ได้ ด้วย กำ ลัง ของ ตนเอง ใน ชั้น นี้ ต้อง ขวน ขวาย หาทรัพย์ สม บัต
 เลียง ตัว ด้วย ให้ มี เศษ เหลือ บริ โภค พอ เลียง บุตร หลาน อัน เป็น
 เพื่อน มนุษย์ ที่ ยัง อ่อน กำ ลัง ด้วย แล เก็บ ไว้ กิน เมื่อ ภาย แก่ ด้วย
 ครั้น แก่ ชรา ลง สิ้น กำ ลัง วัง ชาจะ ขวน ขวาย หาทรัพย์ สม บัต ต่อ ไป

03/04/2555

ไม่ไหว ก็กลับลง ต้องหาใครยืมเพื่อน มนุษย์ที่มีกำลัง กล่าวคือ บุตร แล หลาน เป็นต้น ช่วยเลี้ยงดูท่านชง กับเมื่อเป็น ทารก จะต่าง กันก็ที บ้างที่มี สมบัติ เป็นเศษเสี้ยว ได้ สละสมไว้ ช่วยกำลัง ผู้ปฏิบัติ ไปกว่าจะตาย ธรรมดา อาการ เลี้ยงชีวิต ถึง จะ แสวงหา สมบัติ ด้วย ลักษณะ แล การต่าง กัน ประการใด เป็นต้นว่า จะทำราชการ หรือ ประกอบ การค้าขาย หรือการใด ๆ ธรรมดา ประโยชน์ความ มุ่งหมาย ย่อม อยู่ในทาง ที่ว่า มานี้ แม้ที่สุด พระภิกษุสงฆ์ซึ่ง ตัด ลโมภ ออก ไป ถึงแต่ บาตร เทียบวิภิกษา จาร เขา แต่ พอเลี้ยง ชีวิต ก็มีได้ พ้น จาก ธรรมดา อันนี้

ลักษณะการ แสวงหา สมบัติ เครื่อง เลี้ยงชีวิต ตาม ดำรัสว่า ต้องหาใครยืม บัจจัย ทั้ง ๓ กล่าวคือ ที่ อย่าง ๑ ทุน อย่าง ๑ แรง อย่าง ๑ ยก อุทธาหรณ์ อย่าง ต่ำ ๆ เช่น คน ขอ ทาน เลี้ยงชีวิต จำต้องมี ที่เช่น ประตุ สามี ยอดิ หรือ ตะพานหิน เป็นต้น เป็น ที่ ทำ การ ขอ อย่าง ๑ ต้องมี ทุน คือ โทนทับ ทรัพย์ ซึ่ง ตลอดจน อาหาร ที่กินไป ในเวลา เข้า เป็น เครื่อง ให้ ทำ การ ขอทาน อย่าง ๑ ต้องใช้แรง ที่เดิน ไปตลอดจน ขั้ ร้อย หรือ อื่น วนน ขอทาน อย่าง ๑ จึงจะ ได้ ผล ตาม เป็น สมบัติ เครื่อง เลี้ยงชีวิต บัจจัย ทั้ง ๓ นี้ จำ เป็น ต้องหาใครยืม ทั่วไป ในการ แสวงหา สมบัติ ไม่ว่า อย่างใด ๆ เป็นต้นว่า จะ ตั้ง โรง ลีไฟ ก็ต้อง หา ทุน เป็น เบื้อง ต้น แล้ว ต้องหาที่ตั้งโรงลีไฟ แล ต้องใช้ แรง เล่ม ย่น แล พนั กงาน กล ไก ตลอดจน กลี ขนเข้า ต่อมี

บริบูรณ์ จึง จะ ทำการ ได้ จะ บ่วยผลล่าวไป โย ถึง การ ค้ำ ขาย อย่าง
 อื่น ๆ ที่ สุดพระ บดินทบาตร ก็ ไม่ พ้น ไป จาก ต้อง อา ไศรย ที่. คุณ.
 แล แรง, กล่าว คือ ที่ ซึ่ง จะ ได้ เข้า บาตร คุณ คือ บาตร ตลขต จน
 น้ำ กาลาวะ พัลล ซึ่ง เป็น เครื่อง หมายถึง ให้ เขา ให้ เข้า บาตร แรง ที่ ต้อง
 ไป รับ บาตร นั้น จึง จะ ได้ เข้า บาตร มา วิ โภค ขอรวม ความ ยุติ
 ลง ว่า บรรดา การ ทา สมบัติ จำ ต้อง อา ไศรย บั จัย ทั้ง ๓ นั้น ทั่วไป
 พรรณามา ใน ชั้น นี้ เหมือน เป็น อารัมภกะธา พอ ให้ ท่าน ทั้ง หลาย
 เข้าใจ ความ ที่ หมายถึง ใน คำ ว่า คุณ กัย แรง เลี้ย ชั้น นี้ ถ้า จะ เปรียบ
 ความ ก็ เหมือน เดิน ออก ประ ตู บ้าน มา ถึง ถนน หลวง ยัน เป็น ทาง
 หลาย แพร่ง จะ เดิน ต่อ ไป พร้อม กัน ทุก ทาง ใน ที่ เดียว ไม่ได้
 ข้าพเจ้า จึง จะ เลือก เขา แต่ ทาง หนึ่ง กล่าว คือ ขยาย แต่ เรื่อง คุณ กัย แรง
 ใน การ ค้ำ ขาย ต่อ ไป

การ ค้ำ ขาย เมื่อ รวบ ยอดเอา แต่ใจ ความ ก็ คือ เสาะหา หรือ สร้ง
 สมสิ่ง ของ อัน คน ควร ต้อง การ สิ่ง ไต ใน ประเทศ ที่ ราคา ถูก เพราะ
 มี มาก แล หา ได้ ง่าย พว ไป ขาย เขา ราคา แพง ใน ประเทศ ที่มี
 ของ เช่น นั้น น้อย หา ได้ ยาก หมายถึง ผล กำไร เป็น สมบัติ ที่ จะ ได้ ใน
 การ นั้น เป็น ต้น ว่า ยาย แม่ คำ ที่ ค้ำ มัก ตาม ท้อง น้ำ แกรู้ ว่า ฝัก มี
 ชุก ชุม ตาม เรือ ก ๓๒๒ 2565 จึง หา เรือ ไป รับ ซ้อ ด้วย ราคา ถูก ๆ พาย
 กลับ มา ขาย ตาม ท้อง น้ำ ใน บาง กอด ที่ นี้ ไม่ ใคร มี ฝัก ใคร ขอยาก ก็
 ก็ ต้อง ยอม ซ้อ ยาย แม่ คำ ให้ ราคา แพง ชน ยาย นั้น ก็ ได้

กำไร เป็น สมบัติ เครื่อง เลี้ยง ชีวิต ของ แก เหมือน กับ ได้ เงิน เดือน
 ในการ ที่ ค้า ผัก นั้น หรือ มี คน นั้น อีก อย่าง ๑ เหมือน เช่น การ ค้า
 ไม้ ชร ลัก ใน เมือง ไทย เรา มี ไม้ ลัก มาก แต่ ที่ ยู โรป ไม่ มี
 เขา ต้อง การ ไม้ ลัก ต่อ เว็ รบ พวก พ่อ ค้า ก็ จัด หา ซื้อ ไม้ ลัก ที่ เมือง นี้
 เลื่อย เป็น ไม้ เหลี่ยม ลัง ออก ไป ขาย ที่ ยู โรป เอา กำไร เป็น สมบัติ ได้
 ในการ ที่ ทำ นั้น ธรรมดา การ ค้า ขาย ว่า โดย ใจ ความ เป็น ทำ ของ
 ตัว อย่าง ที่ ได้ ว่า มา นี้ ทุก ๆ อย่าง ไม่ ต้อง ยก อุทาหรณ์ มาก มาก
 ให้ ยืด ยาว จะ กล่าว แต่ ลักษณะ การ ที่ ลง ทุน ทำ การ ค้า ขาย เป็น ต้น ไป
 การ ที่ ลง ทุน ทำ การ ค้า ขาย นั้น ถ้า จะ แยก ออก โดย ลักษณะ ก็
 เป็น ๒ อย่าง คือ ลง ทุน ทำ เป็น การ ของ เอกชน เช่น โรง สี่ ไฟ
 ยาง โรง ที่มี อยู่ ใน กรุง เทพ นี้ เป็น ตัว อย่าง อย่าง ๑ ลง ทุน ทำ
 เป็น การ บริษัท เช่น บริษัท รถม ร้าง ใน กรุง เทพ นี้ เป็น ต้น อย่าง ๑ การ
 ที่ ลง ทุน ทำ เป็น การ ของ เอกชน นั้น ว่า โดย ใจ ความ ก็ คือ ทำ คน เดียว
 ได้ คน เดียว เลีย คน เดียว การ เช่น นี้ ถ้า เป็น การ เล็ก น้อย เช่น
 ค้า เข้า หรือ ออก ร้าง ขาย ของ หรือ ที่ สุด ทำ โรง สี่ ไฟ โรง เลื่อย ไม้
 ในการ ซึ่ง มี ทุน พอ แล ไม่ มี ทาง ที่ จะ หนี หาย ก็ เป็น การ ดี แล
 อาจ จะ ทำ ได้ โดย สดวก แต่ เศรษฐี ที่ จะ มี ทรัพย์ มาก มาก ดัง พอ จะ
 ทุ่ม เทลง เป็น ทุน ทำ การ ใหญ่ ๆ นั้น ใน โลก นี้ ก็ มี น้อย จึง จะ มี มาก
 การ ค้า ขาย ใน โลก นี้ มัน ไม่ ใช่ จะ มัน คง เสมอ มี ประกัน ว่า จะ
 ไม่ หนี หาย ไป ทุก อย่าง ว่า ที่ แท้ ที่ ไม่ มี ประกัน มาก กว่า ที่ มี หลาย

สืบเท่า เพราะฉะนั้นผู้มีทรัพย์ถึง จะอยาก ประกอบ การค้าขาย เขา
 กำไร ย่อม ขยาด ยืนต่อความไม่แน่นอน อยู่เป็นปรกติ ถ้าลงทุน
 ทุ่มเทลงไปพลาดท่าก็ถึงเสา เรือนไม่ติดดิน แต่ฝ่ายที่เข้าหุ้นกัน
 ทำการ เป็นบริษัทนั้น ถึงกำไร จะได้น้อย โดยจะต้องแบ่ง แจกกัน
 ไปตามหุ้นส่วน ที่จะต้องลง ก็คนละเล็กคนละน้อย โดยออกหน้าใจ
 เห็นการนั้นติด จะไม่ แยก คาย จะ ขยับ ขยาย ขายหุ้น ออกตัวไป
 เมื่อใดก็ไม่ ลู่ ยาก ที่สุด ถึง การ บริษัท จะ หนี หาย ลง จริง ๆ ก็ไม่
 ถึงล้ม จม อย่าง ทุ่มเททำคนเดียว เป็นการได้เปรียบอยู่เช่นนี้ ถึงผู้
 มั่งมี ทรัพย์ สมบัติ มาก ก็มัก ชอบ ลงทุน ทำการ เป็นบริษัท เป็นต้น
 ว่ามีเงินทุน อยู่ ร้อย ชั่ง เขาไปเข้าหุ้น บริษัท ทรัพย์สิน ๕๐ ซึ่ง
 เข้าบริษัท เรือแต่ ๕๐ ซึ่ง ถึงบริษัท เรือจะ ล้ม ละ ลาย บริษัท ทรก
 ยังมีกำไร ก็ไม่ หนี หาย หมดทุน ทั้ง ร้อย ชั่ง ที่ว่ามานี้ไม่ต้อง
 บัวยกกล่าวไปถึง ว่า การ เรือ ราย เป็นบริษัท ย่อมเป็นทางที่จะหา
 ทุนได้ มาก เพราะ เหตุที่ใคร ๆ อาจ จะเข้าหุ้น ล้วน มารวม รวม กัน
 เป็น กองทุนได้ใหญ่ ๆ ขอตัด ความ ลงแต่ ว่าด้วยเหตุนี้ เป็นต้น
 การที่ ลงทุน ทำการ ค้าขาย ใน ประเทศยุโรป หรือที่ใด ๆ ที่ทำ เป็น
 การใหญ่ จึง ทำกัน เป็นบริษัท มากกว่า อย่าง ทำ เป็น เอกชน
 ลักษณะ ที่จะตั้ง บริษัท นั้น ตรง กับ อย่าง ที่เขา ว่า มีอุปเท่ห์
 ๐๓/๐๔/๒๕๖๕
 ท่วมหลัง ช้าง ไม่ จำ เป็น แล ยาก ที่ จะ อธิบาย ให้ พิสดาร ใน ที่นี้
 ว่าแต่โดยรูป ของ การ บริษัท ก็คือ การ ค้าขาย อย่างใด จะ ต้อง ลง

ทน ทำเท่าใดเป็นต้น ประมาณว่า แลส บาท ผู้ตั้งต้น คิด การ นั้น
 เขา กะเป็น หุ้น ละ ๑๐ บาท หมิ่น หุ้น ใคร มีเศษเงิน เหลือ ใช้ เห็น ว่า
 เก็บไว้ เปล่า ๆ ไม่ ออก ผล ก็เอาไป ซื้อ หุ้น ๆ หนึ่ง หรือ สอง หุ้น จน
 ร้อย หุ้น พัน หุ้น ตาม แต่ จะมี กำ ลัง แล ความ นิ ยม ใน การ นั้น แล้ว
 สม มด ให้ ผู้ มี หุ้น ด้วย กัน ซึ่ง เป็น ที่ ไว้ วางใจ เป็น ผู้ จัด การ ค้ำ ขาย
 อัน นั้น แทน ตน ถ้า ค้ำ ขาย ได้ กำ ไร มา เท่า ไฉน ก็ แบ่ง เป็น หมิ่น ส่วน
 เท่า กับ หุ้น ใคร ลง ทน ไว้ ก็ หุ้น ก็ ได้ เท่า นั้น ส่วน ไม่ จำ ต้อง อธิบาย
 ข้อ นี้ ให้ ยืด ยาว ยิ่ง ไป กว่า นี้ ขอ ยุติ ความ แต่ ว่า ทน ที่ ทำ การ ค้ำ ขาย
 เป็น การ เชก ชน ก็ ตาม หรือ เป็น บริษัท ก็ ตาม ย่อม เป็น ของ บุคคล
 ซึ่ง มี ทรัพย์สิน สม มติ บริบูรณ์ เหลือ บริ โภค ใช้ สด ยของ เขา แล้ว จึง เอา
 เศษ มา เป็น ทน ทำ การ ค้ำ ขาย เพื่อ จะ ให้ เกิด ผล ดี กว่า เก็บ หนึ่ง ไว้
 เปล่า ๆ เมื่อ จะ ว่า ที่ แท้ ก็ เหมือน เป็น การ ค้ำ กำ ไร อยู่ ใน ตัว ถ้า
 การ ค้ำ ดี หรือ พอ แต่ ประมาณ อยู่ ด้ รวย ไฉน ความ วิต กใน การ ที่ จะ
 เลี้ยง ชีวิต ก็ ย่อม ไม่ มี

ก็ แต่ การ ทำ มา ค้ำ ขาย ใช้ ว่า เคย ดี ได้ กำ ไร งาม ใน ที่ แรก แล้ว
 จะ มี กำ ไร ไป เสมอ เมื่อ ไฉน ตัว คน เรา มี โรค โภย ใช้ เจ็บ คอย เปีย ด
 เปีย พิ อยู่ โดย ธรรม ใด ฉนั้น ใด การ ค้ำ ขาย ก็ ย่อม มี อัน ตราย ต่าง ๆ
 เหมือน โรค โภย ใช้ เจ็บ คอย เปีย ด เปีย พิ อยู่ ฉนั้น นั้น เหตุ อัน ตราย ใน
 การ ค้ำ ขาย ใน ข้อ ต้น 03/04/2565 ก็ คือ ถูก เวลา เขา ไม่ ต้อง การ ซื้อ สิ้น ค้ำ
 เช่น นั้น ประการ ๑ ยก อุ ธา ทรณ์ อย่าง ต่ำ ๆ เช่น ยาย เจ้า ชนม จีน

เวลาปรกติ ขายพอได้กำไรเลี้ยงชีวิต ถูกเวลามีไข้ ไข้หวาดะกะโรค
 คนกลัวไม่มีใครซื้อขนมจิ้นกิน ขนมจิ้นของยายก็ต้องขาดและ
 คารวั้นขาดทุนถึงทำขายไม่ได้ ขันยายเจ้าขนมจิ้นจะยกไว้ว่า
 ไม่สู้กระไรก็ได้ เพราะขนมขายไม่ได้ จะยกไปเจียนหมากส้ม
 หรือทำขนมครองแครงที่ไม่เป็นของแลลงขาย ก็พอจะกล้งแกล้ง
 ไปในเวลาหนึ่ง แต่ลองคิดดูการค้าขายใหญ่ ๆ ที่ลงทุนแลใช้
 ใต้อย่างมาก ๆ เช่นโรงจักรเลื่อยไม้ เวลาเมืองนอกเขาต่อกำบัน
 ก็ขายไม้เหลี่ยมได้ราคาดีมีกำไร ถ้าเขาหยุดการต่อกำบัน
 ไม่ต้องการซื้อไม้ หรือซื้อแต่น้อย ๆ จะเลื่อยไม้ไว้เท่าใดก็สำหรับ
 แต่จะกองแน่นอยู่หน้าห้าง จะขายราคาถูก ๆ ก็ขาดทุน จะไม่ทำ
 การโรงเลื่อยก็ต้องเสียใต้อย่างจ่าง แลเงินเดือนเสมียนพนักงาน
 อยู่เสมอ ถ้าเป่นเช่นนี้ไปไม่ช้านานปานใด ก็ต้องถึงความ
 พิเนาศนิบหายเป็นที่สุด อันตรายอีกอย่างหนึ่ง ตรงกันข้าม
 กับอย่างที่ว่ามาแล้ว กล่าวคือสินค้าไม่พอขาย ยกอุทาหรณ์
 เช่นการค้าไม้ที่ได้ว่ามาแล้วนั้น เป็นต้นว่าบีโศฝนแล้ง น้ำใน
 ลำห้วยไม่พอจะค้ำไม้ให้ตกแม่น้ำได้ ถึงแม้จะมีในบ้ำเท่าใด
 แลคนจะต้องการซื้ออยู่เมืองนอกเท่าใด โรงเลื่อยนั้นก็เปลือง
 เปล่า เพราะหาสินค้าขายให้เขาไม่ได้ ช้านานลงปลายก็อาจ
 จะถึงความพิเนาศได้ อย่างเดียวกัน อันตรายอีกอย่างหนึ่ง คือ
 การที่ประชันกันเอง เป็นต้น ยกตัวอย่างที่รู้ อยู่ด้วยกันทั่วไป

กล่าว คือ การ เดิน เรือ ไฟ รัย คน โดย สาน ใน ระ หว่าง กรุง เทพ ๑
 กับ กรุง เก่า นี้ แต่ แรก เรือ ไฟ เดิน อยู่ ลำ เดียว สอง ลำ เขา เรียก ค่า
 โดย สาน ถึง คน ละ สอง บาท สาม บาท ได้ กำไร รวย มา ช้า นาน
 ที หลัง คน อื่น รู้ ว่า กำไร ราม ก็ ทา เรือ ไฟ เดิน บ้าง คน โดย สาน ไม่ พอ
 เรือ ลำ ใหม่ ต้อง ลด ราคา ค่า โดย สาน ลง ล้อ คน คง แต่ บาท เดียว ครั้น
 คน เข่ กัน มา โดย สาน ช่าง ราคา ถูก เล็ก มาก ช่าง ไน้ ก็ ต้อง ลด ลง
 ให้ ยิ่ง กว่า นั้น โดย หวัง จะ ล้อ คน ให้ กลับ ไป โดย สาน แต่ ประ ชัน
 อย่าง นี้ จน ราคา ค่า โดย สาน กัน ทุก วัน นี้ คง อยู่ แต่ คน ละ สี่ ลัง เพื่อ
 ใช้ แต่ เท่านั้น เรือ ที่ รัย คน โดย สาน อยู่ ทุก วัน นี้ ยัง อยู่ ได้ แต่ เรือ
 ที่ นั้ จักร เดิน เร็ว จัด ๆ ไม่ ก็ ลำ เจ้า เรือ พวก ที่ ช้า อืด ชาติ ต้อง หัน ไป
 เทียบ รัย ช่าง ลาก เรือ เข้า เรือ ปลา เพราะ จะ ทา คน ลง ไม่ได้ จะ ลด
 ราคา ลง อีก ก็ ชาติ ทน ตัวอย่าง เรือ เดิน กรุง เก่า นี้ พอ แล เห็น ได้ ว่า
 การ ประ ชัน กัน ค้ำ ย่อม ตัด ประ โยชน์ ของ คน ค้ำ ชาย ได้ เพียง ใด แต่ ยัง
 ไม่ เป็น ตัวอย่าง อย่าง ดี ยังมี อยู่ อีก เรื่อง ๑ ซึ่ง จะ แล เห็น ได้ ว่า
 แรง กว่า นั้น มาก คือ ไม่ ช้า นาน มาก ก็ บั้ นั้ มี ห้าง ๑ ตือ เรือ ชน ๒ ลำ
 หมายถึง จะ เดิน รัย ลิน ค้ำ เขา ค้ำ ระ วาง ใน ระ หว่าง เมือง จีน กับ เมือง
 ห่ง แต่ ห้าง ใหญ่ อีก ห้าง หนึ่ง ซึ่งมี ทุน รอน เรือ แพ มาก เห็น ว่า
 เรือ ใหม่ ๒ ลำ นั้น จะ มา แย่ง แบ่ง ผล ประ โยชน์ ซึ่ง เรือ ของ ตน
 เคย ได้ ให้ น้อย ลง 03/04/2565 พอ เรือ ใหม่ ๒ ลำ เข้า มา ถึง ขอก รัย ลิน ค้ำ
 ค้ำ ระ วาง ทาย ละ ว่า ๑๐ เซนต์ ห้าง ใหญ่ ก็ ประ กาศ ลด ราคา ค่า

ระวาง ลงเรียกแต่ ๘ เซนต์ เรือใหม่ จะลดลงเท่าใด ห้างใหญ่
ก็ลดลงให้ต่ำกว่า ครั้นเรือใหม่ หลบเลี้ยงไป รับสินค้าที่ไหน
ห้างใหญ่ก็จัดเรือออก คอยตามไปลดราคา ค่าระวาง ให้ต่ำกว่า
เรือใหม่อยู่ร่ำไป โดยเชื่อว่าทุนมากกว่า ประชันกัน ถึงจะขาดทุน
รอนลงไปด้วยกันเท่าใด เรือใหม่เจ้าของเป็นห้างเล็กทุนน้อย
ต้องหนีหายก่อนดังนี้ ไม่ชำนาญเท่าใด นายห้างเรือใหม่ก็ตั้ง
ยอมยดลดราคาขายเรือใหม่ให้แก่ห้างใหญ่ตั้ง ๒ ลำ ไปได้ตั้งหน้า
หากินอย่างอื่นต่อไป

อันตรายในการค้าขายนอกจากนี้ ก็จะมีอยู่อีกเป็นหลาย
ประการ ยกมากล่าวแต่บางอย่าง เพื่อให้เห็นความว่า ธรรมดา
ค้าขายถึงจะมีทุนรอนพุ่มเพอญเพียงพอที่จะทำการแล้ว ความ
สำคัญอยู่ที่ผู้อำนวยความสะดวก อันนั้นเป็นอันมาก ต้องสอด
ส่ายไหวพริบรู้ที่ได้ทางเสีย แลคอยระวัง ระวังนั้นกันแก่
อันตรายด้วย อุบายต่างๆเป็นอันมากปรียบ เมื่อว่าโดยย่อ
การสิ่งใดควรได้ถึงบาทคง จะเอาให้เต็มบาท การสิ่งใดควร
เสียแต่เพียง ๑ คงจะไม่ยอมเสียจน ๘ ๙ ๑๐ ตลอดไปทุกอย่าง
ในการที่ทำ เป็นต้นว่า การที่จะจ้างผู้อื่นคนมาใช้แรงให้ทำการ
ถ้าจะหาจ้างได้เพียงเดือนละ ๘ บาท ก็คงไม่จ้างถึง ๘ บาท
ถ้าจะให้คนทำงานได้วันละ ๑๐ ชั่วโมง เขาก็คงไม่ยอมให้เล็ก
ก่อนนั้น ถึงว่าคนในพวกรับจ้างนั้น บางคนเป็นคนตัวคนเดียว

ได้ ๘ บาท จะพอกิน แล บาง คน มีบุตร ภรรยา ๘ บาท ไม่พอ
 เลี้ยง กัน ก็ ใช้ธนะ ของเขา ไม่อยาก ทำ ก็ เชิญไป ถ้า คน ยัง มีอยู่
 ตราบใด หาจ้าง เขาใหม่ ก็ ได้ ถึง ลูกจ้าง อยาก จะ ทำการ โดย
 จำใจ เพราะ ความจน ถ้า เป็น เวลา การ ค้ำขาย ผัก เคียง ได้ กว่า ไหน้อย
 เขา คน ไร่ มาก เปลือง ค่า ใช้ สอย เขาก็ คัด ไล่ ลูกจ้าง ออก เลีย จาก การ
 ความ เดือดร้อน ของ ลูกจ้าง จะ อย่าง ไດ นั้น เป็น อัน ใช้ ธนะ ของ เขา
 เขาย่อม ถือ เขา ชีวิต แล ประโยชน์ ฝ่าย ทน ของ การ คำนั้น เป็นใหญ่
 โดยธรรมดา ข้อ ความ ที่ ได้ พรรณา มา นี้ เขา เป็น ยุติ ส่วน ข้าง ทน
 เสมอ ได้ วาด รูป ไว้ พอ ให้ ท่าน ทั้งหลาย เห็น เป็น เค้ ข้าง หนึ่ง

คราวนี้ ข้าพเจ้า จะ ลอง วาด รูป ข้าง ฝ่าย แรง ต่อไป คนเรา ความ
 รักชาติ ชีวิต จำเป็น บังคับ ให้ แลวง ทรัพย์ สมบัติ เป็น ธรรมดา ตั้ง ได้
 อธิบาย มา ข้าง ต้น แล้ว คน ที่ เป็น ผู้ดี มี กอง ทรัพย์ สมบัติ สืบวงศ์
 ตระกล กิติ หรือ ลัก แต่ ว่า เป็น พล เรือน พอ มี กำลัง พาหะ นะ เกือ ทน
 เป็น พัน เพ อยู่ บ้าง กิติ หรือ ผู้ ที่ ตั้ง ตัว ขน ได้ โดย มี ความ ฉลาด
 เฉลียว เป็น อปนิสัย มา กิติ การ หา เลี้ยง ชีวิต ของ คน เหล่า นี้
 ย่อม ใช้ กำลัง ทน ที่ มี มา หรือ หา ได้ ไว้ แล้ว เป็น เครื่อง ให้ เกิด ผล
 เช่น ให้ เขา กู้ บ้าง เข้า หุ่น บริษัท ทำการ ค้ำขาย บ้าง หรือ ซื่อ เรือก
 ล้วน ไร ณา พาหะ นะ และ สิ่ง ซึ่ง จะ เกิด ผล อย่าง อื่น ๆ เสมอ ใช้ ทน
 ทำการ แทน ตัว เขา ผล มา ให้ เลี้ยง ชีวิต แล ทน ทน ให้ ใหญ่ โต
 ต่อไป ภาย หน้า ส่วน หนึ่ง ยัง ทำการ ด้วย แรง ตัว กล่าว คือ ทำ

ราชการ หรือเป็น นาย ห้าง พ่อค้า มา ขยาย หา ผล ประโยชน์ เพิ่ม เต็ม
ด้วย อีก ส่วน หนึ่ง เมื่อ ว่า โดย ย่อ คน ชน มี กำลัง ทุน เป็น ที่ อา ใ คร ย
แล้ว การ หา เลียง ชีวิต เปรียบ เหมือน มี นก ต่อ ไป ตัก นก เกือบ ถ้า
นก มี ตัก ถก ทำ ก็ คง ได้ ไม่ มาก ก็ น้อย ประสา ว่า ยัง เจริญ เพราะ ทั่ว
วัน ไต่ ตัก ไม่ ตืด จับ นก ต่อ แยก กิน เลี้ยง ตัว หนึ่ง พอ หาย อด แล้ว
หัด นก บ้า เป็น นก ต่อ ตัก ต่อ ไป ก็ ได้ คน ใน ชน ที่ ว่า นั้น นับ ว่า
เป็น ชน สูง แล ชน กลาง กล่าว คือ ที่ เป็น เศรษฐี เป็น ผู้ มี บ้าน ไร่ ค้า กัด
แล พ่อค้า พล เวื่อน หรือ จะ เรียก โดย ไว ทาร อีก อย่าง หนึ่ง ว่า เป็น
พรรค พวก ข้าง ฝ่าย ทุน ก็ เรียก ได้

แต่ คน จำ พวก นี้ มี น้อย กว่า คน ชน ต่ำ คือ โพร่ พล เมือง ที่มี แต่ ตัว
ต้อง แลแสวง หา ไล่ ปาก ไล่ ท้อง แต่ ด้วย แวง ของ ตน อุป มา เหมือน
เที่ยว จับ นก แต่ ด้วย ย่อง แล แร้ว คน ชน นี้ จะ ตั้ง ห้าง หรือ ออก ไร่
ขาย ของ หรือ ซื่อ เรือก ลวน ไร่ นา แล หุ่น ล้วน ใน บริษัท ใด ๆ ก็ ขัด ด้วย
เรื่อง ทุน จะ ลง นอน หนึ่ง เลี้ยง เล้า ก็ อด อด ก็ ตาย ความ รัก ชีวิต
จำเป็น ต้อง ขวน ขวาย หา เลียง ตัว ด้วย อุปาย อย่าง ดี ที่ สุด ที่ พึง ทำ ได้
เมื่อ มี แต่ ตัว กับ แรง เท่านั้น อุปาย อย่าง ดี ก็ มี แต่ ที่ จะ รั้ง จ้าง ผู้ มี
ทุน ให้ เขา ใช้ ทรัพย์ แยก หาม เป็น ดั้น อัน เป็น การ อาจ จะ ทำ ได้ ด้วย
แรง เอา ค่า จ้าง เป็น เครื่อง เลียงชีพ แต่ การ รั้ง จ้าง เขา ทำ การ ย่อม
เป็น ธรรมดา เหมือน กับ อา ใ คร ย เขา กิน กล่าว คือ ถึง ความ ต้อง การ
ของ ตัว เท่า ใด หรือ ตัว จะ เห็น ว่า ควร จะ ได้ ค่า จ้าง เท่า ใด ถ้า เขา

ไม่ให้ถึงเท่านั้น ก็มีแต่จะต้องจำทำเท่าที่เขาจะให้ หรือต้อง
ยอมอด บางทีถึงยอมทำตามแต่เขาจะให้แล้ว บังเอิญถูก
ควรวเขาไม่ต้อง การจ้าง ก็ได้แต่เที่ยวร่อนเร่ไปหาที่อื่น กว่า
จะไปเจอชุม ลากได้ เลี้ยงตัวไปใหม่ ถึงว่าหางานได้ พอแรงเสมอ
แลได้ผลประโยชน์ พอเลี้ยงชีวิตที่ดี ใช้จะเอาเป็นอุ้นใจเสมอ นอน
ตาหลับได้ตลอดไปเมื่อไร อุประมาว่า อ้ายดีคนหนึ่ง เป็นคนไม่
กิน เหล้า เล่น เบี้ยอันใด ตั้ง หนวี่บจ้างเขาเป็น กุสิ ขน เข้าได้ค่าจ้าง
วันละ ๒ สลึง แต่แรกอ้ายดีเป็น โสัด ได้ค่าจ้างวันละ ๒ สลึง
อุประมาว่า กินอยู่ ฝุงห่ม เสรีจวัน ละสลึง พอเก็บไว้ เพื่อชดได้วันละสลึง
ต่อมาอ้ายดี ไปเห็น อีจู้ ออก ซอม่ใจ อ้ายดี มันก็เป็นมนุษย์มีวาระ
เหมือนกับ เรา ท่าน โดยมากด้วยกัน ไป ส้ม เเลได้ อีจู้ มาเป็น เมีย
ต้อง ชัก อี เศษ สลึง ออก มา ทาให้ อยู่ สู้ ให้กิน ต่างว่า อ้ายดี เป็น คน
มัธยม เฝ้า เขียว เขียว อีจู้ ให้ ช่วยทำ มาทา กิน อีจู้ เป็น ผู้หญิง ได้ แต่
ไปรับ ขนมา เขามา เทียว เร่ ชาย ได้ ทำไร รวาว วัน ละสลึง พอ กล้อง
แกลัง กิน อยู่มา ด้วยกัน คราว นี้ อุประมาว่า อีจู้ เกิด บุตร ขน
จะ ทอด ทั้ง ลูก อ่อน ไป เทียว เร่ ขนมา ชาย ก็ ไม่ได้ ใช้แต่ เท่านั้น
อ้าย ลูก ชาย ยัง ตอง การ กล้วย น้าว ขน อิก กลับ ต้อง หัน เข้า กิน
อ้าย เศษ สลึง เดิม^{๕๖๕} คราว นี้ บังเอิญ อ้ายดี เจ็บ ลง ไป ทำงาน ไม่ได้
ก็ แปลว่า ไม่ได้ ค่า จ้าง วันละ ๒ สลึง ซึ่ง ได้ เคย เลี้ยง ตัว มา ตั้ง
ชุมทรัพย์ ลง ตอง คั้น คว่า ทา เศษ เลย ที่ สะ ส้ม ไว้ ได้ เมื่อ ก่อน มี เมีย

หรือเขาเข้า ของ ที่มีติด ตัวออก จำนำ จำ ของ ข้อ หา กิน ไป กว่า
 ใช้ จะหาย ก็ ถ้าอ้าย ดี น่วย เป็นโรค อย่าง ถึง พิกกร หัก โคน ง่อง แ่ง
 จะ กลับหาย เป็น ปกติ ไม่ ได้ จะ ไปรด อย่างไร หรือ ถ้าหาย ได้
 แต่ พอ กล้อง แกล้ง ต่อ ไปตั้ง ว่า มา จน อ้าย ดี อี จู แก่ ชะรา จะหา
 กิน ด้วย แรง ตน ไม่ ได้ แล้ว จะ ไปรด อย่างไร ด้วย เหตุ นั้น เมื่อ
 พิเคราะห์ ด้ ดู ก็ จะ แล เห็น ได้ ว่า ธรรมดา ของ ผู้ ออก แรง รับ ข้าง จำ
 ต้อง แลวงหา ให้ พอ กิน ประการ ๑ ให้ เหลือ เศษ เกือบ ไว้ ทำ หุ่น เมื่อ ยาม
 เจ็บ หรือ ภาย แก่ ประการ ๑ นี้ ว่า โดย ส่วน ตัว คน ที่ ตั้ง ใจ จะ เป็น โสจ
 รักษา พรหมจรรย์ อยู่ ใน แลวก บ้าน ถ้า อุด กลั้น ดัง ว่า นี้ มิ ได้ ก็ จำ
 ต้อง อุด สาทะ ทำ การงาน ให้ เกิน เวลา หรือ นึก ฝน ฝน ไม้ ลาย มือ ให้ คุ้ม
 แก่ รา คา ค่า ข้าง แพง ชัน หรือ ด้วย อุบาย อย่าง ไต ๆ ว่า โดย ย่อ
 ก็ ต้อง ใช้ แรง ของ ตน ให้ ยิ่ง ช้น กว่า ที่ จำ เป็น โดย ปกติ ให้ ได้ ค่า ข้าง
 แรง ช้น โดย ลำดับ จน เมื่อ ใด ได้ เปลี่ยน ลัง กัด ไป อยู่ ใน พวก มิน กต่อ ได้
 นั้น แล จึง จะ ว่า ค่อย นอน ตา หลับ หรือ พอ หาย ใจ ได้ ทั่ว ท้อง

รูป ข้าง ฝ้าย แรง ที่ ข้า พเจ้า ว่า ต มา น บ้าง ที่ ท่าน ตั้ง หาย จะ
 เห็น ว่า อยู่ ข้าง ฝ้าย นอม แล หน้า ทุ เรศ เหลือ เกิน นึก ดอก กระจ มัง รูป
 เขียน กับ ตัว คน จริง ๆ จะ เขียน ให้ เหมือน กัน ใจ โดย ยาก ฉัน ใด
 ก็ ดี การ ที่ จะ อ ประ มา คน ชน ใด หนึ่ง ซึ่ง มาก น้ม ด้วย หมื่น แล แล
 ลง เป็น คน ๆ เดียว ให้ มัน เหมาะ ก็ ย่อม ยาก อย่าง เดียว กัน เพราะ
 คน เรา ถึง ใน พวก ที่ เป็น ยา จก เชิญ ใจ ก็ ย่อม ต่าง กัน โดย ยิ่ง แล

หย่อน อันใช้วิสัยที่จะฟังประมาณให้ชัดเจนได้ ที่ว่ามานั้นเลือกเอาแต่เค้าความอันเป็นพื้นของทุกข์สุขในจำพวกนั้น มาอุปมาอุปไมยเป็นตัวอย่างพอให้คิดเห็น

แท้จริง ความทุกข์สุขในส่วนข้างแรงนี้ ถึงจะอุปมาอุปไมยประการใด ก็ยังไม่พินที่ท่ามกลาง จะเข้าใจได้โดยยาก ด้วยในเมืองไทยเราพื้นที กว้าง ขวาง แลเป็นทำเลบริบูรณ์ด้วยพืชผล อันบังเกิดสมบัตินั้น คนชั้นใด ๆ จะหาเลี้ยงชีพก็ได้โดยง่ายตาย

คนอยู่ในเมืองนี้ ที่จะต้องยากเข็ญล้มตายเพราะอดอยากจัดเอาเป็นไม่มีได้ ประสาชดสนเหลือแต่ตัวหรือแก่เท่าประการใดไปฝากตัวเป็นบ่าวไพร่ให้เขาใช้สอย หรืออาไศรยให้เขาเลี้ยงดู โดยกรุณา ก็พอจะหาที่พึ่งพิงไปได้ตลอดชีวิต ที่สุดโดยจะเป็นคนพิการ หรือไม่ยอมให้เขาเป็นนายใช้สอย เป็นชายเข้าอาไศรย วัดกินเข้าบาตรเหลือพระก็พอเลี้ยงชีวิต การรับจ้างสอนในชาวเมืองนี้ พิจารณาตามที่เป็นจริง ทำเพื่อความต้องการมากกว่าโดยจำเป็น เพราะเหตุว่าโดยย่อที่แผ่นดินไทยใหญ่โตบริบูรณ์แลผู้คนพลเมืองน้อย นี้เป็นเค้า แต่ท่ามกลางอย่าได้เข้าใจว่า จะเหมือนอย่างเมืองเราทั่วไปในโลก จงพิเคราะห์ดูแต่ที่ จะแลเห็นได้ง่าย ๆ กล่าวคือ เจ๊กจีนที่พากันเข้ามาในเมืองไทย เดียวนี้เยอะมาก ๆ มาทำการรับจ้างเป็นกลีก็เพียงเดือนละแปดบาทเก้าบาท นี้เพราะเหตุใด คนเหล่านี้จึงตั้งบ้านเกิด

เมืองนอน ของ ตน มา ท่าน ทั้ง หลาย จะ ลับ ล้วน หรือ แม้ แต่ จะ
พิจารณา ดู ด้วย บัญญา ก็ จะ ได้ ความ ว่า เพราะ จีน เหล่า นั้น จะ ทำ มา
หากิน ใน เมือง จีน หา สมบัติ ไม่ได้ ถึง เดือน ละ แปด บาท เก้า บาท
แต่ ได้ ความ เตื่อ ร้อน เพราะ ขัด สิ้น จน ยาก จึง ลี้ ภัย ทั้ง บ้าน เมือง ของ
ตน เข้า มา หากิน ให้ ได้ สดวก กว่า นั้น ท่าน ทั้ง หลาย ก็ ย่อม รู้ จัก
แจ็ก อยู่ ด้วย กัน จึง คิด ดู ความ ชัก ช้อ หนึ่ง คือ ธรรมดา จีน ย่อม มี
เรี่ยวแรง แล ความ พาก เพียร ขอดทน ที่ จะ ทำ การ หนัก ต่าง ๆ ถ้า จะ ว่า
ใน ส่วน นี้ แทบ ต้อง ยอม ว่า จะ ดี กว่า ชาว เรา โดย มาก เหตุ ไต
จึง หากิน ไม่ พ้อ ท้อ อด ใน เมือง จีน คำ อธิบาย ใน ข้อ นี้ มี ใจ ความ
ว่า เพราะ ใน เมือง จีน มี คน มากกว่า พืชผล ซึ่ง จะ เกิด ขึ้น ทัน เลี้ยง กัน
เป็น ต้น เค้า อุ ประมา ความ เหมือน มี เกาะ อยู่ แห่ง ๑ ว่า เช่น
เกาะ ลีซัง มี ชาว เกาะ อยู่ ประมาณ ๒๐๐ คน ทำ ไร่ กง ตาม ที่ ดิน มี
อยู่ใน เกาะ นั้น คำ ชาย พอ ได้ สมบัติ มา ลู กัน กิน ภาย หลัง ลูก
หลาน ของ ชาว เกาะ นั้น เกิด มาก ขึ้น กว่า ที่ ตาย ไป มี จำนวน คน
อยู่ใน เกาะ ลีซัง เปรียบ ว่า มาก ขึ้น เปน ๓๐๐ คน แล ว่า มี ท้อง ที่ จะ
ต้อง การ กิน อาหาร มาก ขึ้น กว่า แต่ ก่อน อีก ร้อย ท้อง แต่ ที่ ดิน ใน
เกาะ ซึ่ง ฉาก ทำ เปน ไร่ กง ได้ เท่า ได ก็ ได้ ทำ มา จน หมด ที่ เหลือ แต่
โชด เขา ซึ่ง จะ ปลูก ไร่ ได ลง มี ได้ ผล ที่ จะ ทำ ได้ ใน เกาะ นั้น ไม่ พ้อ อด ๓๐๐
ท้อง ฉนี้ ชาว เกาะ เหล่า นั้น จะ ทำ อย่าง ไต ถ้า จะ อยู่ ไป ด้วย กัน ทั้ง สาม ร้อย
ก็ ได้ แต่ แบ่ง อาหาร ที่ เคย กิน สอง ร้อย อด มี เหลือ ออก ไป เปน สาม ร้อย อด มี

หรือ ปล่อยให้ อดเสีย ร้อย ทั้งเท่านั้น อุประ มา ด้ นั้น ไต ถ้า จะเอา
 เป็นเค้า ตัง พิจารณา ออกไป ให้ เป็น บ้าน เมือง ซึ่ง ผู้ คน พล เมือง มาก
 มาก กว่า พืช ผล ใน พ้น เมือง ก็ ทำ นอง เดียว กัน จะ ต่าง กัน ก็ ที่ บ้าน
 เมือง ผู้ คน มาก ไม่ เห็น หน้า นัย ตัว กัน ถ้วน ซึ่ง พอ จะ อา ไครย ให้
 วาน ช่วย เหลือ เป็น น้ำ หนึ่ง ใจ เดียว กัน ทั่ว ไป ได้ อย่าง ชาว เกาะ เล็ก ๆ
 ซึ่ง มี แต่ ร้อย สอง ร้อย คน ตก อยู่ใน มือ ไคร ยาว สาว ได้ สาว เอา
 การ จึง ตก หนัก อยู่ใน พวก มี อสัง ด้ ยง เทียว หา เอา วัล ลี ด้ อ เช่น มา
 อา ไครย เมือง เรา เป็น ดัน การ ที่ เป็น เช่น นี้ ไซ้ จะ มี แต่ เมือง จีน ถึง
 ยุโรป ก็ เหมือน กัน ประเทศ อะ เมริกา ก็ ด้ เกาะ ออส เตร เลีย ก็ ด้ แต่
 ก่อน มา ก็ เป็น แต่ บ้าง ดง มี แต่ พวก อิน เดียน แล คน บ้าง อา ไครย เป็น บ้าน
 เกิด เมือง นอน ฝรั่ง แน่น กัน ยุโรป อพยบ ไป ตัง ทำ มา หา กิน มาก เข้า ๆ
 จน เลย เป็น เมือง ฝรั่ง ตัง ตัว เป็น อิศร ภาพ ไป บ้าง คง ชน อยู่
 ใน เมือง ชา ตู ภูมิ บ้าง อา ไครย ด้วย เหตุ นี้ อย่าง ๑ เป็น เค้า ที่ ทำ ให้
 ฝรั่ง ชา ตู ใหญ่ ๆ ประ มูล กัน เทียว แย่ง ซึ่ง รวย รัต เอา บ้าน เล็ก
 เมือง น้อย ไป เป็น เมือง ชน มี รั ทุย ด้ เพราะ ถ้า ไม่ เช่น นั้น คน ของ ตัว
 อพยบ ไป อยู่ เมือง ไท น เป็น ดัน ว่า คน อัง กฤษ หรือ เยอระ มัน อพยบ
 ไป อยู่ อะ เมริกา ไม่ ช้านาน เท่า ไต่ ก็ กลาย เป็น คน อะ เมริ กัน ไป ตาม
 ผล ประ โยชน์ ที่ เขา จะ พัง มุ่ง หมาย ได้ ใน เมือง นั้น ๆ เมือง เดิม ก็ เป็น
 ๐๓/๐๔/๒๕๖๕
 ชน เลื่อม เลี่ย พล เมือง ไป เปลา ๆ เปรียบ เหมือน กับ ปล่อย น้ำ ฝน ที่ ล้น
 เหลือ ไร่ ไร่ ไร่ ให้ ไหล ลง คลอง ไป เลี่ย ฉนั้น การ ที่มี เมือง ชน เลม ด้

ชุด บ่อ ลง กลาง บ้าน ให้ น้ำ ที่ ล้น เหลือ ไหล ไป รวม ลง คง ย่อม
 เป็น ประโยชน์ แก่ เจ้า ของ บ้าน ได้ ไม่ เหลือ เปล่า เป็นต้น ว่า คน เยอระมัน
 อพยบ ไป อยู่ใน เมือง ชัน ของ เยอระมัน ก็ ย่อม คง เป็น คน เยอระมัน
 อยู่ใน บัง คับ บัญชา ราชาธิปัตย์ เยอระมัน ต้อง การ สิ่ง ของ
 เครื่อง ใช้ สอย แล ทุน รอน ก็ ย่อม ซื้อ หา ใน เมือง เยอระมัน ก่อน
 เมือง ชัน อีก ประการ หนึ่ง การ ที่ จะ ชุบ เลี้ยง เกื้อ หนุน กัน ใน ราชการ
 เมื่อ มเมือง ชัน มาก ก็มี ช่อง ทาง แล ตำแหน่ง ที่ ราชาธิปัตย์
 จะ ยก ย่อง ตั้ง แต่ง เป็น บำ เหน็จ คน ใน ราชการ ถ่าย เท ให้ ไป ครอง
 ครอง หรือ ทำ ราชการ ตาม เมือง ชัน ให้ คน ได้ ดี ใน ราชการ มาก ชัน
 โดย ที่ ลุด เวลา มี คัก สงคราม ก็ พ้อ หมาย กำ ลัง พวก เมือง ชัน เกื้อ หนุน ได้
 ตาม ควร เมื่อ ว่า โดย ย่อ การ ที่ ทำ เมือง ชัน ไว้ ปล่อย ให้ คน อพยบ ไป
 อยู่ เปรียบ เหมือน มี ท่า เล ที่ ให้ ลุกลาน ไป ออก เรือน ถึง จะ ไป อยู่
 ไกล ไกล ประการ ใด ก็ คง ยังกา ไคร ยให้ ่วาน กัน ได้ อย่าง วงษ์ ญาติ
 ย่อม เป็น ประโยชน์ ทั้ง เมือง ชาตภูมิ แล เมือง ชัน

ดู เหมือน ข้าพ เจ้า จะ พิจารณา เพื่อ ออก ไป นอก ทาง ต้อง เรือง เลี้ย บ้าง
 แล้ว ถ้า เป็น เช่น นั้น ต้อง ขอ อก ภัย โทษ ความ ใน ทั้ง เรื่อง
 ดู เหมือน หลีก มา เสีย แต่ เมื่อ พิจารณา ถึง การ หา เลี้ยงชีพ ของ คน
 ทำงาน ด้วย แรง ของ คน^{๑๖๕} จะ ต้อง ย้อน ไป จับ พิจารณา ต่อ ตรง นั้น ใหม่
 ข้าพ เจ้า ได้ กล่าว ไว้ ว่า เมือง ใด ถ้า ไพร่ พล เมือง มาก กว่า พืชผล
 ที่ จะ พัง มี ความ ลำบาก ยาก เข็ญ ของ คน ยาก จน ใน เมือง นั้น ก็

มากขึ้น แล ยก การ ที่ พวก จีน ต้อง อพยพ เข้ามา ทากิน ใน เมือง เรา นี้ ให้ เห็น เป็น ตัวอย่าง ก็ แล การ ที่ จะ ทอด ทิ้ง บ้าน เกิด เมือง นอน ไป ทากิน ที่ อื่น นี้ มิใช่ การ ที่ คน จะ พึ่ง ผลุนผลัน ทำ ไป ได้ โดย ง่าย แต่ นก ลี ชม ภู ชัง กรง เลียง ไร่ นาน ๆ ปล่อย ยั้ง กลับ เข้า กรง คน เรา นิย ย์ ความ รัก ที่ เคย อยู่ อยู่ เคย นอน ย่อม มี เป็น ธรรมดา ถ้า ไม่ จำ เป็น ก็ ยาก ที่ จะ ตัด อา โดย ไป ได้ ถ้า พอ ทน อยู่ ได้ ทั่ว ชาติ ก็ คง ยัง อยู่ เพราะ เหตุ นั้น ถึง พล เมือง ที่ เหลือ ล้น จะ ออก ไป ทำ มา ทากิน ที่ อื่น มี มาก เท่า ไฉน ที่ ยัง คง เบียด เลี้ยต เบียด ด้ต อยู่ ใน เมือง เดิม โดย เหตุ ที่ ไม่มี ทุน หรือ โอกาส พอ จะ ไป ได้ ด้วย อย่าง ใด ๆ ต้อง ทน ทุกข์ อย่าง อ่อน ๆ ไม่ ถึง หนั มถึง เกรียม อยู่ เป็น อัน มาก คน พวก กั้น ใน ประเทศ ยุโรป มัก อา ใคร รับ จ้าง ใน ที่ ทำ การ ต่าง ๆ เป็น พัน การ รับ จ้าง เป็น การ หมาย ประโยชน์ ไม่ แน่นนอน ได้ ด้วย เหตุ ใด ได้ อธิบาย มา ข้าง ต้น แล้ว เป็น ต้น ว่า บริษัท ใด นิย ภัย ถึง ล้ม เลิก คน ที่ ำงาน ใน บริษัท นั้น ก็ จำ ด้ ประโยชน์ อัน เคย ได้ ต้อง เทียว ด้ต เขา ไป เบียด ด้ว้ง ทาง งาน ทำ ที่ อื่น ตาม แต่ จะ หา ได้ ด้ช้ หรือ เร็ว ถ้า ด้ช้ ก็ เต็ด ด้ร้อ น มาก ถ้า เร็ว ก็ เต็ด ด้ร้อ น น้อย หรือ บริษัท ใด เกิด การ เลือ ม เลี้ย ประโยชน์ ลง ด้ว ด้ย อัน ด้รราย ประการ ใด อัน จำ เป็น ที่ เจ้า ของ ทน เขา จะ ต้อง ตัด ค่า ด้ช้ สลย ลง ให้ น้อย เพื่ ด้ช้อย กั้น ความ นิย ภัย ค่า ด้ช้ สลย ที่ จะ ตัด นี้ ก็ คือ เงิน เดือน ของ คน ทำ การ ย่อม เป็น สิ่ง ซึ่ง จะ ตัด ได้ ง่าย กว่า อย่าง อื่น เหตุ ด้ว ด้ย จึง ว่า ด้ง นั้น อยู่ ประมา ว่า โรง ลี ไฟ โรง หนึ่ง ชาติ ทน เพราะ เข้า ด้ง ราคา

ถ้าจะตัดเงิน ที่ ซอเข้าเปลือกให้น้อยลง ก็แปลว่าเข้าสารที่ตัว
 จะขายต้องน้อยลง คงขาดทุนอยู่นั่นเอง ถ้าหากว่าตัดเงิน
 เดือนลูกจ้างลงเพียง คนหนึ่งเดือน ละ ๒ สลึง ลูกจ้างร้อยคน ก็ลด
 ค่าใช้สอยลงได้เดือนละ ๕๐ บาท เข้าที่เคยซอมาสี่ซ้อมขาย
 เท่าใด ก็คงทำได้ เท่าเดิมไม่ต้องลดหย่อน เป็นต้นอย่างอุปมา
 ให้เห็นดังนี้ จึงว่า การที่ตัดเงินเดือนลูกจ้างเป็นการ อย่างง่าย
 ที่เจ้าของทุนเขาจะพึงทำ ในเวลาเมื่อจำเป็น จะต้องตัดค่าใช้สอย
 ถ้าลูกจ้างไม่ยอม ก็เป็นอันเลิกจ้าง ปิดประตูหยุดทำการ โกรธ
 กันเสียคราวหนึ่ง ตั้งคุมเชิงดูใคร จะขัดก่อน ถ้าลูกจ้างทนไม่ไหว
 ก็ต้องหันเข้าหาเจ้าของทุน ยอมทำการ รับเงินเดือนเท่าที่ลด
 ถ้าเจ้าของทุนแก้โรคหายได้ระหว่างนั้น แล้วก็ดี หรือตรีตรอง
 เห็นอาการจะหนักเกินไปก็ดี ก็ต้องง้อลูกจ้างให้กลับ มาทำการ
 ตามเงินเดือนเท่าที่ได้ อยู่เดิม เมื่อรวมความแต่โดยย่อ ประโยชน์
 ฝ่ายเจ้าของทุนกับ ประโยชน์ฝ่ายลูกจ้าง มีเวลาเป็นขาคัดต่อกัน
 ด้วยเหตุต่างๆ ดังได้พรรณาน่าพอให้เห็น เป็นตัว อย่าง เหตุเหล่านี้
 เกิดขึ้นที่ไร เสมอเจ้าของทุนกับ ลูกจ้าง กอดคอปล้ำกัน กลางน้ำ
 ถึง จมลงไปด้วยกัน ก็จริงอยู่ แต่เจ้าของทุนเป็นผู้ มีกำลังไม่
 ซอกแซกเท่าข้างฝ่ายลูกจ้าง เพราะเหตุ นั้น ข้างลูกจ้างจึงเห็น
 เป็นการจำเป็น จะต้อง มีอธิบายเครื่อง บังกัน มิให้เจ้าของทุน
 กระทำความเดือดร้อนให้แก่ตนได้ ตามอำเภอใจ อธิบายที่พวก

ลูกจ้าง ทำเพื่อรักษาประโยชน์ของตน ที่แน่นอน ขยาย อย่าง ลำคัญ นั้น คือ การ ตั้ง อังยี่ ท่าน ทั้ง หลาย ยัง ไม่ได้ อ่าน ตลอด คำ อธิบาย ขอ อัยว่า เพื่อ ปลงใจ ล่วง หน้า ไปว่า อังยี่ ที่ ข้าพเจ้า ว่า นี้ จะ อย่าง อังยี่ ลี ลี ก็ อังยี่ อย่าง ฝรั่งเศส นี้ เรียก ตาม ภาษา อังกฤษ ว่า ยูเนียน แปลว่า สมาคม ก็ได้ แต่ที่ ข้าพเจ้า เขา มา เรียก ว่า อังยี่ เพราะ ประโยชน์ ข้าง ฝ่าย ดี เปน อย่าง เดียว กับ อังยี่ ถึง ฝ่าย โทษ ก็ ไม่ สู้ ผิด ทาง กัน อังยี่ เป็น ชื่อ ที่ ท่าน ทั้ง หลาย เข้าใจ ชัด ทราย อยู่ แล้ว จึง เห็น เปน ชื่อ เหมาะ กว่า อย่าง อื่น อังยี่ ฝรั่งเศส เขา ตั้ง โดย ความ ประสงค์ จะ ช่วย คน ชนิด เดียว กัน อย่าง เดียว กับ ที่ จีน ตั้ง เพื่อ จะ ช่วย สงเคราะห์ พวก เดียว กัน เปน ต้น ว่า ข้าง ไม้ ถึง จะ รับจ้าง ทำงาน อยู่ ที่ บริษัท ไหน ๆ ต่าง กัน แห่ง ละ มาก น้อย ก็ คน เขา รวม กัน เปน พวก อังยี่ ข้าง ไม้ มี วินัย สำหรับ รักษา ผล ประโยชน์ ของ ข้าง ไม้ ทั้ง กัน สอง สาม ข้อ ที่ ลำคัญ คือ—

๑ ใน เวลา ปรกติ ใคร ทำการ รับจ้าง ได้ ค่าจ้าง มาก น้อย เท่า ไฉน ต้อง เรียกราย ไป รวมไว้ เปน ทุน ใน กง ลี กลาง ซึ่งมี หัว หน้า เล็ก ก้น ใน พวก ข้าง ไม้ ให้ เปน ผู้รับ ผล ประโยชน์ พอ สมควร สำหรับ จัด การ กง ลี

๒ ถ้า ข้าง ไม้ คนใด รับจ้าง หา ผล ประโยชน์ ไม่ได้ เพราะ บัวย เจ็บ ก็ ดี หรือ เพราะ เจ้า ของ ทุน ชั้ ไล้ หรือ ล้ม ละลาย เสีย ประการ ไฉน ก็ ดี กง ลี เขา ออก เงิน กกลาง พอ เลี้ยง ชีวิต กว่า จะ หา งาน ทำ ได้

๓ ความทุกข์อย่างใดเกิดขึ้น ในการที่จะหาเลี้ยงชีวิตของพวกช่างไม้ เช่นเจ้า ของคุณ ในบริษัท บางแห่งจะลดเงินเดือนช่างไม้ลงเป็นต้น กงสีเป็นพนักงานที่จะดูแลจัดการบันทึกของพวกช่างไม้ตามควร กล่าวคือช่วยว่ากล่าวกับผู้จ้าง หรือเสาะหาที่ให้พวกช่างไม้ได้ทำงานโดยราคาสูงเป็นต้น

๔ ในพวกช่างไม้ที่อยู่ใกล้กัน เป็นไม้แย่งงานกันทำ เป็นต้นว่าเจ้า ของคุณ จะลดเงินเดือนช่างไม้ในบริษัทอันหนึ่ง ช่างไม้พวกนั้น ไม่ยอม ถึงขีดประทุพทุวดงานกัน ถึงจะไปว่าจ้าง ช่างไม้ที่รับเงินเดือนต่ำๆ อยู่ที่ โรงอื่นให้มาทำการแทนช่างไม้ พวกนั้นก็ เป็นไม้รับ ทำ ดังนี้ ลูกจ้างใน การ อย่างใดก็มี อภัยเข้ากัน ตาม การ อย่าง นั้นเป็น พวกๆ บางที หลายๆ พวกรวมกัน เป็น กงสี ใหญ่ ขึ้น อีกชั้นหนึ่ง วิธี อภัย ขึ้นตามความเข้าใจของข้าพเจ้า ใน พัน ประ โยชน์ก็ เป็น ทำนอง นี้ กล่าวคือ ดังเช่น แจกบาง พวกที่ พา กัน เข้ามา อยู่ใน เมืองไทย เรียกรายเงิน มอบไว้ใน กงสี กลาง แลเลือกผู้มีความ สามารถ ในพวกเดียวกัน เป็นตัว เชีย ยี่ เชีย อะไรต่ออะไร คือผู้จัดการ กงสี เพื่อช่วยทำงาน ให้พวก กัน ทำ แล ทด รอง ช่วยเหลือ กัน ใน เวลา ขัด สุน ถ้าเราแลดู แต่เพียงเท่านี้ อภัย ขึ้นก็ ตาม อภัย ฝรั่ง ก็ตาม ที่จะติเตียนเขาว่า เป็น คิดอ่าน การ ชั่วร้าย อันใดก็ไม่ได้ ถ้าจะว่า ก็ เป็น ความ สามี คดี อย่างหนึ่ง ถึง จะ มี ควร สรรเสริญ ก็ต้อง ยอม ว่า

เป็นธรรมดา ความรักหา ทุกข์ สุข ของ ประชุมชนพวกนั้น ก็แต่ความ
 พอดี ในโลกนั้น เป็น ของ ทายาก สิ่ง เกิด แต่ตัวเรา ที่ ตื่นนอน บางที
 ก็เข้าไปนิด บางทีก็ ลายไปหน่อย ที่ จะกำหนดตรงเวลา นาฬิกา
 ลั่นข้องไม่ได้ นอนได้ก็ดี การอื่น ๆ ก็ ทำนอง เดียวกัน กล่าวแต่
 การอภัย ที่เราเคย รู้ เคยเห็น มาในเมืองนี้ อภัย ต่อ อภัย ต่าง พวก
 ประเดี๋ยว ก็รบกัน ประเดี๋ยว ก็ดีกัน โดยเชื่อว่าพวกมาก แล ถือปฏิ
 ความรัก พวก ของ ตน เกิน การ จน ต้อง จับกุม ปรายปราม กัน บ่อย ๆ
 อภัย ฝรั่งเศส ก็ ทำนอง เดียว กัน นิด กัน แต่ ตั้ง หน้าวิวาท กับ เจ้า ของตน
 หามั่วหุบตีกันเอง อย่างแจ่มไม่

อุบายของ พวก อภัย ฝรั่งเศส ที่ ทำแก่ เจ้า ของตน เพื่อ จะเอาเงิน
 เดือน ให้ มาก มีหลาย เล่ห์ ที่ ล้ำคัญ นั้น คือ หยุดงาน เลีย ทำนอง
 เดียว กัน กับ ที่ เจ้า ของตน บัด ประตุ ซึ่ง ได้ พรรณามา แล้ว เป็น
 ต้นว่า ช่างไม้ ได้ค่าจ้าง อยู่ วัน ละ ๒๕ สลึง พวก อภัย ช่างไม้ มา
 ปฤกษาพร้อมกัน เห็นว่าควร จะเอา ค่าจ้าง วัน ละ ๓๐ สลึง ตกลง
 กันต่างคนต่างไปร้องขอค่าจ้างขึ้น ถ้าเจ้าของตน ไม่ยอมให้
 พวกช่างไม้ ก็ พา กัน ลา ออก เลีย หมดไม่ยอมทำงาน ผู้เจ้าของ
 ตน จะไป หา จ้าง พวกช่างไม้ ที่อื่น ถ้าเป็น คน ใน อภัย ก็ไม่มี
 ใครรับ ถ้าพวก แอก อภัย ยื่น เข้า มา พวก อภัย ก็ ช่วย กัน รุม
 รัง แคนต่าง ๆ การ หยุดงาน เช่นนี้ ถึง ช่าง หรือ ลูกจ้าง อย่างอื่น ๆ
 เมื่อเห็น เป็น โอกาส จะทำ ได้ เมื่อใด ก็ทำ อย่างนี้ ถ้าทำ พร้อมกัน

มาก ๆ ย่างที่เป็น การ จลาจล ถึง ข่า พ้น กัน ก็มี อย่างเช่น
 ใน เมือง อเมริกา เมื่อเร็ว ๆ นี้ พวก ลูกจ้าง การรถไฟ ทาง ฟูแลแมน
 หลาย พันคน พวกเขา หยุด การ เลีย หมัด ครั้น เห็น เจ้า ของทุน
 ดั่ง นั้น จะไม่ยอม ตามใจ เจ้า พวก นักคุม กัน เทียว ทำลาย รือเผา
 เครื่อง รถไฟ ของ บริษัท นั้น หนีหาย เลีย เป็น อัน มาก ไป ลี้ค ทั่วม ปราม
 ก็ไม่ พัง ขยับ คุม ก็ต่อสู้ จน อธิปัตย์ ต้อง ส่ง ทหาร ไป ปรายปราม
 ยิ่ง กัน ล้มตาย ลงหลาย คน จึง ลังบ การ ที่ ลูกจ้าง หยุด การ เลีย
 อย่างนี้ ในยุโรป มี เมือง ๆ ต่างกัน แต่ วัน บ้าง มี วัน บ้าง แต่
 ใน เมือง ฝรั่งเศส เมือง เดียว ใน คฤศต ศักราช ๑๘๘๓ ลูกจ้าง
 หยุด การ เลีย เช่น นี้ ถึง ๔๓๘๖ ตำบล รวม ลูกจ้าง ที่ ได้ หยุด การ
 ๑๗๐๑๒๓ คน เลีย เวลา ทำ การ เผลย ราย ตัว ๓๑๗๔๐๐๐ วัน แต่
 ผล ของ การ ที่ หยุด ใน ๑๐๐ เรื่อง เจ้า ของ ทุน ต้อง ยอม ตาม ลูกจ้าง
 ๒๔ เรื่อง เจ้า ของ ทุน ยอม ปรานี ปรานอม ให้ บ้าง ๓๒ เรื่อง ลูก
 จ้าง ต้อง หัน เข้า ย้ เจ้า ของ ทุน ๔๓ เรื่อง ดังนี้ เมื่อ ว่า โดย ย่อ วิถี
 ที่ หยุด การ เลีย นี้ ก็ เป็น ฮาวุธ ของ ลูกจ้าง ถ้า หรับ จะ เอา เปรียบ
 เจ้า ของ ทุน อย่าง เดียว กัน ที่ ปิด ประตู เป็น ฮาวุธ ของ เจ้า ของ ทุน
 ถ้า หรับ เอา เปรียบ ลูกจ้าง ตก อยู่ ใน ใคร มี กำ ลัง ทุน พอดี จะ อด
 ทุน ได้ กว่า ก็ ชนะ อบาย ของ พวก อั้ง ยี่ คน ทำ งาน ยัง มี นอก ไป จาก
 ที่ ได้ ว่า มา นี้ อีก เช่น หลาย ประ การ คือ ทำ กำ ลัง ใน ปาร์ ลีเมนต์ เป็น
 ต้น แต่ จะ อธิบาย ให้ พิล ดาร จะ ยืด ยาว เหลือ เกิน นี้ ก็ ว่า โดย ย่อ ๆ
 ก็ จะ ไม่ พอดี ความ เข้าใจ จึง จะ ขอยุติ ลง แต่ ว่า ทุน กับ แรง อุ ประมา

03/04/2565

เหมือน กับ คน ๒ คน ทำ นา ในที่ จำกัด บั้ไฉน พ่างาม ก็ พอ้อมปาก
อ้อม ท้อง ปรอง ดองไป ด้วย กัน ถ้า บั้ไฉน แล้ง หรือ น้ำท่วม เข้าปลา
ไม่ บริบูรณ์ ก็ เป็น ต้อง วิวาท แย่ง กัน กิน เล็มๆ จึง เป็น บัญหา
ว่า จะ ทำ อย่างไร นอก ที่ จะ ให้ ทั้ง ๒ ฝ่าย นี้ เป็น มา ลูก ปรอง ดอง
กัน ไป ชั่วฟ้า แลดิน ได้?

ความคิด แล ความ เห็น ซึ่ง แก่ ไช้ บัญหา นี้ มี เป็น เอนก ปริยาย
ใช้ วิสัย ที่ จะ พัง พรรณา ให้หมด ใน ที่ เท่านั้น ได้ แต่ จะ ลอง เลือก มา
อธิบาย แต่ บาง อย่าง พอ ให้ เห็น คือ ใน ความคิด นั้น อย่าง ๑ เขา จัด
การ เลี้ยง คน จน เพื่อ จะ บัน เทา ความ เดือด ร้อน ของ คน แก่ เฒ่า
หรือ คน ซึ่ง จะ ทางาน ทำ เลี้ยง ชีวิต ไม่ได้ ใน การ อย่าง นี้ เขา ตั้ง
กฎหมาย ให้พล เมือง ดำ บล ๑ เรย รายน กัน ตาม ส้มควร แล เลือก
กัน เป็น ผู้ดูแล เลี้ยง เพื่อน บ้าน ที่ ยาก จน หา เลี้ยง ชีวิต ไม่ได้ มี โรง
เลี้ยง คน จน เช่น นี้ ดำ บล ละ โรง การ เลี้ยง คน จน โดย วิธ นี้ พิเคราะห์
ตาม ความคิด ดู ก็ เป็น การ ดี ทั้ง ที่ จะ กัน คน อด ตาย แล บังคับ ให้
เพื่อน บ้าน จำ เป็น ต้อง สงเคราะห์ แก่ กัน แต่ ผล ของ การ ที่ จัด อย่าง นั้น
แต่ ชั้น แรก ทำให้ คน ยอม เป็น คน จน หรือ ปลอม เป็น คน จน เพื่อ จะ
นั่ง นอน กัน เนื้อ ผู้อื่น เลี้ยง โดย มาก จน เห็น มี เป็น การ เขา จึง ทำ
กฎหมาย เพิ่ม เต็ม ชั้น ใหม่ ตั้ง จำกัด ข้อ ๑ ว่า บรรดา คน จน ที่ จะ มา
ให้ เพื่อน บ้าน เลี้ยง ต้อง เป็น คน จน แท้ ถึง ไม่มี ทรัพย์สิน สมบัติ ถ้า ยัง มี
ต้อง ขาย เท หลัง เลี้ยง ก่อน จึง ให้ รับ เลี้ยง อีก ประการ ๑ คน จน
ที่ พอ มี กำ ลัง จะ ทำ การ อย่าง ไต ต้อง บังคับ ให้ รับ ข้าง ทำ สิ่ง ของ

ต่าง ๆ ซึ่งเป็นของทำขาย พอช่วยกำลังโรงเลี้ยง มีข้อบังคับ
เพิ่มเติมขึ้นดังนี้ เจ้าพวกที่ไม่จนถึงสิ้นเนื้อประดาตัวก็ไม่กล้าเข้า
คงเที่ยวทำงานทำแลอาละวาดไปตามอย่างที่ได้ว่ามาแล้ว จัด
เอาเป็นการตั้งโรงเลี้ยงคนจนไม่พอแก่ปัญหาได้

อีกอย่าง ๑ คือ ตั้งการขึ้นให้คนจนรับจ้าง เป็นต้นว่า บิด
เกิดทุพภิกขภัย ผู้คนอดอยากเป็นอันมาก อดปดัยจะเลี้ยง
คนเหล่านั้น ครั้นจะแจกเสบียงอาหารให้เปล่าก็เปลือง ไม่มี
ประโยชน์ จึงคิดการโยธาเช่นสร้างถนนหรือขุดคลอง เป็นต้น จ้าง
คนที่อดอยากนั้นมาทำการตามกำลังที่จะทำได้ คิดค่าจ้างแล
เสบียงอาหารพอให้เลี้ยงตัวไปกว่าจะสิ้นคราวอด จึงให้ไปทำมา
หากินตามเดิม การอย่างนี้ อดปดัยคงต้องขาดทุนมาก ๆ ไม่คุ้ม
ประโยชน์ที่พึงได้ เพราะคนกำลังอดอยากที่ไหนจะรีบร้อนให้ทำ
การอย่างจ้างนอนในเวลาปรกติได้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นการที่ทำ
ได้แต่บางคราว เพื่อความสงเคราะห์แก่ราษฎร การอย่างนี้ใน
ประเทศฝรั่งเศสได้ลองทำเป็นการประจำครั้ง ๑ เพื่อจะเอากำลัง
แผ่นดินออกช่วยให้มีงานพอคนทำทั้งเมือง ตั้งแต่ตั้งโรงงาน
คนจนทั้งที่หางานไม่ได้แลที่มีงานทำอยู่แล้วพากันมาเข้าโรง
งานของอดปดัย จนไม่มีเงินไม่มีงานพอจะให้ทำ จะจัดการ
จำกัดเข้า เจ้าพวกนั้นไม่ยอม ถึงต้องเอาทหารเข้าปราบปราม
จึงได้เลิกโรงงานนั้นได้

อีกอย่าง ๑ ชักชวนให้ไปหากินต่างเมือง ตั้งได้อธิบายมาใน

ตอน ๑ แล้ว อย่างนี้มันเป็น ทวน กระแส น้ำใจ คน อยู่ใน ตัว บังคับ
จับกุม ให้ จำ ไป ไม่ได้ ก็ ไม่ เป็น อัน แก่ ข้อ ขัด ข้อง

อีก อย่าง ๑ จัด การ รong ทุน ให้ ทำ กิน ใน ประเทศ นั้น เอง อย่าง นี้
คือ พวก เศรษฐี ที่ ใจ บุญ เข้า กัน เป็น บริษัท ลง ทุน รวม กัน ข้อ ที่ ดิน
แห่ง ใด แห่ง หนึ่ง ซึ่ง ควร ทำ ไร่ นา ไร่ เป็น กลาง คน ขัด สัน คน ใด
ประสงค์ จะ ดึง ความ อุด สาระ ทำ ไร่ นา ไป ทาบ วิชา นั้น แล รับ สัญญา
กัน มัน คง แล้ว บริษัท ก็ แบ่ง ที่ ให้ พอ ทำ ทั้ง ลง ทุน ค่า ทัม กระทบ
ค่า สัตว์ พาหะ นะ แล เครื่อง มือ ให้ พอ ทำ การ คน คราว นั้น ทำ ได้ ผล
เท่า ใด แบ่ง ใช้ ต้น ทุน แล ดอก เบี้ย เล็ก น้อย ให้ แก่ บริษัท ตาม ที่ จะ
กำหนด กัน เหลือ ผู้ ก็นำ ไร่ เลี้ยง ชีพ นอก ไป กว่า จะ ใช้ ต้น ทุน
หมด เมื่อ ใด ก็ ได้ ที่ ดิน แล สิ่ง ของ ทั้ง ปวง เป็น สิทธิ แก่ ตัว ต่อ ไป
การ อย่าง นี้ ได้ ทราบ ว่า เขา จัด ใน ประเทศ เยอรมัน เป็น ประโยชน์ ดี
แต่ จะ จัด ที่ ไท ไท น้อ บ้าง หา ทราบ ไม่ แต่ เมื่อ คิด ถึง การ ที่ จัด อย่าง นี้
เมื่อ ผู้ คน พล เมือง เกิด เพิ่ม แน่นหนา จะ หา ที่ ให้ พอ กัน ก็ ยาก อีก
ประการ ๑ ที่ แน่น ดิน ใน เมือง ยุโรป มัก มี เศรษฐี เป็น เจ้า ของ
ราย ละ มาก ๆ เขา ไคร ย บำรุง ตัว อยู่ ด้วย ค่า เข้า ที่ ที่ ไท ไท จะ
ยอม ขาย เสีย ง่าย ๆ ใช้ แต่ เท่านั้น พวก คน ที่ ไป รับ ทำ งาน ไร่ จะ
มีความ พาก เพียร แล รู้ เก็บ หอม รอม ริบ ไป ทุก ๆ คน แล การ ไร่ นา
ใช้ จะ บริบูรณ์ ไป ทก ปี ถึง จะ ได้ ทุน แล ที่ ทำ เป็น ของ ตัว เอง เช่น นั้น
ก็ มี ทาง ที่ จะ พลาก ทำ ถึง นิบ หาย กลับ คืน ลง เป็น คน เข็ญใจ ได้
โดย ง่าย

อีก อย่าง ๑ เจ้า ของ คุณ กับ ลูกจ้าง คิด ยะติ แบ่ง กำไร กัน คือ บริษัท ที่ ยะติ กับ ลูกจ้าง อย่างนี้ ได้ กำไร มาก น้อย เท่าใด แบ่ง เอา เป็น ของ เจ้า ของ กิ่ง ๑ แจก แก่ ลูกจ้าง กิ่ง ๑ อย่างนี้ ตาม ตำรา สรรเสริญ ว่า เป็น ทาง ดี เพราะ เหตุ ที่ ทำให้ ทั้ง เจ้า ของ คุณ แล ลูกจ้าง รักษา ประโยชน์ ของ บริษัท ด้วย กัน กล่าว คือ ถ้า ยัง ช่วย กัน ทำ การ ให้ ดี ขึ้น ได้ เท่าใด ก็ ยิ่ง ได้ ผล มาก ขึ้น ด้วย กัน บริษัท ที่ ทำ การ อย่าง นี้ ก็มี บ้าง แต่ เจ้า ของ คุณ แล ลูกจ้าง ที่ ยัง คัด คำน การ ยะติ อย่าง นี้ ก็มี มาก ข้าง เจ้า ของ คุณ ว่า ที่ ได้ จะ ได้ ด้วย กัน ถ้า ขาด คุณ เจ้า ของ คุณ ต้อง ขาด คุณ ถ้าย เดียว อีก ประการ ๑ เจ้า ของ คุณ ต้อง ลง คุณ ก็ เพราะ หมาย กำไร เป็น ดอก เบี้ย เหมือน ดัง บริษัท ที่ ทำ การ ได้ กำไร เพียง ร้อย ละ ห้า ต้อง แบ่ง ครั้ง เหลือ ร้อย ละ สอง ครั้ง ก็ ย่อม เป็น การ เดือด ร้อน แก่ เจ้า ของ คุณ อยู่ ข้าง ฝ่าย ลูกจ้าง นั้น การ ที่ ได้ ส่วน ใน กำไร ก็ เสมอ ว่า ได้ ราว วัล โสค ไชย นี้ ได้ ดี ก็ ได้ คน ละ สี่ ซ้ำ ห้า บาท เลว ลง มา ก็ คน ละ สอง สาม สลึง ไม่ แน่น นอน การ ที่ จะ ได้ กำไร แล ขาด คุณ ใช้ กระ ของ ลูกจ้าง เห็น ยอ แร่ง ก็ อยะก ได้ ให้ มาก ๆ ไม่ ต้อง การ ยะติ ยะเจ้อ ันใด

อีก อย่าง ๑ ลูกจ้าง เป็น เจ้า ของ คุณ เอง คือ พวก ลูกจ้าง ช่วย กัน ลง คุณ คน ละ เล็ก ละ น้อย เป็น บริษัท แล้ว ทำ การ บริษัท นั้น แบ่ง กัน เอง อย่าง นี้ ดู ชอบ กถ แต่ ไป ชัด ช้อง ข้อ ใหญ่ ที่ การ ค้า ขาย ใช้ แต่ ว่า ต้อง การ บัญญา เป็น ใหญ่ ยัง การ ที่ จะ ฝน ฝน สิ้น ยาว ต่าง ๆ ัน อยู่ ใน อุบาย ไหว พิริบ ของ เจ้า ของ คุณ ต้อง ทำ นั้น พวก

ลูกจ้างเช่น ผู้ทำเอง ได้เงินเดือนในตำแหน่ง ผู้ทำการแล้ว การ
ที่จะ ลอด ล่าย ตัก ดวง เพื่อ ประโยชน์ ของ บริษัท ประการใด ก็ แด
ไม่เห็น หรือ ดูไปไม่ถึง เป็นอันใช้ ทั่วไปไม่ได้

อีกอย่าง ๑ ถ้า ทุน กับ แรง เกิด วิวาท กัน ขึ้น เมื่อไร ต่าง แต่ง
ผู้แทนไป ทาคน กลาง เปรียบ เทียบ บางที ก็ ปรอง ดอง ไป ได้ บ้าง
แต่ เป็น การ แต่ เยียว ยาม ไม้ ไซ้ บ้าง กัน

ใน ส่วน ความ คิด การ ที่ จัด แก่ ไซ้ ดู ก็ ได้ พรรณา มา มาก มาย
หลาย อย่าง มัน เหมือน เป็น ของ ไม้ ไม้ ที่ สุด จะ พรรณา ต่อ ไป ทำ ไม้
คราว นี้ จะ ลอง ว่า ด้วย ความ เห็น ต่าง ๆ ที่ ปรากฏ ใน การ แก้ บัญหา
อัน นี้ บาง พวก เห็น ว่า ความ ลำบาก ยาก เย็น ซึ่ง เกิด ขึ้น เพราะ
เรื่อง ทุน กับ แรง นี้ เป็น เพราะ ความ ผิด ของ พวก ลูกจ้าง โดย มาก
เพราะ ธรรมดา ผู้ได้ ผล ประโยชน์ น้อย ชอบ แต่ จะ รู้ เก็บ หอม รอม ริบ
อย่า ไซ้ สอย ให้ เกิน การ เช่น เสพ สุรา ยา เม้า หรือ มี ครอบ ครว
เมื่อ ไม้ มี ทุน พอ จะ เลียง ดู กัน ให้ เป็น ความ ผา ลุก เป็น ต้น คน ที่เป็น
เศรษฐี ทั้งหลาย ต้น เต็ม ก็ ย่อม เป็น ลูกจ้าง หรือ คน จน มาก่อน
แต่ หาก รู้ เข้ม ติ เข้ม ฝึ จึง มี ความ เจริญ ได้ เป็น เศรษฐี มี ตัว อย่าง อยู่
เป็น อัน มาก ชอบ ที่ พวก ลูกจ้าง จะ เขา เป็น บรรทัด กระทำ ตาม
หา ควร ที่ จะ เขียว เขียว เขา เนื้อ เจ้า ของ ทุน ให้ เหลือ เกิน ไม้ ถ้า วิด รัต
เขา กำลัง เจ้า ของ ทุน เลีย จน ล้ม ชวน ก็ ไซ้ พวก ลูกจ้าง จะ อยู่ ได้
เมื่อใด ความ เห็น เช่น นี้ ไม่ต้อง บอก ก็ จะ เห็น ได้ ว่า มัก อยู่ใน
พวก เจ้า ของ ทุน แต่ ก็ มี ความ จริง อยู่ใน นั้น มาก

ความเห็นในจำพวกคน ซึ่ง วางตัวเป็น กลาง อีกพวกหนึ่ง เห็นว่า
 ซึ่ง ก็รา ข้าก็แรง มีความ ผิด แล ความ จริง อยู่ ด้วย กัน ทั้ง ๒ ฝ่าย
 ควร จะ คิด นอก นั้น หัน หา กัน ได้ ม้าง คน พวก นี้ ได้ คิด อ่าน ว่า กล่าว
 กับ อธิปัตย์ ให้ตั้ง กฎหมาย ขึ้น หลาย อย่าง เช่น บังคับบริษัท ซึ่ง
 จำง คน ไว้ ใน ที่ ทำ การ มาก ๆ ให้ จำ เป็น ทำ ทัย กระ ท่อม ให้ พอ
 เป็น ที่ ย่า ไตรย มี ความ ผาสก ของ ลูก จำง แล บังคับบริษัท ให้ จำ เป็น
 ทำ ขวัญ แก่ ลูก จำง ซึ่ง มี อัน เป็น ไป ใน การ ที่ ทำ เหมือน หนึ่ง ลูก จำง
 ขั้บรด รด หัก ตก ลง มา ขา แข็ง หัก จะ ทำ การ ต่อ ไป ไม่ ได้ เจ้า ของ
 ทน จำ ด้อ ร จำ เลียง ตู หรือ ทำ ขวัญ ให้ พอ แก่ การ เช่น นี้ เป็น ตัว
 อย่าง แล ด้วย ุบาย การ อดุ้ม อด่วย อย่าง อื่น ๆ อีก หลาย ประการ

ความเห็น ฝ่าย ส้มคั พรคพวก ของ ลูก จำง นั้น ย่อม ตรง กัน ข้าม
 กับ เจ้า ของ ทน โดย ปรกติ พวก นี้ เห็น ว่า เกิด มา เป็น คน เหมือน กัน
 ฝ่าย หนึ่ง มั่ง มี เงิน ทอง จน เกิน ใช้ สลย แล้ว มี หน้า ซ้ำ หวง หา เขา
 เปรียบ คน จน ก็ เมื่อ เงิน มัน ไป รวม อยู่ กับ เศรษฐี เสียหมด ถึง คน
 ยากจน จะ ทำ ประ การ ไต จะ เอา เงิน มา แต่ ไหน เพราะ ฉนั้น การ
 ที่ เป็น อยู่ อย่าง นี้ หา เป็น ยุติธรรม ไม่ ชอบ ที่ อธิปัตย์ จะ ตั้ง กฎหมาย
 เก็บ ภาษี ทน คน มั่ง มี เขา มา เฉลี่ย แก่ คน ยากจน เช่น ตั้ง โรงงาน
 ให้ ค่า จำง มาก ๆ เป็นต้น ให้ ได้ พอ กิน ขย่ำ ให้ ต้อง อดอยาก เดือด
 ร้อน พวก ที่ มีความ เห็น อย่าง นี้ ย่อม คิด อ่าน ว่า กล่าว ตัก เตือน
 อธิปัตย์ แล หา ุบาย ต่าง ๆ ที่ จะ ให้ การ เดิน ไป ตาม ทาง ความ
 ประสงค์ อยู่ ฝ่าย ๑ แต่ ยังมี คน ใน จำ พวก ข้าง ลูก จำง นี้ ที่ ความ

เรื่อง ทน กับ แรง

เห็น รุนแรง ยิ่ง ชน ไป อีก พวกนี้ เห็น ว่า บรรดา อธิปัตย์ เป็น คน ชน
 ลุง ย่อม เป็น เศรษฐี แล พวก ข้าง ทน อยู่ ที่ นั้น ไป ว่า กล่าว วิง
 วอน ประสา ชัด ไม่ ได้ ก็ ผ่อน ให้ แต่ เล็ก น้อย ไม่ เห็น ท่า ทาง ที่
 จะ สำ เร็จ ได้ ดัง ประสงค์ เสมอ หนึ่ง ไป ยอ คน ซึ่ง ยอ ไม่ ชน ลุง ชู
 เขา ให้ ยอ ม ด้วย ก ล้ว ไม่ ได้ คน พวก นี้ ถือ ตัว ว่า เป็น เลือ สั้น จวก เขา
 ดิน ระเบิด ลอบ เทียว ขวาง ปราดัก กว้าน เรือ น โรง ต่าง ๆ ให้ หัก ทำ ลาย
 หวัง ให้ เกิด ความ ว่า คาน แก่ อธิปัตย์ แล พวก ซึ่ง ชัด ขวาง ความ ประสงค์
 ของ ตน การ ระเบิด อย่าง นี้ ย่อม พา ผู้ คน พล เมือง ซึ่ง ไม่ ได้ เกี่ยว ช้อง
 ต้อง ล้ม ตาย ไป มาก ๆ อธิปัตย์ จับ ได้ ต้อง วาง บท กฎ หมาย ประหาร
 ชีวิต เสีย บ้าง จำคุก บ้าง บาง พวก ก็ เช็ด ขยาด บาง พวก ก็ เลย
 เป็น ขี้ เลือด โกรธ ว่า อธิปัตย์ ชำ พวก ของ ตน คิด การ ประทุษร้าย
 ต่าง ๆ จน ถึง ลอบ ฆ่า ผู้ เป็น หัว หน้า ใน อธิปัตย์ เช่น ประชานา
 ธิปัตย์ ฝรั่งเศส ต้อง ตาย เมื่อ เร็ว ๆ นี้ เป็น ตัว อย่าง บรรดา อธิปัตย์ ใน
 หู ไร ไม่ ต้อง เพิ่ม เดิม กฎ หมาย บัง คับ จับ กุม แล ลง อาชญา พวก นี้
 โดย แข็ง แรง แล ต้อง จัด การ ไป ลิด ลาด ตระเวร ลีบ ล้วน บ้าง กัน
 ยิ่ง ชน กว่า แต่ ก่อน เป็น ชน มาก แม้ เช่น นี้ ข้อ บัญ ญา ใน เรื่อง ทน
 กับ แรง ก็ เสมอ ยัง อยู่ ใน ระหว่าง พิจารณา เป็น การ ที่ จะ ต้อง คอย คุ
 ต่อ ไป ภาย หน้า ว่า จะ เป็น ประ การ ไต

เรื่อง นี้ ตัด จะ ยด ยาว เกิน ต้อง การ แต่ มัน ลง เอย ไม่ ได้ ก็ ต้อง
 มี ต่อ ย เลือ ย เจ็ย มา แต่ กระ นั้น ขอ ท่าน ทั้ง หลาย อย่าง ได้ เข้าใจ ว่า
 จะ เป็น การ วิจิตร พิสดาร แล มี ได้ มี ที่ วิป ลาศ ค ลาศ เคลื่อน บ้าง เลย

การทำนาระ ไ้ผลก็อย่างไร

ผล ของ การ ทำนาแล เกิด ขึ้น จาก ที่นา นั้น เหม อย่างไร ถ้าแม่จะ
พรรณา ให้ เลือดยด ทุก สิ่ง ทุก อย่าง แล ก็ จะ เป็น เรื่อง รว อ้นยาว
นัก ยาว นาน ที่ เดียว เพราะ เป็น อุป เทท่อม หลัง ช้าง แท้ แต่ ถึง
ตั้ง นัน ก็ ดี ใน เวลา นั้น มี ทำน ทั้ง หลาย เป็น ชั้น มาก ที่ มีความ นิยม
อยาก หา ที่ นา แล คิด ทำ นา เป็น ต้น ความ นิยม อ้น นี้ ก็ ย่อม ยิ่ง เป็น
บุญ หา แห่ง วัน อยู่ เสมอ ใน ระหว่าง พวก หมู่ ผู้ ที่มี ทุน รอน อยาก จะ
คิด หา ผล ใน ทาง นี้ แล การ ทำนา นี้ ก็ เป็น การ ใหญ่ อย่าง หนึ่ง ใน
ประเทศ สยาม แล ทวย ราช ฎร หา เลียง ชีพ ด้วย การ ทำนา นี้
เป็น อ้น มาก เหลือ ที่ จะ คณ นานับ แล การ ทำนา นี้ ก็ เจริญ ทั่ว ฟ้า ทั่ว
ดิน ทุก วัน ทุก เวลา เพราะ การ ดำ เข้า เจริญ ขึ้น การ ทำนา ก็ ต้อง
ทวิ ตาม อยู่ เอง

เพราะ ฉนั้น ใน เวลา นี้ ข้า พเจ้า เชื่อ ว่า เข้านั้น เป็น ดิน ดำ แล
สมบัติ อ้น ใหญ่ ยิ่ง ของ ประเทศ เรา อย่าง หนึ่ง แท้

03/04/2565

โดย เหตุ นี้ ข้า พเจ้า ขอ กล่าว ถึง ผล ของ การ ทำนา แล เกิด ขึ้น
จาก ที่นา ตาม ฐ เห็น แล ได้ ยิน ได้ พัง พอ เป็น ลัง เขป

ผลของการทำนา^{นี้} ถ้าจะคิดล้วนตามทางค้าขายแล้ว สิ่งใดจะมีกำไรมากเท่า^{นั้น}เห็น จะหาสินค้าอื่นเปรียบได้โดยยาก เพราะเหตุใด ถ้าจะคิดดูตามส่วนของนาที่ได้^{นั้น} คือเพาะเมล็ดธัญชาติลงไปในพื้นที่นาเมล็ดเดียว ก็อาจจะได้ผลถึง ๖๐ เมล็ด แต่ ถ้าจะคิดดูตามส่วนเหมือนดังราษฎรครัวหนึ่ง มีสองคน ัวเมียแลบุตรด้วยอีกสองคน ในปีหนึ่งก็อาจจะทำนาได้ประมาณ ๕๐ ไร่ คิดตัวเป็นปานกลาง ผลที่จะได้ในการทำนา^{นั้น} ก็คงเป็น ๓ ไร่ต่อหนึ่งเกวียน ในที่นา ๕๐ ไร่ก็คงได้เมล็ดเข้าในปีหนึ่งถึง ๑๖ เกวียนเศษ ทู^นที่จะต้องลงใน การทำนา^{นี้}คือ ยกโคกปลูกโรงที่ปักแลซื้อกระบือ แลเครื่องมือเครื่องใช้มีคราด ไถเป็นต้น ประมาณอยู่ใน ๑๒๐ บาท ค่ารับประทานในส่วนครอบครัวแลเลี้ยงแขกสงนาด้วยประมาณอยู่ใน ๖๐ บาท เพราะอาหารการกิน^{นั้น}ก็จำเป็นต้องซื้อแต่ของแห้ง เป็นต้นว่ากะบี่ น้ำปลา พริกหอม กะเทียมเท่า^{นั้น} ของสดเป็นต้นว่าผักปลา กิ หากินในพื้นที่นา^{นั้น}ได้ ทู^นที่จะต้องใช้ในปีแรกก็คงอยู่ใน ๑๕๐ บาท แลในปีนั้นจะขายเข้าได้ ถัวราคาปานกลางเกวียนละ ๓๖ บาท เข้า ๑๖ เกวียนเศษก็คงได้ไม่ต่ำกว่า ๕๗๖ บาทเศษ แต่ธรรมดาชาว นา คงไม่ขายเข้า^{ทั้ง}หมดที่ตัวทำได้ คงต้องแบ่งไว้รับประทานต่อไปบ้าง

เพราะฉะนั้น ย่อมให้เอาไว้เป็นเข้ารับประทาน แลเข้าปลูกเป็นพรรณต่อไปเสีย ๒ เกวียนเศษ คงขายแต่ ๑๔ เกวียนก็คงได้เงิน

ถึง ๕๐๔ บาท แล้วหักทุนเดิมที่ลง ๑๘๐ บาท แลทางเข้าค่านา
 อีก ๕๐ ไร่ ๆ ละ ๒๔ อัฐ เป็นเงิน ๑๘ บาท ๓๒ อัฐ แลค่าเช่านา
 จากเจ้า ของที่ดิน อีกไร่ ละ ๕ สัด หรือไร่ ละ ๑ บาท ประมาณ ๕๐ บาท
 คงเป็นทุน ที่จะต้องใช้ ๒๔๘ บาท ๓๒ อัฐ หักเงินที่ต้องใช้
 ออกเสียแล้ว ก็คงเหลือเป็นกำไร ถึง ๒๕๕ บาท ๓๒ อัฐ แลถ้า
 จะคิด โดยเฉลี่ยด ย่อม หัก ดอกเบี้ย ในเงิน ทุน ๑๘๐ บาท ที่ลงไป
 ก่อน ชั่ง ละ ๑ บาท มีหนึ่งเงิน ๒๗ บาท หักเสร็จในบ้หนึ่งนั้นเองก็
 คงจะได้กำไรเป็นเงินเก็บได้ถึง ๒๒๗ บาท ๓๒ อัฐ แลทั้งพรรณ
 เข้าปลูกแลเข้าที่จะรับ ประทานต่อไปในปีหน้าก็ยังมีอีก แลในปี
 ที่ ๒ แลปีต่อไปทุนที่จะต้องใช้ซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ก็ไม่ต้องออก
 อีกแล้ว คงจะต้องเสียแต่ค่าซ่อมแซมสิ่ง ของที่ชำรุดไป คิดให้
 ร้อย ละ ๑๐ จากทุนเดิมที่ลง เป็นเงิน ๑๒ บาท สำหรับซ่อมแซม
 เครื่องมือ ค่ารับประทานอีก ๖๐ บาท ค่านา ๕๐ ไร่ ๑๘ บาท ๓๒ อัฐ
 ค่าเช่าที่นาอีก ๕๐ ไร่ ๆ ละสาม สัด เป็นเงิน ๗๕ บาท รวมเงินที่
 จะต้องใช้ ในปีที่สอง ๑๕๓ บาท ๓๒ อัฐ ผลที่จะได้ต้องคิดว่า
 ได้เท่ากับปีที่ ๑ คือขายเข้า ๑๔ เถวียนเป็นเงิน ๕๐๔ บาท หักการ
 จ่าย ๑๕๓ บาท ๓๒ อัฐแล้ว ก็คงเป็นกำไร ถึง ๓๕๐ บาท ๓๒ อัฐ
 รวมใน ๒ ปีก็จะมีเงินที่จะเป็นกำไรได้ ถึง ๕๗๗ บาท ๓๒ อัฐ
 ถ้าเข้างานน้ำดีเป็นมัทธยมอยู่ แลแล้วก็คงคิดได้ว่าบ้หนึ่ง
 คงจะได้กำไรใน ๑๐๐ เปอรเซนตักกว่าเสมอ

แต่เนื้แล โบราณท่าน ย่อม กล่าวไว้ว่า การทำนานั้น เหมือนอย่าง
 คำล่ำเกามี่ การได้ การเสีย เป็นโชค เป็นคราว เพราะ ภัย อันตรายก็
 ย่อม จะมี ได้ หลาย อย่าง เหมือน กันคือ อุทกภัยเป็นต้น แต่ดังอย่างไร
 ก็ดี ที่ราษฎร ชาวนา จะ ได้รับ ผล ของ ภัยเหล่านี้ จนถึง กับ ล่มจม
 ขาดทุนก็ ไม่ เห็น มี เสีย มีแต่ได้รับ ผล มากขึ้น หรือน้อย ลงเท่านั้น
 จึงคิด ถ้วน เป็น มัทธยม ได้ว่า เมล็ด เข้าที่จะ เกีย เกียว ได้ จากที่นา
 เป็น ๓ ไร่ ต่อเกวียน นั้น คง จะ ไม่ผิดนัก

การ ที่ราษฎร ชาวนา ของเรา หาผล ได้ ดังนี้แล้ว ถ้าราษฎร
 ชาวนา ของเรา จะไม่มีการ เสีย ในการ เล่น การ พนัน สูบ ฝิ่นกินสุรา
 แล้วจะไม่ เข้าไม่ นาน เลย ราษฎร ชาวนา ของเราก็ จะตั้งตัว ได้ โดยมาก
 แต่การ ที่ได้ เห็นผล ของราษฎร ทำนา ได้ ผล เช่น นี้แล้ว ผู้ที่มี
 ทุน รอน จะ คิดอนุมาณ ตาม ทำเป็นการ ใหญ่โต จะให้ ได้ผล มากขึ้น
 ไปแล้ว ก็ไม่ เห็น ค่อย จะ ล่ำ เร็ง ตลอด ได้ ตาม ความ ประสงค์ เพราะ
 เหตุใด ในการ ทำนานี้ ถ้า จะคิด ใช้ ลูกจ้าง ก็เป็น การ ขัด ข้อง เสีย
 อย่าง หนึ่ง แล้ว ก็ จำเป็น จะ ต้อง ใช้ ทาษ ช่วยทาษ ทำนา ก็ความ เสีย
 ของ เรื่อง ใช้ ทาษ เป็น อย่างไร ก็ย่อม จะ ทราบ อยู่ ด้วย กันแล้ว คือ
 จะไม่ อไร เลย ใน ชั้นแรก ที่ ช่วย มา แล้ว ทาษ นั้นจะ หนีไป ก็เป็น
 การ อัน ที่ ต้อง เดือด รอน หรือ ขาด ทุน เสีย ก่อน แล้ว ถึง แม้ ว่า ถ้าทาษ
 จะไม่ หนี คง เป็น อัน อยู่ ทำนา ให้ ก็ ต้อง ย่อม เห็น ได้ ว่า การ ที่ทาษ

ทำการให้นายนั้น ความอดสาหัส ก็คงจะไม่เหมือนกับที่ ทำ ของตัวเอง แล บางที่ ทาษ นั้น มีความ ชั่ว อยู่ใน สันดาน บ้าง กระบือ แล เครื่องมือทำ นว ก็ จะ หมดไป ก่อน ได้ เห็น เมล็ด เข้า เสีย ชัก แล เมื่อ เวลา ที่ จะ ได้ ผล เมื่อใด ก็ เกือบ จะ เชื่อ ได้ ว่า นาย คง จะ ได้ รัย ผล ของ เมล็ด เข้า นั้น จะ ไม่ได้ ครั่ง กับ ส่วน ที่ ทำ ได้ ใน ที่ สุด ถ้า จะ คิด ทรัพย์ รวม ดู การ ที่ ได้ ผล จาก ทาษ ทำ นาน นั้น บาง ที่ จะ ได้ ไม่ พอก กับ ค่า อาหาร ที่ ให้ ทาษ รัย ประทาน แล ดอก เบี้ย เงิน ทูน ที่ ลง ไป ถ้า ยัง เป็น คน ราช การ อยู่ ด้วย แล้ว ก็ ยัง จะ ช้ำ จม ใหญ่ ที่ เดียว

แต่ การ ที่ ใช้ ทาษ นี้ ถ้า เจ้า ของ ลง ไป ถัว โถ กำ กับ ดู ให้ ทาษ ทำ การ เอา เอง บาง ที่ ก็ จะ ได้ ผล ดี บ้าง ดอก กระจ่าง แต่ ถึง ดั่ง นั้น ก็ ดู ตลอด ไป ได้ น้อย ราย นัก

การ ที่ ใช้ ลูกจ้าง ไม่ได้ เป็น การ ชัด นั้น คือ อย่างไร ใน ชั้น แรก ก็ จะ หา เรียก ลูกจ้าง ทำ การ ไม่ได้ พอก กับ ความ ต้อง การ เสีย แล้ว ถึง แม้ หาก ว่า จะ เรียก ลูกจ้าง ได้ พอก ตาม ความ ประสงค์ ก็ อาจ จะ ชี้ ผล ของ การ ได้ แล การ เสีย ให้ เห็น ได้ โดย เลือย ตว่า เป็นต้น จะ ทำ นา พันไร่ ก็ จะ ต้อง ชื้อ เนื้อ ที่ นา อยู่ใน พันไร่ เป็น ราคา ประมาณ ไร่ ละ ๒ บาท เป็น ทูน ที่ จะ ต้อง ลง ๒๐๐๐ บาท แล ค่า พูน โคน ปลุก ไร่ ทำ ยัง ชื้อ กระบือ แล เครื่อง มือ เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ นาน นั้น ประมาณ ๓๐๐๐ บาท รวม เป็น ทูน ที่ จะ ต้อง ลง ใน คราว แรก ๕๐๐๐ บาท ลูกจ้าง ที่ จะ ทำ ใน เนื้อ ที่ นา พันไร่ จะ ต้อง ใช้ คน งาน อยู่ใน ๗๐ คน

คน หนึ่ง คิด ถัว ให้ เดือน ละ ๑๒ บาท ค่า กิน อีก เดือน ละ ๓ บาท
 รวม คน หนึ่ง เดือน ละ ๑๕ บาท คน ๗๐ คน เงิน เดือน หนึ่ง ๑๐๕๐ บาท
 แล ต้อง มี ผู้ ดู การ อีก คน หนึ่ง เดือน ละ ๖๐ บาท ค่า กิน เดือน ละ ๑๕ บาท
 เป็น เดือน ละ ๗๕ บาท แล นาย งาน อีก ๒ คน ๆ ละ ๓๐ บาท
 เงิน ๖๐ บาท ค่า กิน คน หนึ่ง วัน ละ สิบ เดือน หนึ่ง ๑๕ บาท เป็น
 เงิน ๗๕ บาท รวม ค่า จ้าง ที่ จะ ต้อง ใช้ เดือน หนึ่ง ๑๒๐๐ บาท
 แล ลูก จ้าง นี้ จะ ต้อง ใช้ ใน ปี หนึ่ง แปร เดือน เป็น เงิน ๙๖๐๐ บาท
 ผล ที่ จะ ได้ นั้น คิด ปาน กลาง สาม ไร่ ต่อ เกวียน แล ใน เนื้อ ที่ นา
 พัน ไร่ หัก ได้ บ้าง เล็ก บ้าง คิด ได้ ผล เต็ม ที่ เพียง ๙๐๐ ไร่ ใน ๙๐๐ ไร่
 นี้ ก็ คง ได้ เข้า ประมาณ ๓๐๐ เกวียน คิด เป็น รา คา ขาย ถัว
 ปาน กลาง เกวียน ละ ๓๖ บาท เข้า ๓๐๐ เกวียน ขาย ได้ เงิน ๑๐๘๐๐
 บาท แล ใน เงิน ๑๐๘๐๐ บาท นั้น จะ ต้อง ให้ ค่า ลูก จ้าง ๙๖๐๐
 บาท ค่า หาง เข้า ค่า นา ไร่ ละ ๒๔ อัฐ ๙๐๐ ไร่ เป็น ๓๓๗ บาท
 ๓๒ อัฐ ค่า เครื่อง มือ ทำ แล กระจับ บือ แล ยุง แล โรง ที่ จะ ชำ รุด
 อัน ตรา ยไป ต้อง ซ่อม ใหม่ คิด เพิ่ม ได้ จาก ทน เต็ม ที่ ลง ไร่ ละ ๑๐
 เป็น เงิน ๓๐๐ บาท ดอก เบี้ย ของ เงิน ที่ ลง ไป ทน เต็ม ๕๐๐๐ บาท
 คิด ดอก เบี้ย ให้ ชั่ง ละ ๑ บาท เดือน ละ ๖๒ บาท ๓๒ อัฐ ปี หนึ่ง
 เงิน ๗๕๐ บาท เงิน เดือน ที่ จะ ต้อง ออก ไป ก่อน ใน ๘ เดือน ๙๖๐๐
 บาท คิด ดอก เบี้ย ชั่ง ละ ๑ บาท ๘ เดือน เงิน ๙๖๐ บาท รวม เงิน
 ที่ จะ ต้อง จ่าย ใน ปี หนึ่ง ๑๓๙๔๗ บาท ๓๒ อัฐ แล มา คิด หัก ดู

ผลที่จะได้ ๑๐๘๐๐ บาท แล้วก็ไม่พอกัน กลับซ้ำจะขาดทุน
ถึง ๑๑๔๗ บาท ๓๒ อัฐ แลเนื้อที่นาที่จะเจริญเป็น ฟาง ขึ้น ใน
ปีนี้ ก็จะไม่พอกับ การที่ขาดทุนเสียแล้ว

เหตุนี้ ก็เห็นได้แล้วว่า การทำนาใช้ลูกจ้าง ไม่เป็นการ
ล่ำเรีจตลอดได้ อยู่เอง แต่ การที่จะหาผลในที่ดินนั้นก็ มีทาง
อย่างดีต่อผู้มีทรัพย์ที่จะหาผลได้เหมือนกัน คือ จัดหาเนื้อที่นา
ให้ราษฎรเช่า ถือทำก็มีกำไร อย่างดีเหมือนกัน การค้าขายอย่าง
อื่น จะได้ผลสู้ได้เหมือน นั้นก็มีน้อย อย่างนี้ ก็ เป็นต้นว่าจะหา
ประโยชน์ในทางนี้ ก็ต้องจัดหาซื้อที่นาในที่แห้งไตแห้งหนึ่ง
เป็นต้นว่า ในเนื้อที่นาของบริษัท ขุดคลองก็ได้ แต่จะต้องระวัง
อย่าให้ไป ถูกเนื้อที่นาที่ทับที่คนอื่น ที่เขามีตราแดงตราของ
หลวงห้าม อยู่ก่อนแล้ว คิดดูตามราคาของบริษัท ขุดคลอง ขายเนื้อ
ที่นาในเวลานี้ คลองแยกราคาไร่ละ ๒ บาท ถ้าเราจะไปซื้อ
ที่นาไว้เพียงแต่ ๒๐๐๐ ไร่ เป็นเงิน ๔๐๐๐ บาท ในบั้นแรกนั้น
ต้องเกลี้ยกล่อม อดทนุนให้ราษฎร ชวนา เข้าไปเช่าทำในเนื้อ
ที่นาของเรา

แลตามธรรมเนียมที่เขาให้เช่าเนื้อที่นา อยู่ทุกวันนี้ ในบั้นแรก
เมื่อเนื้อที่ยังเป็น บ้าง พง อยู่ ยอมให้ผู้เช่าทำในเนื้อที่เปล่า ไม่คิด
เอาค่าเช่าปีหนึ่งเพื่อที่จะให้เนื้อนาเป็น ฟาง เราผู้ที่เป็นเจ้าของ
ต้องคิดว่า ลงทุนไป ๔๐๐๐ บาท เงินนี้ ต้องเป็น ดอกเบี้ย ชั่ง ละ ๑ บาท

ดอกเบญจกันนี้ ๖๐๐ บาท ต้อง คิดว่าเป็นทุนซื้อที่นา ๔๖๐๐ บาท
 แลในปีนั้นเอง ที่นาคำพงของเรา ก็อาจจะ เป็นนาฟางขึ้นบ้าง
 แลแล้วแต่ยังไม่ตลอด แต่ถึงดังนั้นก็ ต้อง คิดว่าราคาอย่างต่ำ
 ที่สุด จะขายได้ ไม่ต่ำกว่าไร่ละ ๓ บาท นาคำของเรา ๒๐๐๐ ไร่
 ก็มีราคาถึง ๖๐๐๐ บาทแล้ว คิดทั้งทุนเดิมที่ลงไป แลดอกเบญจ
 เป็นเงิน ๔๖๐๐ บาท หักออกแล้วเป็นกำไร อยู่ในที่ดินถึง ๑๔๐๐ บาท
 แลปีที่สองเก็บค่าเช่าที่นาได้ไร่ละ ๑ สัด หรือจะ คิดเป็นราคา
 เงินไร่ละ ๓๒ อัฐ ในเนื้อนา ๒๐๐๐ ไร่ คงได้ ค่าเช่า อยู่ใน ๑๐๐๐ บาท
 หักเป็นดอกเบญจเงินเสีย ชั่งละ ๑ บาท ทุน ๔๖๐๐ บาท ปีละ
 ๖๔๐ บาท ในปีที่สองนั้นก็คงมีกำไร เก็บทุนเดิมขึ้นได้ถึง ๓๑๐ บาท
 หักแล้วก็คง เหลือทุน ในที่นา นั้นแต่ ๔๒๕๐ บาทเท่านั้น แลเนื้อที่นา
 นั้นก็เป็นนาฟาง มากขึ้น ราคา ก็ย่อม จะทวีขึ้นอีก ในปีที่สาม
 ผู้เช่าต้องขึ้นค่าเช่า ให้ไร่ละ ๒ สัด หรือไร่ละ ๑ บาท นา ๒๐๐๐ ไร่
 ค่าเช่าก็คงถึง ๒๐๐๐ บาท หักให้เป็นดอกเบญจ ในทุน ๔๒๕๐ บาท
 ชั่งละ ๑ บาท ๖๔๓ บาท ๓๒ อัฐ ก็คงเป็นเงินเหลือเก็บ ทุนเดิมขึ้น
 ได้ถึง ๑๓๕๖ บาท ๓๒ อัฐ แลในปีที่สามนั้น ทุนเดิมของเรา ก็
 ยังคง อยู่ในเนื้อที่นาเพียงแต่ ๒๕๓๓ บาท ๓๒ อัฐ ปีที่ ๔ เมื่อ
 เนื้อนาเป็นฟางเจริญเต็มทีตลอดแล้ว ค่าเช่าก็ขึ้นไปได้ จนเต็มที
 ถึงไร่ละ ๓ สัด หรือไร่ละ ๑ บาท ๓๒ อัฐ ก็เป็นเงินถึง ๓๐๐๐ บาท
 หักดอกเบญจเงิน ทุนที่เหลือ ๒๕๓๓ บาท ๓๒ อัฐ ชั่งละ ๑ บาท

เงิน ๔๕๐ บาท คงเหลือเงิน ๒๕๖๐ บาท ที่จะเก็บเป็นเงินคืนได้
 หัก ออกเสีย จากทุนเดิมที่เหลือ ๒๕๓๓ บาท ๓๒ อัฐ แล้ว ก็คงยัง
 เหลือทุน อยู่ใน ที่นาน แต่ ๓๗๓ บาท ๓๒ อัฐ เท่านั้น แลใน ๔ ปีนี้
 เนื้อที่นาเป็น ฟาง บริบูรณ์เต็ม ที่แล้ว ราคา อย่างต่ำที่สุดที่จะซื้อ
 ขายได้โดยเร็วเพียงไร่ละ ๖ บาท นา ๒๐๐๐ ไร่ เป็นเงิน ถึง ๑๒๐๐๐ บาท
 แล้วหัก ทุนเดิมที่เหลือ ๓๗๓ บาท ๓๒ อัฐ ออกเสีย ก็คงเป็นกำไร อยู่ใน
 เนื้อที่นา นั้น ถึง ๑๑๖๒๖ บาท ๓๒ อัฐ ใน ๔ ปีนี้เอง คงมีกำไร
 อยู่ใน เนื้อที่ดินเกือบ ๓๐๐ เพอร์เซนต์ ถ้า จะ คิด ถ้วนตาม ปีก็คงมี
 กำไร อยู่ใน ๖๐ เพอร์เซนต์เศษ ก็เห็น ได้ว่า การค้า ขาย อย่างอื่น
 ที่จะ ได้ ผล เช่น นั้น มี น้อย สิ่ง นึก แล ถ้า จะ ไม่ ขาย ที่นา นั้น คงเก็บ
 แต่ค่าเช่า ไป ก็คงได้ ไม่ต่ำกว่า ไร่ละ ๓ สัดเลย ผล ที่ได้ เช่น นี้ ก็
 เป็น สมบัติ สืบ บุตร หลาน ไป ได้ สิ้น กาล นาน แล ที่ดิน นั้น ยิ่ง นาน
 เข้าแล้ว ก็ย่อมมีราคา ขึ้น เสมอไป ก็ย่อมเป็น กำไร ขึ้น อีก ชั้น หนึ่ง
 แล ราษฎร ชาว นาน นั้น ถ้า เรา จะ ช่วย เป็น ธุระ อุดหนุน ให้ เขา
 ทำ มา หา กิน เป็น ประกติ ตาม ภูมิ ลำเนา แล้ว คน จำ พวก นั้น ก็ คง ทุ้
 นับ ถือ เมาหมด แล เมื่อ ที่นา ของ เรา มี ความ เจริญ เรียบ ร้อย เช่น นั้น
 แล้ว ใน เวลา ว่าง ไม่มี ธุระ สิ่ง ไร อย่าง วัน พระ เป็น ต้น จะ พา
 บุตร ภรรยา ไป เที่ยว เสรี เปลี่ยน อากาศ ใน ที่นา นั้น ก็ คง จะ ได้ รับ
 ความ สุข เป็น ครั้ง เป็น คราว ได้ แล บาง ที่ เข้า เม่า เข้า สาร ผัก ปลา
 ก็ คง จะ ได้ รับ จาก พวก ชาว นาน นั้น เป็น ส่วน พิเศษ หรือ เป็น ของ

น้ำใจนอกจากค่าเช่าอีก

ในที่สุดนี้ ข้าพเจ้า ขอกล่าว ว่าการที่จะคิดหาผลในการนา
ถ้าเป็นผู้ที่ทำงานด้วยแรงแต่กำลังตัวเองได้ และมีทุนรอนอัน
น้อยแล้ว ก็ควรคิดอย่างยั้งที่จะหาเลี้ยงชีพในการทำนา
เพราะเห็นได้แล เชื่อได้เป็นแน่แล้ว ว่าเป็นการทำมาหาเลี้ยง
ชีพโดยชอบธรรม แลได้ผลดีอย่างที่สุด

แต่ท่านที่เป็นคนราช การแลท่านผู้มีทรัพย์แล้ว ไม่ควรคิดเลย
เพราะการได้ไม่เท่าเสีย ถ้าจะหาผลในทางนาแล้วก็เห็นควร
แต่ซื้อที่ดินเป็นเจ้าของที่ดินเท่านั้น ผลประโยชน์ที่จะได้ก็
เหมือนกัน

ผีเสื้อ

เรื่องแต่งงานแก่แก่น

เมื่อข้าพเจ้า ออกไป อยู่เมือง อังกฤษ นั้น วันหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ ไป ยังศาลา สภา อนุเคราะห์ที่นักโทษ ที่พื้นโทษ เพื่อ จะ พบ ปะ กับ พนักงานในศาลนั้น ผู้หนึ่ง ซึ่ง เป็น เพื่อน ของ ข้าพเจ้า ด้วย กิจ อันหนึ่ง พอ ข้าพเจ้าเยี่ยม เข้าไป ถึง กำลัง มี ผู้เขา พา นักโทษ ที่ พื้นโทษ แล้ว หาก ชัด ขวาง จะ ขอ ฟัง ให้ สภา ช่วย อนุเคราะห์ มา ยัง ศาลา นั้น เป็น หลาย คน มี นักโทษ ผู้หนึ่ง ปรน มา กับ นักโทษ เหล่านั้น เขา เตอะ ข้าพเจ้า จะ เรียก ชื่อ ว่า ยอนลิก เขา ยัง เป็น ชาย ฉกรรจ์ กำลัง หนุ่ม อายุ ไม่ มาก กว่า ๓๓ ปี ต้อง พิพากษาโทษ ฐาน ทรูทัศน์ ใน การที่ พยายาม วาง ยา พิษ คิด จะฆ่า ภรรยา ของ เขาเอง จึง ต้อง รับ พระราชอาญา จำคุก อยู่ สิบ ปี นักโทษ คนที่ ว่า นั้น นาย คุก ยอม รับ รอง ว่า เป็น คน มี วิชา ความรู้ ที่ เดียว แต่ เมื่อ ยัง ติดวางโทษ จำอยู่ ใน คุกนั้น เขา ประพฤติตน เรียบ ร้อย ดี อย่าง ยิ่ง ได้คะแนน ความดี มี เงิน รางวัล มากกว่า นักโทษ ผู้อื่น ๆ สิ้น เขา ขอต่อสภาให้ อนุเคราะห์ จะ ให้ ทำงาน ใดๆ ก็ ยอม จะ รับ ทำ ทุก อย่าง ขอ แต่ ให้ มี ทาง ทำ มา หา กิน เลี้ยง ชีวิต โดย สุจริต เท่านั้น แต่ เวลา นั้น พอเห็น พนักงานใน สภา เขามี ฐานะ มาก จึง นัด นัด ไป ว่า

วันเสาร์ หน้าจิ้ง ค่อย มาใหม่

ณ วัน นั้น พ่เฒ่า ข้าพเจ้า มี ฐานะ ไปหาเพื่อน ที่เป็น พนักงาน
ใน ศาลานั้น อีก แต่ พ่อ ข้าพเจ้านั่ง ลงมี ทุนไร จำเพาะ เจอ
ยอน ล็อก โผล่ เข้า มา อีก แต่ คราว นี้ ดู ภิรยา ทำ ทาง เขา เพี้ยน นิด
ไป มาก ดู เหมือน ตื่น ตกใจ อไร มา หน้าตา ซีด ตัว ลั่น งง งั้น ทะเล็ก
เท็ก ทาก ตรง เข้า มา หน้า ใต้ เลขา อธิการ กระจิด กระจอบ พูด ว่า
“ ขอรับ ประทาน โทษ เกิด ได้ เท่า ขอรับ กระผม อยู่ใน สอน ตอน
ไม่ได้ เลี้ยว แล้ว ใต้ เท่า ได้ โปรด กระผม อยาก จะ ให้ ส่ง ไป เลี้ยว ให้ พัน
ไป ถึง ไหน ถึง ไหน ยอม หมัด ”

เลขา อธิการ ถาม ว่า “ จะ ให้ ส่ง ไป ที่ ไหน หะ ? ”

ยอน ล็อก คาง ลั่น หงับ ๆ กระจ่า เลี้ยว ตอบ ตะลี้ ตะลัน ว่า “ ไป
ที่ ไหน ไม่ เลือก ละ ขอรับ ขอ แต่ ให้ โกล ให้ ลิบลับ เงิน รางวัล
ของ กระผม มี ติด ตัว มา แต่ ใน คน บ้าง ก็ ขอรบาย เท่า เพิ่ม เปน ค่า
โดย ล้าน เข้า อีก ด้วย ขอ แต่ ให้ โกล กระผม ไม่ ขอรับ ประทาน
เลี้ยว ฟ้า อะไร อีก แล้ว ขอรับ กระผม มี ติด ตัว เท่า นี้ ก็ พอ ครอง อยู่ แล้ว
อยาก แต่ จะ หนี ไป เลี้ยว ให้ พัน เท่า นั้น โปรด ด้วย เกิด เจ้า ประคุณ ”

“ จะ หนี ใคร ไป ให้ พัน หะ ? ”

“ หนี เมีย ของ กระผม เอง ขอรับ นำ ที่ เขา จะ ตาย เปน ผี เลี้ยว แล้ว
แต่ ที่ จริง ไม่ อย่าง นั้น เลย บิดา จเขา มา เจอะ กระผม เข้า ที่ กลาง ถนน
โดย ฉุกเฉิน หุก ยัง ไม่ ถึง สอง ชั่วโมง มา นี้ เลย เหมือน เขา แหก หู แหก ตา

หลอกกะผม โอ! กะผม เหลือ จะ เชื่อ ได้ ว่า เขา เป็น ผู้ หนี ภัย ไหว

หนอ ร้าย กาง เหลือ เกิน ถึง เช่น นั้น ”

เลขา อธิการ พัง ๆ แล้ว พยัก หน้า พูด ว่า “ อ้อ การ ที่ เป็น นั้น
เจ้า เทียว ตาม ทา เมีย ของ เจ้า ไป พย เขา เข้า ข้าง เจ้า ยาก จะ ให้
เขา อยู่ ก็น กับ ตัว เจ้า อีก ต่อ ไป ดัง เดิม แต่ ข้าง เขา ไม่ ยอม อยู่
ด้วย กะ เจ้า อย่าง นั้น ละ ซี้ ”

ยอน ล้อ ก ล้อ ดั่ง ล้น คีรี ษะ ลั่ง เลียง อย่าง พิลึก ว่า “ ม่าย ซ้าย!
อยู่ ก็น กับ เขา อีก! อโว! อโว ว่า เขา ไม่ ยอม อยู่ กับ กะผม นะ หรือ จ
โฮโฮ! คุณ พระ คุณ เจ้า ช่วย ลุก ด้วย เถิด ม่าย ซ้าย! ไม่ อย่าง นั้น
ขอ รบ ัย กะผม คง ต้อง ข่า เขา เลีย เป็น แน่ ถ้า กะผม ขึ้น อยู่ ใน ที่
ที่ เขา พอ จะ ติด ตาม ไป ถึง ตัว ได้ กะผม เชื่อ ว่า เขา คลั่ง เลีย แล้ว
แต่ กิริยา อากา ร น้ำ เลียง เขา ไม่ บ้า หรือ บอ เสย ที่ เดียว เขา ยาก จะ ให้
กะผม ข่า เขา เลีย เขา สย ด สาบ ลว่า เขา จะ รบ กวน ตอ แยก กะผม
ไม่ ให้ มี สุข ได้ จน กว่า กะผม จะ ข่า เขา เลีย กะผม จะ ได้ ล้น ชีวิต
ที่ ตะ แลง แก้ง น่า ก็ จะ ต้อง เป็น เช่น นั้น จริง ๆ กะผม รู้ ลำนึก แน่ ออก
แน้ ใจ ว่า จะ ต้อง เป็น เช่น นั้น เลีย แน่ แล้ว ถ้า กะผม ไม่ สามารถ
ที่ จะ เอา ท เล ก ว้าง มา เป็น คู่ ก็น คู่ เรา นัว เมีย ให้ พราก กัน ยอย่า
ให้ ปะ หน้า คำ ตา ถัน อีก ต่อ ไป อีก ได้ ไพร ด เวท นานึก ว่า เขา บุญ
เกิด พ่อ เจ้า ประ คุณ ! ” เขา ล้อ น หลาง ยก ลอง มือ พนม ยก ปลก ๆ
เลียง อ้อย อ้อ น วอน ราว กะ คน ตก ที่ คับ แค้น แสน สาท คัด วิง วอน

ร้องขอชีวิตว่า “อย่าปฏิเสธที่จะส่งเคราะห์กะผม ดังทนาย
เรียน เลี้ย เลย เจ้า ประคุณ ช่วยชีวิตลูกไว้ เขาบุญลึก ครั้ง หนึ่ง เกิด ”

เลขาธิการ จึง ว่า “เจ้าต้อง ชี้แจง ก่อน ว่าทุกข์ ร้อน ของ
เจ้าสำคัญ หนัก ไต ถึง แก่ จะ ให้ เรา อนุเคราะห์ เป็น การ พิเศษ
ทำไม เจ้าถึง จะ ต้อง ทำ แก่ เมีย ของ เจ้า อย่าง นั้น ตู ชัน อยู่ ”

“กะผม มี รู้ ที่ จะ ออก ปาก อย่างไร ได้ นอกจาก ว่า ภรรยา กะผม
เขา เลี้ย ชีวิต แต่ ถ้า ได้ เท้า จะ เมตตา เจีย โสติ พัง กะผม เล่า แล้ว
ได้ เท้า ก็ คง พอ สามารถ ที่ จะ วินิจฉัย เอา เอง ได้ ”

“กะผม จะ เล่า ให้ ลิ่น สุด แต่ จะ ย่อ ได้ แต่ กะผม ต้อง เล่า
ทวน ถอย หลัง ชัน ไป กะ ทั้ง เวลา เมื่อ เรา ต่าง คน ต่าง เป็น โสติ
อยู่ ด้วย กัน เมื่อ กำลัง ตัว เขา คือ ภรรยา ของ กะผม นั้น นะ ขอรับ
รัก ใคร่ สนิท ติด พัน กัน กับ เลี้ย เมียน รong ของ กะผม ที่ ทำ การ ใน ห้าง
แห่ง เดียว กัน คน หนุ่ม ซื่อ เด เลอ ชาย เรากี่ รุ่น ราว คราว เดียว กัน
แคโรไลน์ เป็น ชื่อ ภรรยา ของ กะผม เมื่อ เขา เป็น สาว เรา สาม คน
ทำ การ อยู่ ใน ห้าง แห่ง เดียว กัน นี้ และ เรา จึง ได้ รู้ จัก มี กัน กัน ”

“กะผม มี ใจ รัก แม่ แคโรไลน์ ตั้งแต่ ได้ แล เห็น หน้า หล่อน
ครั้ง แรก แต่ กะผม ไม่ กล้า พอ ที่ จะ แสดง ความ รัก ของ ตัว ให้ หล่อน
เห็น ได้ ด้วย กระจก กระจ่าง ตะขีด ตะขวง ลู ก ลิ่น กลิ่น ความ รู้ ลึก
อยู่ แต่ ใน ใจ ของ ตน มา ช้า นาน จน วัน หนึ่ง กะผม คิด ว่า คราว นี้ ถึง
เวลา ควร เรา จะ ออก ปาก ได้ แล้ว แต่ เมื่อ กะผม เป่รย ปราย เขาะ และ

ออกไป หล่อน หัวเราะก๊าก ๆ อย่าง พลิ้วพลิ้ว เล่นเอาผม อัน อัง
 เกอมี รู้ทางไป ประเดี้ยวหล่อน หน้าบึ้ง บอกว่า หล่อน จะ ต้อง
 บอก ความ ข้อที่ กระผม ถวน ลาม ให้ เตลเสอ เสมี ยน ของ กระผม ทราบ
 กระผม ไม่ เคย ได้ นึก ได้ นึก สัก ขณะ เดียว ว่า หล่อน มี อะไร เกี่ยว ข้อง กัน
 อยู่ ก่อน แต่ เมื่อ กระผม ตาม เตลเสอ เขา บอก กระผม กลาย เป็น
 อย่าง อื่น ไป เขา ว่า เขา รัก ใคร กัน เป็น การ ลับ มา ทก เจ๊ ยน หรือ
 กว่า แล้ว ได้ สัญญา กัน ตก ลง ว่า แต่ พอ เขา เก็บ เงิน ไว้ ได้ พอ ที่
 จะ หา ห้าง เรือ นให้ แม่ คน นั้น อยู่ ได้ เมื่อ ไฉน เขาก็ จะ แต่ง งาน ออก
 หน้า ออก ตากัน เมื่อ นั้น ”

“ตัวเขาสิได้เงินเดือน แต่ ชั่ว ปี ละ ๘๐ ปอนด์ เงิน เดือน กระผม
 ถึง ๑๒๐ ปอนด์ ก็ ยัง รู้ ลึก ว่า บาง ที จะ ไม่ ค่อย มี ทาง ที จะ ชยัก
 เงิน ไว้ ให้ พอ หา ห้าง หับ สม ปราร ฤณา ดัง ที เขา บอก กระผม ได้ เสีย อีก
 กระผม อุด ปาก มิ ได้ จึง พุด ว่า “ฉัน หวัง ใจ ว่า แก เห็น จะ ใจ เฉื่อย
 ไม่มี ร้อน ร้อน รวน เลย ละ ซึ่ กลอย เตลเสอ เข้อย แก คิด ว่า จะ ชำ นาน สัก ปาน ไต
 ที แก จะ ต้อง รอ ใจ อยู่ จน กว่า จะ เก็บ เงิน พอ ซื่อ ห้าง หอ ได้ เพราะ ดู
 เฝิน ๆ แล้ว แก จะ ชยัก เงิน เหลือ ใช้ สบาย ไว้ กว่า เดือน ละ ๒ ปอนด์
 ก็ มิ ใคร ได้ ไม่ ไช้ หวี ย? ” เขา ตอบ ว่า “นี่ แล เพื่อน เข้อย กัน ได้
 บอก ความ ลับ แก่ แก ข้อ หนึ่ง แล้ว พุด แล้ว เหยียบ เหยียด เกิด หนา
 กัน จะ บอก ความ ลับ สำ คัญ ให้ แก พัง อีก ข้อ หนึ่ง แต่ แก ต้อง สัญญา
 ว่า จะ บิด ความ ลับ ของ กัน ให้ มิ ต หนะ เพราะ ถ้า รั ใ ไป ถึง ทุนาย ห้าง

เข้าเมื่อใด ก็มันเป็นเรื่อง ถูกไล่ใน ขณะนั้น เป็นแน่ มันได้ลอง
พนัน เสมอ นอกแข่งม้า กับ เขา ก็มัน ถูก เหวะหัด รวยมาครั้ง หนึ่ง แล้ว
แต่แกต้อง อย่านึก หนา ว่า มัน จะ โง่ เพื่อ เชื่อ ว่า การ พนัน เช่น นั้น
เป็น ทาง มั่ง มี ได้ มัน ได้ ลัก สาม ปอนด์ แล้ว จึง นึก จะ ลอง เสี่ยง
เพราะ หัด ต่อ ไป หมายถึง ต่อ ไป อีก แต่ ถึง จะ อย่างไร อย่างไร
ก็ ตาม เอะ แต่ พอ มัน แต่ง งาน สมใจ แล้ว มัน จะ สัญญา ให้ แก
เป็น มัน คง ว่า มัน จะ ไม่ เล่น อีก ต่อ ไป เลย เป็น อัน ชาติ ”

“นี่ และ ขอรับ ได้ เท่า ” ยอน ล็อก พุด พลาท ก็ แล็บ สิ้น เสียว
ริม ฝี ปาก แห่ง ดอนใจ ใหญ่ ฮือ ทำ ตา ละ ห้อย เล่า ต่อ ไป ว่า “ไป รด
ฟัง กะผม เล่า เหมือน เช่น อ่าน หนังสือ เรื่อง เกิด ขอรับ บาง ที จะ
เหลือ ที ได้ เท่า จะ เชื่อ ว่า จริง ได้ ทั้ง นั้น แต่ ที จริง เป็น ความ ลัด ย
ใช้ มุสา เลย กะผม ต้อง ยอม ว่า กะผม ออก กลุ้ม กล้า ชุน นิว ทั้ง แค้น
ทั้ง ชุ่น ไม่น้อย เลย ได้ เท่า ลอง เขา นำ เท่า ตรอง ดู เกิด ขอรับ ด้วย
เหตุ ว่า เพื่อน ที รัก ของ กะผม อย่าง คู่ ชีวิต มา ทำ เหตุ ชัด คอ ชัด ความ
พอใจ ไม่ ถูก อารมณ์ ทั้ง สอง ข้อ แต่ กะผม ออก เสียวใจ มาก ใน ข้อ หลัง
ที เตเลรี เล่น เบี้ย คง พา ให้ เสียว คน ได้ กะผม ไม่ได้ ออก ปาก ว่า
กระไร ใน เรื่อง นั้น แก่ เขา ใน เวลา นั้น ลัก คำ หนึ่ง เลย แต่ ใน
กลาง คืน วัน นั้น ⁵⁶⁵ กะผม ได้ เขียน หนังสือ ไป ถึง เขา ฉบับ หนึ่ง ขอ แล
วัง วอน ช้ แจง โทษ ให้ ทั้ง การ เล่น พนัน เสียว เพราะ ถ้า ชื่น เล่น ลง ท้าย
เขาก็ คง จะ ต้อง นิยหาย ไม่ เร็ว ก็ ข้ำ เป็น แน่ แท้ หนึ่ง ถ้า เขา ชื่น

ไม่ละพยศชั่วเช่นนี้ กะผมก็ไม่คิดเห็นว่าเป็นน่าที่ของกะผม
ที่จะต้องบิดความลับเรื่องพนันแข่งม้าเสมอ นอก
ของเขาให้ลับ
ตามที่เขาเอาสัญญา นั้นด้วย”

“อนึ่งข้าพเจ้าคิดอยากจะให้ดีแก่เขา หมายถึงแม่ที่รักของ
เขาช่วยว่ากล่าว จะได้อายุจะได้เลิกความชั่วเสียได้ กะผมจึง
กล้าตรงไปหาแม่แคโรไลน์ เล่าเรื่องราวที่คนทีรักของ หล่อน รมิชอบ
นั้นให้ฟังทุกประการ กะผมเอาหนังสือตอบที่เตลือเขามีมา ถึง
กะผม เขาว่าเป็นการพ้นเวลาที่กะผมจะไปเทศนาให้เขา งดเล่น
ในคราวนั้นเลยมาเสียแล้ว เป็นจิตใจมิรู้จะทำชนิดใดได้ ด้วย
เขาได้ลงเงิน ๓ ปอนด์ พนันเสมอ นอกแข่งม้า เซนต์เลเยอ เสียแล้ว
เขาหวังใจว่า ถ้าชนะจะได้เงินสัก ๓๐ ปอนด์ กะผมชี้แจงแก่
แม่แคโรไลน์ว่า เป็นการร้ายแก่ หล่อน มาก เหมือนทอดตัวเข้าไป
เสี่ยงเคราะห์ ใน การที่จะแต่งงานกับคนเช่นนั้น กะผมพูด
หมายถึงดี แต่อย่างไรแม่แคโรไลน์กลับโกรธ ว่ากะผมใส่ความ
คิดร้ายต่อเพื่อน ว่าเอาเจ็บแสบมาก หล่อนว่า หล่อนจะบอก
เตลือว่ากะผมเจ้ากล มายาคิดล่อลวงต่าง ๆ หล่อนพูดจาเหลือเกิน
ที่กะผมจะอดทนได้ กะผมออกเคือง จึงบอกแก่ หล่อนให้รู้
สำนึกเสียบ้างว่า ^{03/04/2565} การที่กะผม มาบอก กล่าว หล่อนนั้น เพราะ
หวังดี ฉันมิตรสหายไว้ใจกัน ถ้า หล่อน ขึ้นพยายามที่จะยุยงให้
เตลือกับกะผมวิวาทบาดหมางแตก ร้าว กันแล้ว บ้างที่ความร้าย

ยิ่งกว่าหล่อน จะคิดเห็น จะ กลับ ย้อน เข้า ตัว ทำให้เตเลอต้อง รับผิดชอบ
 ของ เหตุนี้ หล่อน จึง ต้อง สงบ ปาก หนึ่ง ไป ”

“แต่ไม่ทันไร ผล ความ ชั่ว มา ตาม ทัน เข้า เพราะ ภัย ของ เตเลอ
 ใน การ พนัน ถูก เป็น โศคร้าย ตาม คำ ที่ ตัว เขา บอก กะผมเอง ว่า เขา
 เสีย มากกว่า ที่ เขา ได้ ไว้ แต่ ก่อน ข้อ นี้เอง ทำให้ เขา กล้า หา ญ
 อม หิต ทำ ความ ชั่ว ที่ กะผม รู้ ลึก เป็น แน่ ว่า ถ้า ไม่ อย่าง นั้น แล้ว
 เขา คง ไม่ กล้า ทำ หรือ ที่ สด แต่ กล้า คิด จะ ทำ ก็ ยิ่ง คง จะ ไม่ กล้า
 เสีย อีก เกิด ความ ชน ด้วย เรื่อง เงิน กระดาษ ใบ ละ ๕ ปอนด์ สมบัติ ของ
 ห้าง หาย ไป ที่ โตะ เขียน หนังสือ ของ กะผม ๓ ใบ คิด ตู เกิด อยู่ใน
 ฐาน ตก หน้า เป็น การ ร้าย แก่ กะผม อย่าง ยิ่ง กะผม จำ ใจ ต้อง พิ สุทธิ์
 ตัว ให้ ชาว ตาม แต่ จะ ทำ ได้ สด แต่ อย่า ให้ นาย ห้าง ท่าน สง ใส
 ว่า กะผม เป็น ชะ โมย กะผม มิ ได้ คิด สง ใส ใคร เลย นอก จาก เตเลอ
 เพื่อน ของ กะผมเอง แต่ เมื่อ กะผม ถูก นาย ห้าง ท่าน ชัก ใช้ ได้ ตาม
 ถึง ตัว เข้า ว่า กะผม รู้ อธิ ยา ไคร ย แล ความ ประ พุ ติ เสมียน รอง
 ของ กะผม เป็น อย่างไร บ้าง กะผม ต้อง จำ ใจ บอก ท่าน ตาม ลั ด ย
 ตาม จริง บอก เรื่อง เตเลอ ตาม ที่ กะผม ได้ รู้ ได้ เห็น ใน การ ที่ เขา
 พนัน เสมอ นอก แข่ง ม้า แต่ เขา เสีย เงิน เมื่อ สอง สาม วัน มา นี้
 นาย ห้าง ท่าน ก็ เรียก ตัว เขา มา ชัก ตาม ผล ที่ สด นั้น นาย ห้าง ท่าน
 เชิญ นาย พล ตระ เหวร คน หนึ่ง เข้า มา ใน ห้าง เมื่อ คั้น ห้าง เสมียน พบ
 เงิน กระดาษ ที่ ชะ โมย ลัก ไป ใน หีบ บุ ตรี ของ เตเลอ นาย พล ตระ เหวร

ก็พาตัวเตเลอไปส่งศาล ถูกชำระหาว่าเป็นผู้ร้าย ลักนายน แล
 ต้องพิพากษาว่าผิดเป็นมัทธยมโทษ ต้องจำคุก ๑๘ เดือน ตัว
 กะम्मเอง จักกะແທ່ນ จะถูกไล่โทษที่ไม่บอกไม่กล่าว ให้นายห้าง
 ทราบว่าเตเลอริเล่นการพนัน แต่พอเป็นเพราะคดี ท่านไปค้น
 พบหนังสือที่กะम्म ขอให้เตเลอทิ้งความชั่วร้าย ในการเล่นเบี้ย
 นันเสีย เป็นการดีแก่กะम्म จึงรอดตัวไปได้”

“ฝ่ายเตเลอเขาก็ร้องอยู่ว่า เขาไม่รู้ไม่ชี้ไม่ได้ ลักไม่ได้
 ชะโมย เลยไกลแก้ตัวซัดบ้ายเพื่อนกัน วุ่นใหญ่ ให้การว่า
 คงจะเป็นใครที่มีสาเหตในตัว ปองร้ายเขา ลอบเอาเงิน กระดาษ
 เขามาใส่ไว้ในหีบยหรีที่ไปค้นพบเข้า ปรักปรำ จะให้เขายับเยิน
 เสียคนบัดนี้ ข้างแม่แคโรไลน์ก็อาศาศเข้ามาเป็นพยานเบิกความ
 ท้ามกลางศาล ประจานความลับที่กะम्मได้ไปเกี่ยวข้องกันกับหล่อน
 แลที่หล่อนเกี่ยวข้องกันกับเตเลอ ให้การข้อที่กะम्मได้พูดหล่อนว่า
 ถ้าหล่อนขึ้นเอาความที่กะम्मพูดกับหล่อน ไปเล่าให้เตเลอฟัง
 ความร้ายแรง จะตกหนักแก่เตเลอ”

แต่ท่านตระลาการพิพากษาว่า คำแม่แคโรไลน์เบิกเป็นพยาน
 มิควรฟัง เพราะชั่วแต่พยายามที่จะก่อข้อสงสัยเป็นเท็จใส่ความ
 คนที่สุจริตไม่รู้ไม่ชี้แท้ๆ หาเหตุที่พุดจาตัดทานโดยฉันทเป็นเพื่อนรัก
 กับนักโทษ 03/04/2565 อยากรจะให้ทั้งการเล่นเบี้ยจริงๆ เท่านั้น แลทั้งได้เห็น
 ปราบกฏในต้นหนังสือถึงนักโทษ ห้ามปรามมิให้ริความชั่ว

เปณ พยาน พิสูจน์ตัวเองให้เห็น ชัดว่า เป็น คำ ดัก เตือน อย่าง ดี
 แล หวัง ดี ต่อ มิตร โดย ชี้อ ตวง . แต่ การ ที่ เตเลต้อง รับ พระราช อาญา
 ตาม คำ พิพากษา อย่าง นั้น ไม่ ลู่ กระทบ แก่ เตเล นก เถย
 ด้วย ตัว เขา หนี ตาย เสีย ใน คุก แต่ เมื่อ ติด โทษ ได้ ลัก สาม เดือน
 เท่านั้น เอง ”

“ใน รวาง ๓ เดือน นั้น กะ ผม ไม่ได้ เห็น หน้า แม่ แคร โลง ไน เลย
 ลัก หนี เดียว กะ ผม วาง ใจ เปน กลาง ๆ มิ ได้ คิด พยายาม หา หา ฎ หล่อน
 แต่ กะ ผม ไม่ อยาก จะ เลือ ก สน ไป พย ปะ หล่อน อีก ไท น ๆ หล่อน ก็
 ได้ ให้ การ ทัษ ฒ เขา กะ ผม จะ เอา เสีย ให้ ล่ม จม ใน ศาล เมื่อ วัน นั้น แล้ว
 ก็ เปน แล้ว กัน ไป ที่ แต่ กะ ผม มี ความ ปลาด ใจ นึก แต่ พอ ได้ ช่าง
 ว่า เตเล ตาย เสีย ใน คุก แล้ว ได้ ลัก หนี หนี หล่อน เขียน หนึ่ง ลือ มา ถึง
 กะ ผม คำ หล่อน ว่า เดียว นี้ การ อไร อไร ก็ ล่วง ด้ย เลย เวลา มา แล้ว
 แต่ หัว ใจ ของ หล่อน ยัง ว่า คาน อยู่ มิ รู้ หาย จน กว่า หล่อน จะ ได้
 ขอ โทษ กะ ผม ใน ความ นิด ที่ หล่อน ได้ ทำ แล้ว หล่อน ยัง นึก เรือง
 รว ษ มา ขณะ ใด หล่อน ก็ ยัง เคร่า เสีย น้ำ ใจ แค็น ใจ ตัว ของ
 หล่อน เอง ใน การ ที่ คาด น้ำ ใจ กะ ผม นิด นิด ใจ กัน เปล่า ๆ แล ยังมี
 ชัย ความ ต่าง ๆ ใน หนึ่ง ลือ ของ หล่อน รวม ใจ ความ ก็ อย่าง เช่น ว่า นี้
 อีก มาก ไม่ จำ เปน จะ ต้อง เพ้อ พรรณา ด้วย ”

“ได้ เห็น คง จะ เข้า ใจ ได้ ง่าย ๆ ว่า กะ ผม ย่อม พิศวง มาก แล
 ยิน ดี มาก เหมือน กัน ที่ ได้ รับ หนึ่ง ลือ ทัษ นั้น กะ ผม ถือ ใจ ว่า เปน

น้ำที่ของกะผมที่จะต้องไปหาหล่อน แลแสดงน้ำใสใจจริงของตัว
 ทั้งยกโทษ อภัยให้หล่อนด้วย บรรดาความรักเก่าที่เคล้าอยู่ใน
 หัวใจกะผมผูกพันหล่อนมาแต่เดิม กลับมาอยู่กะเนื้อกะตัวหมด
 เมื่อเราทั้งสองได้พบหน้ากันใหม่ ราวกะใครมาตัดขวัญที่เกี่ยว
 ร้อนเรามาตกลงในอก ข้างหล่อนก็สิ้นรังเกียจเกียงงอน ค้อน ๆ
 เอื้อน ๆ เหมือนแต่ก่อน กะผมดีใจเจียนจะโลดในการที่รู้ลึกว่า
 หล่อนรักตอบความรักของตัวที่มัวเพ้อมาช้านาน ”

“ ครั้นเราตีกันเป็นปรกติมาได้สักหน่อย ดูความรักความสนิท
 สนิมก็มีแต่ทวีขึ้นทุกเวลา จนกะผมกล้าเที่ยวพาราตีเซิญ หล่อน
 มาเป็นภรรยาของกะผมตรง ๆ หล่อนก็ตกลงปรองดองรับน้ำคำ
 กะผมอย่างเรียบร้อย สักหน่อยเราก็ก็นั่งงานอยู่กินเป็นภรรยา
 สามิตัวด้วยกันโดยปรกติ ”

“ แต่ไหนหนอ หล่อนไม่เป็นเมียข้างขอเลาะซักชวนให้ชื่นหัวใจ
 เหมือนกะผมหมายใจว่าจะได้ปลื้มหล่อนเลย แต่ไม่เห็นมีผู้หญิง
 ที่อยู่ในด้อยในคำ เอาใจใส่มีปฏิบัติวัตรจาก อยากจะให้กะผม
 มีความสุขคนไหนเหมือนเมียของกะผมคนนี้เลย แต่ก่อนนั้น
 นานมาแล้ว กะผมได้รับประกันชีวิตของกะผมไว้ ๓๐๐ ปอนด์
 ครั้นอยู่กินด้วยกันแล้ว กะผมให้หล่อนไว้ว่าเมื่อกะผมด่วนตายจาก
 หล่อนไป หล่อนจะได้เอาไว้เลี้ยงชีวิต เป็นมฤตกประสาชยาก
 แต่เมียของกะผมไม่ยินดีเลย กลับรบกวณให้กะผมไปทำรับประกัน

93/04/2565

ชีวิต ของ หล่อน ด้วย จึง จะเป็น ที่ ชอบใจ ทั้ง ราคา ก็ ให้ มากกว่า
 ที่กะ ผม ได้ ทำ แล้ว สัก สอง เท่า กะ ผม ก็ ไม่ คัด คั้น ตก ลง เป็น
 พา หล่อน ไป ทำ รับ ประ กั้น ชีวิต การ เรื่อง นี้ นับ แต่ วัน เรา แต่ง งาน
 ด้วย กัน มา ยัง ไม่ ท้น ถึง ๔ เดือน แต่ ครั้น ภรรยา กะ ผม ได้ รับ ประ กั้น
 ชีวิต แล้ว ไม่ ท้น ถึง เดือน หล่อน ก็ ไม่ สบาย เหมือน แต่ ก่อน บัวยเสาะ ๆ
 และ ๆ ตาม วัน ดี ดี วัน ไช้ บาง ที หล่อน บัวย วัน หนึ่ง บ้าง สอง วัน บ้าง
 แล้ว ก็ หาย บาง ที ก็ เจ็บ หนัก ตก ไป ถึง ๗ วัน ๘ วัน จึง ค่อย ๆ เสร
 เรา อยู่ ด้วย กัน ใน เรือน สอง ห้อง ไม่ มี บ่าว ไพร ไร่ สร้อย เมื่อ หล่อน
 เจ็บ กะ ผม ก็ คอย ปฏิบัติ พยา บาล มิ ได้ คิด แก่ เห็น อย ยาก
 หรือ ออก เตื่อ ทร ้อน เลย เพราะ ถ้า มี น้ำ ใจ ที่ ชาย รัก หญิง อย่าง มาก
 ฝัน ใด กะ ผม ก็ นับ เป็น ผู้ หนึ่ง ซึ่ง รัก เมีย ไม่ น้อย แก่ เขา ทั้ง หลาย ”

“ เควาะ ทรัพย์ กรรม กะไร เลย หนอ อาการ ที่ ภรรยา กะ ผม บัวย
 มี แต่ มาก ชั้น ไม่ สบาย ด้ เข้า ทุก ที หมอ ที่ เรา หา เขา มา ก็ ดู เหมือน
 ว่า จะ ไม่ รู้ แน่ ว่า โรค เป็น เพราะ อะไร ยังมี ผู้ หญิง คน ใ้ คน หนึ่ง
 เป็น บ่าว ของ คุณ ยาย นาย บ้าน ที่ เรา เข้า ท่าน อยู่ ท่าน ให้ มา ช่วย
 ปฏิบัติ ตาม เวลา กำหนด สำหรับ วัน ยา ให้ หล่อน รับ ประ ทาน บ้าง
 หุง ต้ม อาหาร ลั้ ใด ๆ ที่ หล่อน นึก จะ อยากรับ ประ ทาน ชั้น มา บ้าง
 ชั้ เรา ต้อง เพิ่ม เงิน ค่า เช่า เต็ม ให้ คุณ ยาย นาย บ้าน อีก แต่ ชั้
 03/04/2565
 คุณ ยาย นาย บ้าน ท่าน ไม่ ให้ เงิน เดือน นาง ผู้ หญิง คน ใ้ ผู้ นั้น
 เพิ่ม ชั้น อีก บ้าง นอกจาก ธรรมดา เลย เพราะ ฌนั้น ดู อาการ

นางคนใช้ทำงาน ก็ ทำ อย่าง เสีย ไม่ได้ ไม่มีน้ำใจสมัครทำ อยู่
มา วัน หนึ่ง ภรรยา กะ ผม ตาม กะ ผม ว่า กะ ผม นี้ กะ ว่า จะ เป็น ได้ บ้าง
หรือไม่ ที่ อี ย่า คน นี้ มัน จะ กล้า หา ญุด ร้าย พอ ที่ จะ แกล้ง เขา อไร
ที่ไม่ ควร กิน มา ให้ กิน เพราะ วัน นั้น หล่อน ว่า ดู หล่อน รู้ ลึก ไม่ ลึก
จะ สบาย ดู เหมือน รส แยัง ที่ กิน แต่ ก่อน ก็ ทหวาน แปล้ม ๆ วัน นี้ ดู เฝื่อน ๆ
เอื่อน ๆ อย่างไร อยู่ มี ไร ”

“ กะ ผม ออก เห็น อุตริ พิ กถ นัก ที่ แม่ คน ใช้ ข้าง ปล่อย ความ คิด
คิด เห็น ไป เช่น นั้น แต่ ใน เวลา บ่าย วัน นั้น กะ ผม ถูก คน ไป ตาม
ตัว มา จาก ทาง ที่ ทำ การ อย่าง กระ หืด กระ หอบ คน ที่ ไป ตาม บอก ชาว
หน้า ตกใจ นัก ว่า เมีย ของ กะ ผม เจ็บ หนัก เดิม ที่ แล้ว อา การ ร่อแร่
จวน จะ สิ้น ใจ อยู่ ไร มะ ร่อ แล้ว แล นาง คน ใช้ ก็ ถูก จับ ตัว ไป ชัง ตราง
ใน การ ที่ สง ใส ว่า จะ แอบ วาง ยา ตาย ภรรยา กะ ผม กะ ผม สิ้น สติ
ผลุน ผลัน กลับ มา แต่ พอ ถึง บ้าน อนิจจา เอ๊ย กะ ผม มา เจอ เหตุ
ร้าย แรง เหลือ เกิน ส้ม เหมือน คำ เขา บอก แต่ ก่อน ออก ไม่นึก เห็น ว่า
จะ เป็น ได้ เลย ”

“ เมื่อ ได้ ตาม ได้ ความ ว่า เมื่อ เวลา เข้า นาง สาว ใช้ เท แยัง
แอ ไร รูด ออก จาก ขวด ที่ กะ ผม ไป ชื้อ มา เอง เมื่อ วัน ก่อน ออก เบียด
ให้ ภรรยา กะ ผม รับประทาน แต่ พอ หล่อน ซด เข้า ไป เกือบ หมด ด้วย
ก็ จุก เลียด ไปด้วย ทั่ว สรรพ พัง คาย กระ สับ กระ ล่าย สิ้น สติ หล่อน ก็
วาน เขา ไป ตาม หมอ แล ไป ตาม กะ ผม มา ภรรยา กะ ผม หล่อน

บอก แก่ หมอ ว่า หล่อน สก๊ไลย นาง ลาว ใช้ ว่า มัน จะ แก่ ลัง หมอ
เขา ตรวจ แะง ที่ เหลือ ดิดิ กัน ถ้วย ก็ ปรากฏ ว่า มี ยา พิษ ผลม อยู่ กับ แะง
เช่น พยาน ความ นิด ของ นาง ลาว ใช้ จึง ต้อง จับ ตัว ลัง ไป ชัง ตราง
ใน ทัน ที ๆ เดียว ”

“ เปน บุญ นั ก หนา เฉพาะ ถูก ยา แล แก่ ไช้ ทัน เวลา ไม่ เสีย ท่วง ที
ชัง หนี อ้น ตราย ร้าย แรง รอด ใน เวลา เียน วัน นั้น ภรรยา กะ หม
ค่อย ๆ เลา ตา ก็ แล เห็น หูก ใต้ ยืน มี กำ ลัง พอ จะ ตอบ บัญ ษา ที่ สาร วัด
พล ตระ เวร ชัง เขา มา เยี่ยม เรา เขา ขอ ชัก ภาษ ได้ ตัว กะ หม นั ง ๆ
ยืน ๆ อยู่ ชัง เตียง นอน ภรรยา ตั้งแต่ มจ ถึง จน จน คำ ได้ ยืน
คำ ตอบ คำ ภาษ ตลอด ภรรยา กะ หม ว่า หล่อน รู้ ลัก รด แะง ที่ นาง
ลาว ใช้ คน นี้ ทำ มา ให้ หล่อน เฝื่อน มาก่อน หลาย ครั้ง แล้ว นาย สาร วัด
ปราร ณา จะ ไคร เห็น ชัน ที่ ดั่ง ขวด แะง แล ยก รือ ขวด อา หาร ต่าง ๆ
ลง จาก ชัน ที่ ดั่ง เอง ชน เอา ขวด เอา กลัก เหล่า นั้น ลัง ไป โรง พัก
พล ตระ เวร หมอ ”

“ กะ หม ได้ เล่า ให้ ได้ เท่า พัง แล้ว ว่า เรือน ที่ เรา อยู่ มี แต่ ชัว
สอง ห้อง เท่า นั้น ชัน ที่ ดั่ง ขวด กลัก เครื่อง กิน นั้น ดั่ง อยู่ ใน ห้อง นอก
กะ หม ตาม สาร วัด พล ตระ เวร เขา ไป ตรวจ ที่ ชัน วาง ของ แต่ อย่าง ไ
สาร วัด เขา ทริส เหลือ วิ กลับ มา ชัก ตัว กะ หม เอง เข้า บ้าง ว่า ‘ ตัว ท่าน เอง
เคย เก็บ ยา พิษ ไว้ ใน เรือน บ้าง หรือ ไม่ ? ’ ”

“ กะ หม ตอบ ว่า กะ หม ไม่ เคย มี ยา พิษ เลย กะ หม ว่า ‘ ถ้า ัน เก็บ

ยาพิษ อย่างไรก็ตาม ท่าน ควร จะเห็น บ้าง ว่า ฉัน คง จะเก็บไว้ให้ มัน คง
ไม่ ที่ คับ ขัน ล้น กุญแจ จะ มา ทิ้ง ไว้ ที่ ขัน ล้ำ หรับ วาง ของ กิณ ท้า ไม ” ”

“ “ แน่ ที เดียว ท่าน คง เก็บ ไว้ อย่าง ว่า แล ท่าน คง เก็บ ลุก กุญแจ
ที่ มัน นั้น ไว้ ใน กระจา ตี ตี ตั้ว ท่าน อยู่ เดียว นั้น ท่าน มี ลุก กุญแจ
ตี ตี ตั้ว บ้าง หรือ ไม่ เล่า ? ” ”

“ “ ทัน ที นั้น กะ หมก ก็ ควัก พวง ลุก กุญแจ เล็ก ออก จาก กระจา
เลื้อย ให้ สลาร วัด เขา ตู แล บอก แก่ เขา ว่า ลุก กุญแจ พวง นี้ ไม่ เคย ทิ้ง ไว้
นอก กระจา เลย ไป ไหน ตี ตี ตั้ว ไป เสมอ สลาร วัด ไม่ พัง อี ร้า
คำ อี ร่ม เอ็ม มือ มา ดึง เขา พวง ลุก กุญแจ ไป จาก มือ กะ หมก พลาง
ว่า “ อย่า ตก ออก ตกใจ ไป ฉัน มี ความ ปรี วร ณา อย่าง หนึ่ง ที่ จะ ต้อง
ตรวจ ดู ข้าง ใน ดู ข้าง ใน ล้น ซัก หรือ ใน หีบ เลี้ย ให้ ทัว ตาม ธรรม เนียม
เท่า นั้น บาง ที หีบ ตู โย ไหน ล้น กุญแจ จะ ได้ ไช ตู ท่าน ไม่ พอใจ
จะ ไม่ ยอม ด้วย ข้อ ขัด ขวาง อย่าง ไบ บ้าง หรือ ? พุด แล้ว ก็ เดิน
ตรง ไป ที่ ตู ” ”

“ “ กะ หมก ก็ สลาร เท้า ตาม ไป ขยับ จะ ทิ้ง เขา พวง ลุก กุญแจ ของ
กะ หมก คืน มา จาก มือ สลาร วัด ไม่ ยอม ให้ คืน เพราะ เห็น เป็น การ ดู หมิ่น
มี สลัก ล้ำ คัญ อไร มา ตาม ทาง ราช การ ที่ จะ บัง อาจ ทำ เล่น เช่น
นั้น ได้ แต่ สลาร วัด เขาก็ ไม่ หยอก มา ไม่ มา มือ เปเล่า เตรียม ตัว มา
เลี้ย พร้อม แล้ว เขา ควัก สมุด ล้ำ หรับ กระจา หยิบ หมายถึง คืน ออก มา
ยื่น ให้ กะ หมก ดู กะ หมก ออก โท โส พลุ่ ง ๆ ขัน เลี้ย ง ดั่ง คำ ดัง โกรธ หรือ

อย่างไร จน ภรรยา กระผม ซึ่งนอน เข็บ อยู่ใน ห้องใน ได้ ยืน ตกใจ
 หล่อน วิ่ง ถลา ออกมา ทั้ง สรวม เลื่อนนอน ตรง ออกมา ถึง ห้อง นอก
 หน้า หล่อน ซีดราว กระ แค้น กระ คาช ขาว แต่ มี สติ ดี แต่ ข้าง กระ ผม
 ไม่ เช่น นั้น ตัว เนื้อ สัน ริก ๆ ด้วย ฤทธิ์ โท โส แล น้อยใจ ที่ เขา ตู ถูก
 กระ ผม เล่า ให้ ภรรยา กระ ผม ฟัง ตาม เรื่อง ที่ สาร วัด เขา ยาก จะ ค้น ”

“ภรรยา กระผม หล่อน พูด อย่าง หน้า ตา เฉย ว่า ‘ข้าง เขา เป็น ใคร
 จะมี อันตราย อะไร กระ เรา’ ค้น ดู ก็ ไม่ พบ อะไร เท่านั้นเอง ให้ เขา ค้น
 เอะ นาย ไม่ ต้อง การ ที่ นาย จะ บิด บัง อะไร เขา ทั้ง ไม่ ต้อง การ
 ที่ นาย จะ กลัว อะไร’ เป็น จนใจ กระ ผม ไม่ รู้ ที่ จะ ออก ปาก ว่า กระไร
 ต่อ ไป ได้ ”

“ใน ห้อง นั้น มี ที่ ล้น กุญแจ อยู่ ๓ แห่ง เท่านั้น คือ ล้น ชัก โต๊ะ
 เขียน หนังสือ ล้น ชัก กับ ล้น ชัก โต๊ะ เล็ก อีก โต๊ะ หนึ่ง ตั้ง อยู่ ข้าง
 ชั้น วาง เครื่อง กิน ใน ล้น ชัก โต๊ะ นั้น มี แต่ ข้ว หนึ่ง ล้อ ล้ม ล้อง สาม
 ฌบับ กับ ไบรรับ ประกัน ชีวิต สอง ไบ กระ ผม ได้ เบ็ด ตู มา เมื่อ วัน เสาร์
 ก่อน นี้ เอง ล้น ชัก โต๊ะ นั้น และ เป็น สิ่ง ที่ สาร วัด เขา ไซ กุญแจ ออก
 ที่ แรก ภรรยา กระ ผม กับ ตัว กระ ผม ก็ ตาม ไป ยืน ตู อยู่ ด้วย ครั้น เขา ชัก
 ล้น ชัก ออก มา ดู เห็น ที่ มุม ล้น ชัก ข้าง หนึ่ง มี กุญแจ ล้อ เน้น ย่อม ๆ
 กลิ้ง อยู่ ไบ หนึ่ง ล้อ ไร อยู่ ค่อน กุญ ปลาด นึก เป็น ของ ที่ กระ ผม
 ไม่ เคย มี ไม่ เคย เห็น มา แต่ ก่อน เลย ฤทธิ์ ที่ กระ ผม พิศ วง งง งวย ล้น
 สติ ไม่ รู้ ลึก ตัว เอง ร้อง อ้อ อ้อ แต่ ยืน มี มือ เข็ม เข้า ไป ทมาย จะ หยิบ

03/04/565

มาดู แต่สาร วัด เขามือไหวกว่า ขวดยง มากำไว้เสียแล้ว เขาแก้ปากถุง ออก เอาหัวแม่มือ ชุ่ม ลงไป ใน ถุง ผง ใน ถุง ตัดมือขึ้นมา ลี ชาว ๆ เขาก็เดินไป ส่อง ดู ไฟ ”

“ ภรรยา กะผม ร้อง ถาม เขาไป ทัน ที ว่า ‘นั่น เกลือ หรือไม่ใช่ นะ ชะ?’ ”

“ สาร วัด พล ตระ เวร เขา ผูก ปาก ถุง พลาจ ตอบ ว่า ‘เกลือ อย่าง เดียว กัน กับ ที่ ผสม ใน แข้ง แอโร รูด ที่ แม่ รักษ์ ประทาน เมื่อ เข้า นี้ และ แม่ คุณ ถ้า ฉัน ไม่ เข้าใจ นิด แล้ว อ้าย นี้ ไม่ใช่ เกลือ อื่น เกลือ โกล น้ำ กรด เปน ยา พิษ แท้ ’ ”

“ พอ พัง คำ นี้ ภรรยา กะ ผม สบัด หน้า ผละ กะผม ดู หน้า ตา ตีน ตัว ล้น ตา เหลอ วิ่ง นวากลับ เข้า ไป ใน ห้อง นอน มิ ได้ พุด จา ว่า กระไร อีก ลัก คำ เดียว ส่วน ตัว กะผม ล้น ส้ม ปลูกิ รวากะ คน หลับ มัน สาร วัด เขา ก็ กระ ซาก ขุด พา ตัว ไป ยัง โรง พัก พล ตระ เวร ที เดียว ”

“ กะผม ได้ พล่าม พรรณา เรื่อง รวอ ของ กะผม ให้ ได้ เต้า พัง มา บัด ยาว แล้ว ที นี้ กะผม จะ ไม่ ตอ แยก หุ ได้ เต้า ไน เรื่อง ตก ออก ตกใจ ทุกข์ ยาก ที ไป ต้อง โทษ เพื่อ เจ้อ ต่อ ไป อีก กะผม ถูก ท่าน เอา ไป ชำระ ชูาน ความ พระ ราช อา ญา พิ พาก ษา ว่า พยายาม คิด จะ ชำ มนุ ษย์ เห็น ปราบ ภู ด้วย ข้อ ที กะผม ได้ เงิน เดือน น้อย เหตุ ไฉน กะผม จึง ได้ ประกัน ชีวิต ภรรยา ของ กะผม เปน คาร าคัง ๖๐๐ ปะนัด แล หมอ ก็ มา เบิก ความ เปน พยาน ว่า ภาย ใน เดือน หนึ่ง นี้ ภรรยา กะผม บัวย เลาะ ๆ ”

03/04/2565

แต่ละ ๆ มา ด้วยถูกยาพิษ อย่าง อ่อน ๆ ซ้ำเติม อยู่เสมอ ๆ หนึ่ง ได้ ตรวจ
 แขนง แอโรตุต ใน ขวด แล มีฟติ ใน กลัก ซึ่ง ตั้งไว้ ที่ ชั้น ที่ เตรียม
 ไว้ สำหรับ จะ ให้ ภรรยา กะ มม ผู้ เป็น คน ใช้ รับ ประทาน นั้น ก็ พสม
 ยา พิษ ไว้ ทั้ง นั้น ทั้ง กะ มม ไม่ อาจ จะ ปฏิเสธ คำ ที่ ตัว ได้ พุด ออก มา
 จาก ปาก ของ ตัว เอง ต่อ หน้า สारวัด พล ตระ เเวร ได้ ว่า ลูก กุญแจ
 สัน ซัก ที่ ค้น พบ ลง กรต ยา พิษ นั้น ไม่ได้ เคย ทิ้ง ไว้ ทาง ตัว ลัก เวลา
 หนึ่ง เลย ”

“ได้ เข้า ต้อง รู้ ได้ เอง ว่า โจท ผู้ หา ความ กะ มม คง จะ ไม่ สัม
 ที่ จะ ช้ ให้ ศาล เห็น ว่า โทษ กะ มม มาก ชน อีก โดยการ ที่ กะ มม ทำ
 กล มาร ยา พยา ยาม ที่ จะ ชัด คร โทษ ให้ แก่ นาง สาว ใช้ ผู้ ไม่ รู้ ไม่ ช
 อย ไร ด้วย ใน ที่ สุด ของ การ พิพากษา ตก ลง ตัด ลิน ปรึบ ความ พิต
 กะ มม เป็น อุกฤษ ฐ์ โทษ ต้อง รับ พระ ราช อาชญา จำคุก มหัต โทษ
 ทำ การ งาน หนัก กำหนด ถึง ๑๐ ปี ”

“ตั้งแต่ วัน กะ มม ติติ คค มา จน ครบ สิบ ปี คร่า ไคร้ง กะ มม ไม่
 ด้ รับ ข้าว คราว หรือ รับ น้ำ คำ ลัง เลี้ยว หรือ ปะ หน้า คำ ตา ภรรยา
 กะ มม เลย สัก ครั้ง เดียว ชื่อนี้ แล ขอรับ เป็น การ เพิ่ม โทษ เพิ่ม ทกษ
 ให้ กะ มม ต้อง ทน ยาก แค้น อย่าง ลา หัก ชน ไซ้ ที เดียว น้ำ ที่
 หล่อน จะ เชื้อ อ่า กะ มม พิต ร้าย เช่น นั้น จริง เลี้ยว เป็น แน่ แล ใน ระหว่าง
 เวลา ที่ กะ มม ต้อง ทน ทาระ กรรม ล้า ยาก อยู่ ไน คุณ นั้น กะ มม
 สวด มนต์ ภาวระ นา วิง วอน พระ เจ้า ขอ ให้ ตัว กะ มม สิ้น ชีวิต เลี้ยว ใน คุก

เร็วเหมือน ขย้าง เต เลอ เกิด แต่ ผล ความ ซื่อ สัตย์ สุจริต ของ กะผม
 คุ่มเกรง รักษา กะผม จึง มี ชีวิต มาจน ตลอด ลัน กำ หนด สิบ ปี”

“คราวนี้ บัง ตรง ที่ นำ ก ล้ว แล่น ตา หัก ใน นิทาน พิลึก ของ กะผม ละ
 กะผม มิ ได้ นึก มิ ได้ หวัง ว่า จะ ได้ เห็น หน้า ภรรยา กะผม อีก เลย
 แต่ เมื่อ เวลา กะผม เดิน จะ มา กราบ เท้า ที่ นี้ เมื่อ เข้า วัน นี้ เอง กะผม
 ไป เจอะ เขา เข้า แต่ แรก กะผม จำ หน้า เขา ไม่ ได้ ว่า เมีย ของ ตัว
 ด้วย ตู แก่ ตัว สูง มาก เนื้อ หนังก ก็ เทียว แก้ม ก็ ตอขบ ซากา ร วิปริต
 ผิด ไป มาก ขณะ นั้น เป็น เวลา ว่า เร็ง ขึ้น บาน หัวใจ กะผม เป็น ล้น พัน
 เมื่อ แล ไป ปะ หน้า เมีย ของ ตัว กะผม วิ่ง โยเย่น มือ ของ ตัว ทั้ง สอง ข้าง
 ตรง ไป จะ ล้วม กอด ให้ สะใจ สมรัก แต่ เขา ยก มือ เขา ผลัก มือ
 กะผม เลี้ย ทำ ตา ขม็ง ทั้ง ซบ กล นึก”

“อaram ดีใจ กะผม ร้อง ทัก ว่า ‘แม่ แคร โโรไลน์ นี้ หล่อน
 มิ โกรธ มิ แค้น มิ คิด ว่า ฉัน นิด คิด ขำ หล่อน จริง ๆ หรือ?’ เปล่า กะผม
 พุด เปล่า ๆ หน้า เขา ยิ่ง ดุ ยิ่ง ร้าย ขึ้น ถ้าย เดียว”

“ประเดี๋ยว เขา ออก ปาก ว่า ‘ไหน ๆ ก็ ไม่มี ใคร ได้ ยืน เรา พุด
 กัน แล้ว จง ก้ม หัว ลง พัง กู มานี้ ก็ หมา ยใจ จะ มา บอก ให้ มึง รู้
 ลำนึก กู รู้ อยู่ เต็ม ใจ ว่า มึง ไม่ มี นิด อย่าง อื่น นอกจาก อย่าง เดียว
 แต่ ที่ ช้อ มึง ว่า ตม ที่ มี อยู่ หัวใจ ของ กู เลี้ย ด้วย กล มारया ของ มึง
 เพราะ เหตุ นั้น กู จึง ลู หน้า ด้าน เขา ใจ ดี ต่อ ยอม แต่ง งาน กับ มึง ด้วย
 หมา ยใจ จะ ได้ มี ช่อง แก่ แค้น’ พุด แล้ว เขาก็ เล่า ให้ กะผม พัง ว่า

ตัวเขาเองได้คิดเรื่อง วาง ยา พิษ ที่ทำให้ กะนม ต้องคว่ำ คอไปชำระ แล พินาศว่า นิดเป็น ครุ โทษ กรด ยา พิษ นั้น ตัวเขาก็ลอบไปซื้อ มาเอง ลุก กุญแจ ดัน ซัก เขาก็ ทำ ปลอม มา ไซเอง แล้ว จึง ได้เอา ถุง กรด ยา พิษ แอบ ทิ้ง ไว้ ให้ สรวัด เขา ค้น พบ ตัวเขาเป็น ผู้ผสม ยา พิษ ลง ใน แขนง แอ โรจรูด แล บิฟตีเอง”

“เพราะเหตุ ที่อยาก จะให้ ส้ม ความ มุ่งหมาย พยาบาท เขา จึง ลู้ กิน ยา พิษ วันละ น้อย ๆ ครั้ง หลัง จึง ทวี กิน มาก ขึ้น แต่ ไม่ พอ ที่ จะ ทำให้ ตาย ได้ เป็น แต่ ทน ลำบาก อยาก จะ ทำให้ ปราบ กฏ ว่า เป็น กล มारยา ของ กะนม คิด จะ ขำ เขา เสีย ด้วยหมาย ตโมภ ะ ได้เงิน ค่า ประกัน ชีวิต มา ใช้ สรวอย เป็น อาณา ประโยชน์”

“เขา พูด ต่อ ไป ว่า ‘ ไหน ๆ ก็ ยัง ไม่ มี ใคร มา คอย ได้ ยืน เรา พูด กัน กู จะ บอก มึง ให้ รู้ ลำ นึก อี ก กู ไม่ นึก เคย ว่า มึง จะ ต้อง โทษ จำ คคุณ แต่ เพียง ๑๐ ปี เท่านั้น ที่ กู ลู้ ยอม ตาย เสีย ชีวิต นั้น เพราะ กู หวัง ใจ ว่า มึง จะ ต้อง ติด คณาน กว่า ๑๐ ปี ลัก ล่อง เท่า หรือ บาง ที่ มึง ก็ จะ ต้อง ถึง ประหาร ชีวิต แต่ ไหน ๆ มึง รอด มี มือกู มา ครัง นี้ แล้ว กู แก่ เปิด มึง ยัง ไม่ สะ สม แก่ ใจ แค้น แม่ เขี้ย อ้าย ยอน ล็อก ถ้า มึง คิด จะ หนี มี มือกู ให้ พัน มึง จง ขำ กู เสีย เด็ด ถ้า กู ยัง มี ชีวิต อยู่ ตราบ ไต กู จะ ขอ ตอ แยก งาม ให้ มึง ขำ กู เสีย ให้ จง ได้ กู จะ ได้ ตาย สบาย ๆ ด้วย รู้ ลัก ล่า ราญ ใจ ว่า มึง จะ ต้อง แขนง คอ ที่ ตะ แล็ง แก้ง”

ข้าพเจ้า ไม่ได้ เพิ่ม เต็ม เสริม แหก เรื่อง รวาว พิลึก ก็ ก็นึก ของ ยอน ล็อก

น้เลย เล่าตามที่เขาเล่า ให้ข้าพเจ้าฟัง ที่กรุง ลอน ดอน ท่าน ผู้ที่
อ่านหนังสือนี้ ย่อม จะสามารถเสมอตัว ข้าพเจ้าเอง ที่จะวินิจฉัยว่า
จะจริง หรือเท็จ หรือเท็จปน จริง ลักเพียง ใด หรือลักแต่ว่า เปน
เรื่อง นิทาน เขาแกล้ง ประดิษฐ์ ประดอขย มาเล่าให้พิศวง เวทนา ก็ไม่ทราบ
ข้าพเจ้าผู้ ได้ ฟัง แก่หูเอง ก็ ไม่ผิด กับท่าน ผู้อ่าน ที่ได้ อ่าน ด้วยตา
แปลกกัน ก็ที่ ข้าพเจ้า ทราบ ทางหู ท่านผู้อ่าน ทราบ ทางตา หรือ
บางที ให้เขา อ่าน ให้ฟัง ก็มีความรู้ ในเรื่อง นี้ เท่ากัน กับ ตัว
ข้าพเจ้า เท่านั้นเอง

อนึ่ง ข้าพเจ้า เชื่อว่า เขา คง จะ ได้ สืบ หาตัวภรรยา ยอน ล็อก แต่
ไม่ได้ข่าว คราวต่อไปว่า พลัดต่อไป ข้างไหน เปน อันสุด วิสัยที่จะ
ตาม พบได้ ส่วน ตัว ยอน ล็อก นั้น นัง อ่อน วอน เลขาธิการ สภานั้น เขา
เวทนา ด้วย ขอฟัง โดย สุจริตใจ จริง ๆ ได้ทราบ ข่าว ว่า ได้ ส่ง ตัว ลง
เรือ เมลล์ ข้าม มหาสมุทร แอตแลนติก รเหิงไป อยู่ใน ทวีป อเมริกาแล้ว.

นิทานพื้นบ้าน

เรื่องจีนเรียกชื่อฝรั่ง

เมื่อเร็วๆ นี้ได้เห็นในหนังสือพิมพ์แห่งหนึ่ง ว่าเมื่อแรกฝรั่งไปทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีกับจีนนั้น ทำกันเป็นหนังสือจีน หนังสือจีนไม่มีตัวอักษรสำหรับจะเขียนชื่อเมืองฝรั่งให้ถูกสำเนียงได้ ฝรั่งต้องคิดชื่อเรียกประเทศของตนใหม่ให้มีหนังสือจีนเขียนดังนี้ คือเมืองอังกฤษชื่อว่า ยิงโกว แปลว่าเมืองเจริญ เมืองฝรั่งเศสชื่อว่า ฟาโกว แปลว่าเมืองอยู่ในกฎหมาย เมืองเยอรมันชื่อว่า เตโกว แปลว่าเมืองประพาศดี เมืองอเมริกันชื่อว่า ไมโกว แปลว่าเมืองงาม เมืองอิตาลีชื่อว่า ไอโกว แปลว่าเมืองยุติธรรม ความที่เวลานั้นเห็นปลาตจิ้งคัต มาลงพิมพ์ แต่จะจริงเท็จฉันใด ต้องอยู่แก่ผู้กล่าว

เรื่องสนทนากับคน ขอทาน

ถาม. เองชื่ออะไร?

ตอบ. ชื่ออิน ขอรับ

ถ. อยู่ที่ไหน?

ต. เป็นลาว อยู่ยุดล เข้ามาเที่ยวที่ปราจีน มาเช่นโทษเขาหาว่าเปนสมัคพรรคพวกผู้ร้าย จำสั่งเข้ามาติดตารางกอง

ละหุโทษ แล้วเขียนตาแดง ต้อขึ้นตาชอต เขาก็ปล่อย
 ทอดจากตรง ซึ่ง ขอดตามเขากินแต่นั้น มา

- ก. ขอดทาน มาแต่เมื่อไร?
- ค. ขอด มาแต่เดือน ๓ มีกตายนั้
- ก. ขอดทาน ที่ไหน ?
- ค. ประตุตาม ยอดบ้าง ตะพาน หัน ม้าง
- ก. ขอดทาน ที่ ประตุตาม ยอดกับ ตะพาน หัน หา อัฐุ ได้ ที่ไหน ดีกว่ากัน
- ค. ที่ ตะพาน หัน หา ได้ มากกว่า เพราะ คนเดิน มาก ได้ อยู่ใน วา
 ถึง วัน ละ เพียง ๑ วัน ละ สลึง เพียง ที่ ประตุตาม ยอด ได้ เสมอ
 วัน ละ ไพ่ม้าง หก อัฐุ บ้าง เพียง หนึ่ง เป็น อย่าง มาก
- ค. ทำไม จึง ไม่ ขอดทาน อยู่ ที่ ตะพาน หัน ให้ เสมอ ๆ
- ค. เดิน ไป เอง ไม่ ถูก ต้อง จ้าง เด็ก ชูง ไป เทียว ละ อัฐุ หา จ้าง เด็ก
 ไม่ได้ ก็ ไม่ได้ ไป
- ก. แก ขอดทาน อย่าง ไหว?
- ค. นม ได้ แต่ อ้อน วอน ขอ เขา ไป อย่าง นั้น เพราะ ร้อง เพลง ไม่ เป็น
- ก. ถ้า ไม่ เจอ คน ร้อง เพลง เขา ขอ อยู่ ใน ที่ เดียว กัน แก มิ ใคร ได้ หรือ ?
- ค. ได้ ขอรับ ผม เข้า ไป หนึ่ง แอบ อยู่ ใน พวก เดียว กับ คน ร้อง เพลง
 เขา ให้ ทาน เขาก็ ให้นำ ทราย ตัว ไป ด้วย กัน หมด
- ก. ขอดทาน วัน ไร เวลา ไร เป็น ได้ มาก ?
- ค. วัน พระ เป็น มาก กว่า วัน อื่น เวลา นั้น คือ เวลา เข้า ดัก ขอ เวลา

ที่เขาไปตลาดมักได้มาก กับเวลาเย็นขอเวลาเขากลับ จากบ่อน
ก็มักได้มากกว่าเวลาอื่นๆ

- ก. ผู้หญิง กับ ผู้ชายใคร จะให้ทานดีกว่ากัน?
- ข. ผู้ชายไม่ได้ บางทีรวยๆเขาให้ถึงที่ละเพ็ชร์ก็มี
- ค. ทานที่เขาให้นั้นมีแต่เงินกับ อัญมณีนั่นแล หรือ?
- ด. ของอื่นๆเขาก็ให้ขอรับ บางทีผ้าขาวม้าเก่าๆขาดๆเขาก็ให้
เสื้อบ้าง ผ้าถุงบ้าง แต่นานๆจะได้ทีหนึ่ง
- ก. เองขอทานถูกใครเขารังแก เช่นเอาก้อนอิฐ หลอกให้ทาน
เป้นต้นบ้าง หรือไม่?
- ข. ยังไม่เคย ถูกใคร รังแกเลย
- ค. เองอยู่ที่ไหน?
- ด. อาศัยในบ้านเขา อยู่ข้างๆคน เขารับมาแต่เมื่อออกจากตรง
เลยให้อยู่ในบ้านเขา วันไหนหาได้ก็กิน ของผมเอง หา
ไม่ได้ นายท่านก็ให้ทานกิน
- ก. เวลากิน อยู่ของเองอย่างไร สองเล่าให้ฟัง สักที?
- ข. เวลาเข้าต้นนอน ผมก็เดินออกจากบ้านด้วยจำทางได้ ตรงมา
ประตูสามยอด ซื่อเข้าเข้ากินที่โรงเข้าแถวหน้าโรงหอย บางที
ไม่สบาย ต้องซื้อเข้าสาร วานคนในบ้านเขาหุงให้กิน
กินเข้าแล้วก็นั่งขอทาน
- ก. ก็ตาเองไม่เห็น เองจะรู้ว่าใครเขาน่านไป มาอย่างไร?

- ด. ผมได้ ยืนเขาเดิน ไม่ได้ยืน ก็ นั่ง นิ่ง อยู่ ถ้าได้ ยืน เลี้ยง คน
เดิน เมื่อใด ก็ ขอ นั่ง ขด ประจำ อยู่ เช่น นั้ วัน ยัง คำ ถ้า ผนตก
แตต ร้อน คน ตา ตี เขามัก ช่วย จุง ให้ อา ไครย แอบ บัง อยู่ ตาม
ข้าง ประตู จน เวลา ย่ำ คำ ตาม ที่ ได้ ยืน คน เขา ว่า แล ลัง เกต
เลี้ยง กา ก็ เดิน กลับ ไป บ้าน
- ถ. เงิน ที่ ขอ ทาน ได้ รักษา ไว้ อย่างไร ?
- ด. เศษ อัฐ พิศ เก็บ ไว้ ใน กระ เป้า ซื่อ ก็น อยู่ ไป ใน ตัว จน เศษ เหลือ
ได้ เป็น เพ็อง สลึง จึง นำ ไป ฝาก นาย เดียว นั้ มี อยู่ ดัก สอง บาท
- ถ. การ ขอ ทาน ทา เลี้ยง ชีวิต อย่าง นั้ เอง รู้ ลึก เป็น ความ เตือด ร้อน
อย่าง ใด หรือ ไม่ ?
- ด. ดู ก็ ตบาย ดี ไม่ เห็น เตือด ร้อน อย่าง ใด แต่ อา ไครย ที่ นาย
เขา ช่วย เลี้ยง ดู ถ้า ไม่ ได้ นาย ก็ เห็น จะ อยู่ ไม่ ได้

เรื่องอินทนิล

พระ ราช ปาณา

ใน พระบาท สมเด็จ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แลคำพระสงฆ์ถวายวิดิษณา

เรื่องอากรนาอากรสุราเป็นต้น

ศุภมัสดุ จุลศักราช ๑๑๘๘ โสณสังวัจฉรมหัทธมวาร อังคาร โศคิวิ มาศ
กาฬิ บัษษย์ จตุรตถิติ จันทร วาร กาล ปริเขต ถิ่นหนต สมเด็จพระ
บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระวิริยภาพแก้วกล้า
ในพุทธการกธรรมอันมหาประเสริฐ เสด็จขออกณพระที่นั่งบุษบก
มาตามทางจักรพรรดิพิมาณ เวลาเช้า ๕ โมงเสด็จ ทรงประสูติพระ
สงฆ์แล้ว ตรัส ประภาษด้วยราชบุจฉา ทรงสั่ง เสด็จ ในอายุไชย
แห่งสัตว์โลกย์ จึงทรงพระมหากรุณาดำรัสเห็นเกล้าว่า กาลนี้
เป็น หายณะกาล อายุไชยแห่งสัตว์น้อยนัก พลันดับพลันสูญมิได้
เที่ยงเช่นพระอนิจจัง ซึ่งจะมีได้ มีปรีชาญาณพิจารณาให้ละเอียด
ในบาปแลบุญคุณแลโทษ ประโยชน์แลใช้ประโยชน์นั้น มิได้
ควร ควรที่สัตว์โลกย์จะมีชีวิตอยู่ด้วยดีมาหาชีวิต ซึ่งจะมีชีวิต
อยู่ด้วย มีจนา ๐๓/๐๔/๒๕๐๓ ชั่วนี้ มิได้ชอบ

อนึ่งทรงพระราชม่าพินเห็น ว่า ทรงบำเพ็ญซึ่งศีลขามมี แล
ทานขามมี ทั้งปวงนั้น ก็นับเนื่องเข้าในพระสมเด็จขามมี ด้วย

เป็น บัณฑิต แก่ พระโพธิญาณ บารมี ล้น ทั้งนั้น พระกระมลเหตุภัย จะ
 หยั่ง พระ สมเด็จพระบารมี ให้ บริสุทธิ์ จึง ทรงพระ วิมุตติลง โดย ในอากรน้ำ
 แล อากร สุรา เกรง จะ เป็น ที่ เสร้า หมอง แห่ง ลืมมา อาชีวะ จึง มี
 พระราช โอง การ มาร พระ บันฑูร สรุติง ทนาค คำ รัส เหนือเกล้าฯ ให้
 พระยาศิเบศร บัดจาง วาง มหาตเล็ก พระวิเชียรปรีชา พระเมธาธิบดี
 หลวง ธรรมมา นุรักษ์ ราชบัณฑิตย ฆุน มหาสิทธิโวหาร อาลักษณ์
 เชิญ พระ ราช บริหาร เป็น พระ ราช บุงดา ออกเผด็จ ตาม สมเด็จ
 พระ สังฆราช แล พระ ราชา คณะ ผู้ใหญ่ ผู้ย่อย ทั้ง ปวง ว่า แต่ตั้ง
 พระ มหา นคร ศรี อยุธยา มาช้านาน นับ ด้วย ร้อยปี เป็นอัน มาก
 ได้ ทรง พัง ใน พระ ราช พงษา ดาว เป็น ไบราณ กดาก ล่าว ลีบ ๆ
 กัน มา กระษัตริย์ พระ องค์ ใด ที่ จะ เป็น มฤคชาติ ฎฐินัน มิได้ มี พระ
 มหากระษัตริย์ แต่ ละ พระ องค์ ๆ ย่อม ทรง พระ มหันต ปรีชาญาณ อัน ยิ่ง
 พระ ราชา คณะ ผู้ใหญ่ ผู้ย่อย แต่ ละ พระ องค์ ย่อม ทรง พระ ปรีชา
 ธรรม แดก ฉาน ใน ห้อง พระ ไตรบี ภูก มิได้ ทรง ตรัส ตั้ง สนนทากัน
 หรือ ว่า อากร น้ำ อากร สุรา นี้ จะ มี โทษ หรือ หา โทษ บมิ ได้
 ประการ ใด จึง ทรง พระ ราช มัญญูต ไว้ ให้ เป็น จาริต ชาติ ตีระ ราช
 ประเพณี ลีบ ๆ กัน มา ตราบเท่า กาล ทุกวัน นี้ ครั้น ทรง พระ พิจารณา
 ด้วย พระ ปรีชาญาณ อัน ละเอียด จะ เห็น ว่า ไม่มี โทษ ก็ มิ ได้ มี ที่
 อ้าง อิง แต่ ทรง พัง พระ สรรพ เทคนา มา ด้วย พระ สุตตา มยะ ญาณ
 ช้านาน นับ ด้วย ปี เป็น อัน มาก ก็ ยัง มิ ได้ พบ เห็น พระ ชาติ ใน พระ

๒3/04/2565

คัมภีร์ อันใด ครั้น จะ เห็น ว่า มี โทษ พระ มหากระษัตริย์ ซึ่ง ได้ ดำรง
 แผ่นดิน ล่วงไป ในอดีตล้วน ทรง พระ บัญญา อัน ฤกษ์ ซึ่ง ทรง พระราช
 บัญญาไว้ หรือ จะ เห็น ว่า อากร หน้า แล อากร สุวา นั้น เหมือน กัน
 กับ คำ นาค ครั้ง พระ เจ้า มหา สมมตวิงษ์ จะ เขา เยี่ยง อย่าง อัน นั้น มา
 ทรง บัญญาไว้ เพื่อ จะ บันเทา ซึ่ง โทษ แห่ง คน ที่ เสพสุรา แล กระทำ ปาณา
 ติบาต ให้ กระทำ น้อย ลง แล้ว จะมี ให้ บัง เกิด ความ วิวาท แก่ กัน แล กัน
 จะ เป็น ดัง นี้ ฤๅ ประ การ ไต หนึ่ง พระราชดำริ จะ ดำรง แผ่นดิน
 ให้ เป็น ยุติธรรม อัน ยิ่ง จะ ใคร่ ทรง ทราบ ว่า พระ เจ้า พิมพิสาร
 พระ เจ้า มหา นาม บรม กระษัตริย์ เป็น พระ โสดาบัน บุคคล พระ องค์
 จะ ดำรง แผ่นดิน ปราย ปราม ซึ่ง โจร ผู้ ร้าย ด้วย พระราช อาญา
 มิได้ ให้ เกียว ข้อง ใน ทศ อุกคัล กรรม บด แล จะ เรียก ล่วง สว อากร
 ให้ ปราศ จาก มิจนา ชีพ นั้น จะ วาง อารมณ ประ การ ไต หนึ่ง
 ท้าว เวสสุวัณ รมหา ราชน พิตร ก็ เป็น พระ โสดา แต่ บรม ษัตริย์ บรม หาร
 แห่ง พระ องค์ ล้วน กัก ฆละ อยาบ ซ้ำ ทารุณ นก พระ องค์ จัก ว่า กล่าว
 ลัง ลอน ลง ทัณ ทกรรม ด้วย กรรม กวน อันใด จะ วาง พระ สติ ประ การ ไต
 ให้ สม เต็จ พระ สัจ ฆราช แล พระ ราช าคณะ ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ทั้ง ปวง
 คัน จุ พระ ชาติ แล คัมภีร์ พระ ธรรม กถา กับ ทั้ง อดีต โน มัตถยาธิบาย
 ถวาย วิสัชนา เข้ม ษา ให้ แจ่ม แจ้ง ให้ เป็น ยุติธรรม ใน อดีต อนาคต
 กับ ทั้ง ประ จุบัน แล้ว ให้ เป็น ประ โยชน์ ทัณ ประ โยชน์ ทัณ อยา
 ยี ประ โยชน์ ทั้ง สอง ฝ่าย ให้ สูญ ไป จะ ได้ เป็น ราช วัตตาม วัตร

สำหรับบรม กระษัตริย์ ๆ แน่นดินต่อไป

ฮาดมาภาพ ส้ม เค็จ พระ สังก ขบราช ๑ ส้ม เค็จ พระ พนรัต ๑ พระ
 พิมพ์ธรรม ๑ พระธรรม อุดม ๑ กรมหมื่นนุชิตชิโนรส ๑ พระพรหมมุนี ๑
 พระพุทธโฆษาจารย์ ๑ พระธรรม ไตร โลกย์ ๑ พระ ธรรมเจดีย์ ๑ พระ
 วิเชียร โมฬี ๑ พระปรากกรม ๑ พระญาณวิริย ๑ พระเทพโมฬี ๑
 พระ อริย วงษ์มุนี ๑ พระเทพมุนี ๑ พระ ญาณ ส้ม โสธ ๑ พระ
 สุธเมธ ๑ พระราชกระวี ๑ พระ อมรโมฬี ๑ พระศรีวิสุทธิวงษ์ ๑
 พระ ศรีสุ ธรรมมุนี ๑ พระ รัตนมุนี ๑ พระ ศรี ส้ม โสธ ๑ พระ
 ราชาคณะ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ๒๓ รูป ขอถวาย พระ พร เจริญ พระ ราช ศิริ
 สวัสดิ์ พิพัฒ มงคล พระ ชนม สุข ทุก ประ การ แต่ ส้ม เค็จบรมบพิตร
 พระ ราช ส้ม การ พระ องค์ ส้ม เค็จ บรม ธรรมิก ราช ธิราช เจ้า ผู้
 ทรงพระ บวร ศรัทธา ธิคุณ อัน ประ เสริ ฐ ด้วย มี พระ ราช โองการ
 ให้ราช บุรุษ อัน เชิญ พระ ราช บริหาร เปน ชื่อ พระ ราช ปุจฉา ออก
 มาเผด็จ ตาม ว่า ซึ่ง ไบรณราช กระษัตริย์ ทรง ัญญู ฎี อากร น้ำ
 อากรสุรา ไว้ ให้ เปน จาริต ชาติ ยราช ประ เพลิน สิบ ๆ กัน มา ทัง นี้ เพื่อ
 จะมี ให้ บัง เกิด ความ วิวาท ซึ่ง กัน แล กัน ดุจ คำนาค รั้ง พระ เจ้า มหา
 ส้ม มุติ เทวราช แต่ ปถม กัลป์ แล้ว จะ บัน เทา เสี่ย ซึ่ง โทษ แห่ง ชน
 ที่ เสพ สุรา แล กระ ทำ ปวด นาติ นาด ให้ กระ ทำ น้อย ตัว ลง จะ เปน
 ตัง นี้ ฤ ประการ ไต นั้น ฮาดมาภาพ ทัง ปวง ขอ พระ ราช ทาน ถวาย
 วิสัชนา โดย อัด โน วัต ยาศิบาย พิจารณา เห็น ตาม กระ แส พระ ราช

03704/2563

ปุจฉาว่า สมเด็จพระบรมชัตติยาริบัติ ซึ่งได้ดำรงแผ่นดิน ล่วง
 ไป ในอดีตนั้น ล้วนมีพระราชสันดาน มากไปด้วยพระมหากรุณา
 คุณ จะทรงพิจารณาเห็นว่า สันดานแห่งสัตว์โลกย์ ในหายนะ
 ไสยมย มักหนาไปด้วยราคะโทสะโมหะ จะข่มขี่ด้วยราชอาณา
 โดยกรรมกรรมต่าง ๆ นั้น เห็นจะหนักในพระราชอาณาจัก จึง
 ทรงบัญญัติด้วยราชทัณฑ์สันใหม่ เพื่อจะบีบบัณฑิต ซึ่งโทษแห่งชน
 ที่เสพสุราแล กระทำป่าณาติบาต ให้กระทำน้อยตัวลง ทรงพระ
 บายีใน คัมภีร์มีลิตท บัณฑิตว่า การบุญญณะ ตถาคโคต สัพพัญญู
 ญาณะนะ ขลข มะมะ ลาสะเน บัพพะชัตตัสสะ ปริยัตตะคคตัง ภาวิส
 สะตัตติ ข แปล เนื้อความว่า พระภาคเสนเถรเจ้าถวายวิสัยณา แก่
 กรุงมีลิตท ราชบรมกระษัตริย์ ว่าตุงกร บพิตร สมเด็จพระสัพพัญญู
 ทรงพิจารณาเห็น ซึ่ง คติ แห่ง พระเทวทัต ด้วย พระสัพพัญญู
 ญาณว่า พระเทวทัตถ้ามิได้ บรรพชา ในพระสาครนา จักกระทำ อุกุศล
 กรรมเนื่อง ๆ แลจะไปบังเกิด ในอบายภูมิ สิ้น กาล ถึง แลนกับมี
 เป็น อันมาก หากกำหนด ที่สุด แห่ง กรรม บมิได้ เชื่อง ว่า เทวทัตได้
 บรรพชา ใน สาครนา ตถาคคต กรรม นั้น ก็จะมี ที่กำหนด น้อยลง จะ
 ตั้ง อยู่ใน นิรยภูมิ แต่ กำหนด กัลป์ หนึ่งเท่านั้น เหตุคังนั้น สมเด็จพระ
 สัพพัญญู ๐๓/๐๙/๒๕๖๓ จึง พระราช บาน บรรพชา อปุ สมบต แก่พระเทวทัต ด้วย
 ทรง พระ มหากรุณา จะบีบบัณฑิต ซึ่ง อุกุศล โทษ ในมหานรกนั้น
 ให้น้อยลงอันได้กิติ ยันว่า ไบราจราชกระษัตริย์ทรง บัญญัติ อากรน้ำ

แล อากรสุราด้วย ราช ทัณฑ์ ลิน โทษ เหตุ มี พระ กมล ทฤทัย กอบ
 ด้วย พระ มหา กรณา จะ บันเทา เสี้ย ซึ่ง ออกศล โทษ แห่ง ชน ที่ เสพ สุรา
 แล กระ ทำ ปาณาติบาต ให้น้อย ต้วลง มีอุปไมย ดุจนัน หนึ่ง ทรง
 พระ วิมุตติ ลงไสย ใน อากรน้ำ แล อากรสุรา เกรง จะ เป็น ที่ เสร้าหมของ
 แห่ง สัมมา อาชีวะ นั้น อาตมาภาพ ทั้ง ทั้ง ปวง พิจารณา เห็น ว่า
 ซึ่ง จะ เป็น กศลา กศลกรรม นั้น ก็ อาไศรย แก่ เจตนา เป็น ประธาน
 เมื่อกาเจตนา มิได้ แล้ว ผล แห่ง กุศล แล อกุศล นั้น ก็ มิ ได้ มี สมด้วย
 วาร พระบาท ใน พระ คัมภีร์ ปถม สามนต์ ปาสาทิก อัฐกถาว่า พระ
 โมคคลี บุตร คิด เดว เจ้า ถวาย พระ พรวิมล ชนา เปลื้อง พระ ราช ปรวิวัตก
 แห่ง สัม เตจ พระ เจ้า ธรรม มา โคกราช บพิตรว่า พระ พุทธ ฐฎีกา ตรัส
 พระ สธรรม เทศนา ไว้ ว่า เจตนา หัง ภิกขเว กัมมันติ ะทามิ เจตะ
 ยิตฺวา กัมมัง กะโรติ กาเยนะ วาจาเย มะนะสาติ ช ตูกรสังขัม ทั้ง ปวง
 บุคคล ยัง เจตนา ให้ เป็น ไป แล้ว แล กระ ทำ กรรม อัน เป็น กุศล แล
 อกุศล ด้วย กาย แล วาจา แล จิตร ต่าง ๆ ตถา คต กล่า ว่า เจตนา
 อัน ประกอบ ด้วย ทวาร ทั้ง สาม นั้น เรียกว่า กุศล กุศลกรรม ตรัส พระ
 สธรรม เทศนา ไว้ ดังนี้ แล ข้อ ซึ่ง ประ พุติ เลียง ชีพ โดย ชอบ ธรรม
 แล มิ ได้ ชอบ ธรรม เป็น บุญ เป็น บาป ประ การ ไตนั้น ก็ มี แก่ ชน ทั้ง ปวง
 ตาม แต่ ที่ ประ พุติ ตี แล ชั่ว โดย โวหาร กิจ แห่ง ตน ต่าง ๆ ไซ้ จะ
 นับ เนื่อง เข้า มา ถึง พระ บวรราช สันดาน ด้วย นั้น หา มิ ได้ เหตุ พระ
 เจ้า แผ่น ดิน ก็ มิ ได้ ปลง พระ กระ มล เจตนา ยินดี ลง ใน อกุศล กิจ

อันชนทั้งปวงกระทำนั้น **หนึ่ง** พระยาพิ ในพระมหาปรินิพพานสูตร
ซึ่งสมเด็จพระสังฆราช พญญู บัณฑิต พระธรรมเทศนา แก่พระอาณนที่
ในอธิษฐานนิยธรรมคำรพสามนั้นว่า ก็นิตเต อาณนที่ะ สุตัง วชิราเส
ยะธา บัญญัติเต โปราณ วชิริมเม สมาทายะ วัตตันติ ฯ คุณ
อาณนที่ ท่านได้สดับแลว่า กระษัตริย์วชิราชในกรุงไพสาลี
ยมิได้บัญญัติขึ้นใหม่ ซึ่งจาริตอันยมิได้บัญญัติไว้แต่ก่อน **หนึ่ง**
ยมิได้ตัดรอนเสีย ซึ่งจาริตราชประเพณี อันโบราณราชกระษัตริย์
ทรงบัญญัติไว้ ย่อมประพฤติโดยวชิธรรมตามชติยราชบัญญัติ
ไว้แต่ก่อนนั้น พระอาณนที่ก็กราบทูลว่า ข้าพระองค์ได้สดับ
สมดังพระพุทธานุญาต จึงดำรัสว่า ยาวะกัณญจะ อาณนที่ วชิบัญญัติตั้ง
นะ บัญญัติแปลสันติ ฯ ล ฯ วุทมิเยวะ อาณนที่ะ วชิหนึ่ง ปาฐักังขา
โน ปาธาณี ฯ คุณอาณนที่ เบื้องว่ากระษัตริย์วชิราช ยมิได้
บัญญัติขึ้นใหม่ ซึ่งจาริตอันยมิได้บัญญัติไว้แต่ก่อน **หนึ่ง** ยมิได้
ตัดรอนเสีย ซึ่งจาริตราชประเพณี อันโบราณราชกระษัตริย์บัญญัติ
ไว้แต่ก่อน แลประพฤติในวชิธรรมตามโบราณราชบัญญัติ อยู่
ตราบไต่ อันว่าความเจริญราชศิริสวัสดิก็ปรากฏมีแก่กระษัตริย์
วชิราชทั้งปวง ยมิได้เสื่อมสูญสิ้นกาลตราบนั้น **หนึ่ง** มีพระ
ยาพิกล่าวแก่ในคัมภีร์ สมัง คัล วิลาสินีอัฐกถาว่า บัญญัติตั้ง สมะ
จินทันทานัง ปะเวณีอาคะดานิสุงกาทีนิ ฯ ล ฯ เหว้งราชหนึ่ง วุทมิ
โหติ ฯ แปลเนื้อความว่า เมื่อพระมหากระษัตริย์ตัดรอนเสียซึ่ง

โบราณ ราชบัญญัติ มิได้ถือเอาซึ่งทรัพย์สินสำหรับชั้นท้องพระคลัง
 มีผู้ช่วยเป็นต้น อันเนื่องมาตามขัดติยราชประเพณีแต่โบราณนั้น
 อันว่าราชโกษาครุฑก็จจะร่วงโรยเสื่อมจากพระราชทรัพย์ลำดับ
 นั้นราชบรรพตซึ่งหลายมีจตรงคเสนาทั้งสี่หมู่ แลนางพระสนม
 เป็นอาทิ จะมีได้รับพระราชทานอนสารโดยสมควรที่ตนเคยได้มา
 แต่ก่อน ก็จะไม่ยอมจากพริยพลภาพ ในการยุทสงคราม
 อันจะปราบปรามปัจเจกมิตร ซึ่งจะมาเย้าย่อมขันธสีมาพระราช
 อาณาเขต แลกิจที่จะอุปฐากสมเด็จพระบรมกระษัตริย์ กับทั้ง
 สรรพราชกิจต่างๆ เป็นเหตุจะให้เสื่อมลงซึ่งพระราชอิศริยยศ
 ดังนี้ อนึ่ง บรมกระษัตริย์ มิได้ตัดรอนเสียซึ่งขัดติยจารีตราช
 บัญญัติมาแต่ก่อน แลถือเอาซึ่งทรัพย์สินควรจะชั้นท้องพระคลังมี
 ผู้ช่วยเป็นต้น ตามเยี่ยงอย่างโบราณราชประเพณีสืบๆ กันมา
 อันว่าราชโกษาครุฑก็จะมีบังคับบริบูรณ์ด้วยอนสารสมบัติ ราช
 บรรพตซึ่งปวงเมื่อได้รับพระราชทานซึ่งพระราชทรัพย์ โดยอัน
 ควรแก่ตนเคยได้นั้น ก็จะไม่ประกอบด้วยพริยพลภาพในการยุท
 สงคราม อันจะปราบปรามปรักษ์บ้องกันยอมขันธสีมาอาณาเขต
 แลกิจอุปฐากในสมเด็จพระมหากษัตริย์ กับทั้งสรรพราชกิจต่างๆ
 เป็นเหตุที่จะให้เจริญพระราชอิศริยยศ เหตุฉนั้น บรมกระษัตริย์
 รัชชราชทั้งปวง ย่อมประพฤติโดยโบราณจารีตขัดติยประเพณี
 มิได้ตัดรอนเสียซึ่งราชบัญญัติอันสืบมาแต่ก่อน ได้ชื่อว่าตั้งอยู่

ใน ขปริทานิย ธรรม ดุจบรม พุทธาธิบาย บัณฑิตุร แก่ พระ อานนที่ ดังนี้
 หนึ่ง ฮาดมาภาพ ทั้งปวง คั่นดู พระ บาฬี ใน พระ คัมภีร์ ต่าง ๆ อัน มี ใน
 ห้อง พระ ไตร บัญก เห็น แจ้ง ว่า ซึ่ง จะ เลียง ชีวิต โดย ลัมมาอาชีวะ
 แล มัจฉา อาชีวะ นั้น ก็มี มาแต่ ปดมกัลป์ ประชาชน ทั้งปวง ย่อม
 กระทำ ค้าขาย เลียงชีวิต โดย วิไลย ที่เป็น สัปรุช แล เป็น สลัปรุช
 สืบ ๆ กัน มา แต่ อดีตกาล นาน ช้า ใช้ จะ พัง บังเกิด ขึ้น แต่ ครั้ง ตั้ง พระ
 มหานคร ศรีอยุธยา มา จน ทราย เท่า กาล ทุก วัน นั้น นั้น หา บมิ ได้ ฮาด
 มาภาพ ทั้งปวง จึง พิจารณา เห็น ว่า ล่วย ลัดพัฒนา สรรพ อากร ต่าง ๆ
 จะ เป็น ลัมมาอาชีวะ แล มัจฉาอาชีวะ ก็ ดี บันดา มี ใน โลกย์ ก็ คง จะ
 เป็น ล่วย ลัดพัฒนา กร ชน ทั้ง พระ คลัง แห่ง สมเด็จ บรม ราชัฎราช
 ธิราช เจ้า ล้น ทั้ง นั้น หนึ่ง พระ บาฬี ใน คัมภีร์ ไต ๆ จะ ได้ ออก ความ
 ชัด ว่า ให้ ภัณฑา คาริกามาตย์ แห่ง บรม ชัฎติยาธิบตี เรียก ล่วย
 สรรพากร แก่ ราษฎร ทั้งปวง ให้ เรียก แต่ ที่ เลียงชีวิต เป็น ลัมมา
 อาชีวะ ที่ เป็น มัจฉาอาชีวะ แล้ว ห้าม มิ ให้ เรียก ชน ยัง ทั้ง พระ คลัง
 พระ บาฬี จะ ชัด ความ ดัง นี้ ก็ มิ ได้ มี เหตุ นั้น ฮาดมาภาพ ทั้งปวง
 จึง พิจารณา เห็น ว่า อากร น้ำ แล อากร สุรา นี้ จะ มิ ได้ เกี่ยว ข้อง มัว
 หมอง ใน พระ เจ้าแผ่นดิน เหตุ หา พระ กระมล เจตนา บมิ ได้

ประการ หนึ่ง ซึ่ง พระ ราช บัญชา ว่า สมเด็จ พระ เจ้า พิมพิสาร
 สมเด็จ พระ เจ้ามหานาม บรม ชัฎติยราช ทั้ง สอง เป็น พระ โสดาบัน
 บุคคล พระ องค์ จะ ดำรง แผ่นดิน ปราบปราม โจรผู้ร้าย ให้ราบ คาย

ด้วย พระ ราช อาญา มิได้ ให้ เกี่ยว ข้อง ใน ทศ อุกุศล กรรม มถ แต่ เรียก
 ล่วย สรรพ อากร ให้ ปราศ จาก มิ จณา ซัพ จะ วาง พระ อารมณ เป น
 ประการ ไต นั้น ถา ตมา ภาพ ทั้ง ปวง พิจารณา เห็น โดย อัด ตระ โนมัตตา อธิบาย
 ขอ พระ ราช ทาน ถวาย วิคัษณา ว่า กระษัตริย์ ทั้ง สอง พระ องค์ วาง
 พระ อารมณ มี ทศ ยัต อยู่ ตาม เสก ขกุม บ มิ ได้ มี พระ กระ มล เจตนา ใน ที่
 จะ กระ ทำ โทษ แก่ ผู้ ซึ่ง ลเมิต พระ ราช อาณา จักร แต่ บ มิ ได้
 ดัด รอน เสียบ ซึ่ง โปราณ ราช ประ เเพณี เพื่อ จะ รั กษา จาริต บรม
 กระษัตริย์ ซึ่ง ดำรง แ่นุน ดิน มา แต่ ก่อน ถึง มา ทว่า จะ มี ผู้ กราบ ทูล ว่า
 จัย โจร ผู้ ร้าย ได้ จะ นำ เา มา ถวาย ก็ จะ มี พระ ราช โองการ ดำรัส สั่ง
 ทาน ทั้ง ปวง จง พิจารณา ว่า กล่าว กัน เกิด ซึ่ง จะ บ่ ลง พระ ไทย ให้ ลง
 โทษ โดย พระ ราช อาญา นั้น บ มิ ได้ มี เป น อัน ขาด เหตุ สันดาน แห่ง
 พระ โสตา ขาด จาก ถก เจตนา แล มละ เสียบ ซึ่ง ปฎิข ลัง โยชน ก่ ล่าว คือ
 โทโส ที่มี ก่า ลัง กล่า นั้น ลัน แล้ว อนึ่ง อัน ว่า บาย ธรรม ทั้ง ปวง ซึ่ง
 เป น ส่วน อัน พระ โสตา ปฎิ มัคค ญาณ ประ ทาร เสียบ ได้ นั้น ก็มี เป น อัน มาก
 สม ด้วย พระ บายี ใน พระ คัมภีร์ วิสตุ ธม ค์ ว่า ลัง โยชน เส ลัก กายะ
 ทิฐู วิ จิกิ จณา ลี ลัพ พัต ตะ ประ มา โส อะ ปายะ คะ มะ นิ ยา จะ กามะ ราคะ
 ประ ฆา ตี เอ เต ประ ทะ มะ ญาณะ วัช มา ล้า ลัง โยชน ทั้ง หลาย ๑๐ นั้น
 พระ โสตา มัคค ญาณ ว่า เสียบ ได้ ซึ่ง ลัง โยชน แต่ ๕ ประ การ คือ ลัก กาย
 ทิฐู ๑ วิ จิกิ จณา ๑ ลี ลัพ พัต ต ประ มา โส ๑ กาม ราคะ ๑ ปฎิ ข คือ
 โทโส นั้น ๑ เป น ห้า ประ การ ด้วย กัน อธิบาย ว่า ลัก กาย ทิฐู นั้น

สงเคราะห์เอาทิวูทั้ง ๒๒ มีสักกายทิวูเป็นต้น แล ลังโยชน์ ทั้ง ๓
ตัวคือ ทิวู วิจิกิจฉา คีลพัตตปรามาคนั้น พระโสดาฆ่าเสีย ทาเศษขมิ
ได้ ฝ่ายกามราคกับปฏิฆะนั้น พระโสดาแบ่ง ประหารเสียแต่ที่กำล้ง
กล้า อาจให้ผล ไปบังเกิดในอบายได้ ที่กำล้ง อ่อนมิ อาจให้ผลไปสู
อบายนั้น ยังเหลืออยู่ใน สันดาน แห่ง พระโสดา บัน บุคคลบ้าง ถ้าจะ
จัด ฝ่ายกิเลสทั้ง ๑๐ นั้น พระโสดาฆ่าเสียได้ ซึ่ง กิเลส สอง ประการ
คือทิวู กับ วิจิกิจฉา หนึ่ง ฝ่าย มิจฉัตตธรรม ทั้ง ๑๐ นั้น พระโสดา
ฆ่าเสียได้ ๔ ประการ คือ มิจฉา ทิวู ๑ มุลาวัต ๑ มิจฉากัมมันตะ ๑
มิจฉา อาชีวะ ๑ ใน กอง มัจฉริย ๕ มี อาวาค มัจฉริย เปน อาทินั้น
พระโสดาฆ่าเสีย สิ้น เปน นิรวาเสศ ฝ่าย วิปลาค นั้น พระโสดาฆ่าเสีย ได้
ซึ่ง ลัญญา วิปลาค จิตวิปลาค ทิวู วิปลาค อัน ลัญญาคิด เห็นว่า เทียง
ใน สิ่งอัน ขมิ ได้ เทียง ว่า เปน ตน ใน สิ่ง อัน ใช่ ตน กับ ทิวู วิปลาค ซึ่ง
เห็นว่า ขใน กอง ทุกข์ เห็น ว่า งาม ใน กอง อศภ วิปลาค เหล่านี้ เปน
ส่วน พระโสดา ฆ่าเสีย ให้ อันตรธาน จาก สันดาน ดัง พรพณา มาคนั้น จึง เห็น
ว่า พระ กระทบ หลอ โทษ แห่ง สมเด็จ พรหม กระ ษัตริย์ ทั้ง สอง นั้น ชาติ
จาก วรก เจตนา เปน แต่ เหตุ จิตร แห่ง พระโสดา บัน บุคคล นั้น เว้น
จาก ปาณาติบาต กรรม เปน นิรวาเสศ แล มะละเสียบ ซึ่ง โทโส ที่ มี
กำล้ง กล้า นั้น สิ้น แล้ว เปน แต่ ขมิ ได้ ตัด เสีย ซึ่ง ไบราณ ราช ประเพณี
เพื่อ มิ ให้ เสีย จาริต พรหม กระ ษัตริย์ สิบ มา แต่ ก่อน เหมือน กัน กับ
เศรษฐูธิดา ซึ่งเป็น ภริยา แห่ง กุกกุฏมิต มฤคคฤทศกะ มี ใน คัมภีร์ พระ

ธรรมบถ แลนางผู้นี้ก็เป็น พระโศดาบัน บุคคล ขณะเมื่อ สามี
 จะไป สูบ้านนั้นก็กล่าว ว่า เจ้าจง ส่ง ธนุ แล หอก กับ ทั้ง หลาว แล ชำย
 มาให้ แก่ เรา นาง นั้น ก็ ส่ง อาวุธ ทั้ง ปวง ให้ แก่ สามี ๆ นั้น ก็ ไป
 กระทำ ปาณาติบาต ขำ มฤคชาติ ด้วย อาวุธ นั้น ๆ เหตุ อัน นั้น พระสงฆ์
 ทั้งหลาย สโมสรม สันตนา แก่ กัน ยัง เกิด วิมต กังขา ว่า บุคคล ที่ ได้
 พระโศดา นั้น ยัง กระ ทำ ปาณาติบาต อยู่ แล ฤา สมเด็จ พระ บรม
 โลกนาเรตเจ้า จึง บัญชुर พระ พุทธบริหาร ว่า ตูกร สงฆ์ ทั้ง ปวง
 ธรรมดา ว่า พระโศดา บัน บุคคล ที่ จะ กระ ทำ ปาณาติบาต นั้น บมิ ได้ มี
 นาง นั้น กระ ทำ ตาม บัง คับ สามี แห่ง ตน แล จิตร แห่ง นาง จะ ได้ คิด ว่า
 สามี อาตม จง ถ้อ อาวุธ นี้ ไป ขำ สัตว์ เกิด จะ ได้ ดำริ ที่ ดัง นั้น หา บมิ ได้
 แล จึง ตรัส พระ สรรพม เทศนา ด้วย พระคาถา ว่า ปาณัม ทิ เจวะ โณ
 นาส สะหะ เรยยะ ปาณินา วิสัง นาวะ ณัง วิละ มัน เวติ นตถิ ปา บัง
 อะ กุ พพะ โต ตูกร สงฆ์ ทั้ง ปวง อัน ว่า บุคคล ผู้ใด มี มือ อัน ปรักติ ดี
 ปราศ จาก ขาด แผล บุคคล ผู้นั้น จะ พัง ถ้อ เขา ซึ่ง ยา พิคม์ ด้วย มือ
 แห่ง ตน แล ยา พิคม์ นั้น ก็ มิ ได้ ทวาย เข้า ไป ใน หัตถา พยพ อัน น
 แล มี ครุณา ฉมฺ ไต อัน ว่า ขา ป ก็ บมิ ได้ มี แก่ นาง เศรษฐี ธิดา
 ซึ่ง ส่ง อาวุธ ให้ แก่ สามี ด้วย ปราศ จาก อกคฺล เจตนา ก็มี อุ ประไมย
 เหมือน ดัง นั้น ๐ มี พระ พุทธ พยากรณ์ ปลด ปลั่ง ของ ความ สง โสย แห่ง สงฆ์
 ทั้ง ปวง ด้วย ประการ ฉนั้น แล กิริยา ที่ นาง เศรษฐี ธิดา ส่ง อาวุธ ให้
 ด้วย มิ ได้ ตัด เลี้ย ซึ่ง ทำ บัง คับ แห่ง สามี แล หา อกุศล เจตนา บมิ ได้

ดุษโศก อันว่าบรม ภาระ ษัตริย์ ทั้ง สอง พระ องค์ ผู้ ดำรง โสทรีย สม บัด
 แล ดำ รัส ใน ราช กิจ จานุกิจ ทั้ง ปวง ก็ มิ ได้ ตัด เลีย ซึ่ง โย ราม ราช
 บัญญู ตี แต่ หา อุกุศล เจตนา บมิ ได้ ดุจ นั้น อนึ่ง ข้อ ซึ่ง ภาระ ษัตริย์
 ทั้ง สอง จะ วาง พระ อารมณ ให้ พ้น จาก มิจ ฉา ซัพ ประ การ ไต นั้น
 เนื้อ ความ วิไล ษ นาก็ เหมือน ใน บท ก่อน แต่ ภาระ ษัตริย์ ที่ เปน กัลยาณ
 บุคคล ประ พุติ โดย โย ราม จาริต ราช บัญญู ตี มิ ได้ ตัด รอน เลีย นั้น
 ก็ ได้ ชื่อ ว่า ตั้ง อยู่ใน อปริ หานิย ธรรม พระ รัฟ พัญญู ตรี สร เสว ญู
 มิ ได้ ตี เตียน ว่า เปน มิจ ฉา ซัพ แล้ว จะ บัวย กล่าว ดัง ฤ ถึง ภาระ ษัตริย์
 ที่ บัน ฤ พระ โส ตา นั้น เล่า แล อำ นาง พระ โส ตา ปฏิ มัค คญาณ นั้น
 ว่า เลีย ได้ ซึ่ง มิจ ฉา ซัพ ใน กอง มิจ ฉัต ธรรม นั้น ขาด สญ โดย
 ใน ย พรพ มา แล้ว แต่ ทน หลัง เหตุ นั้น อาตม ภาพ ทั้ง ปวง จึง
 ถวาย วิไล ษ น ว่า บรม ภาระ ษัตริย์ ทั้ง สอง อัน เปน พระ โส ตา บัน
 บุคคล นั้น ขาด จาก มิจ ฉา ซัพ กับ ทั้ง วงก เจตนา ใน ปาณา ตี ฆา ต
 กรรม แล อุกุศล ทุจริต ต่าง ๆ ซึ่ง จะ ให้ ผล ไป สู่ อกาย ไต นั้น เปน
 นิรา วเสศ โดย แท้

ประ การ หนึ่ง ซึ่ง ข้อ พระ ราช พง ษาว ว่า ท้าว เวศ วร ุณ มหา ราช
 เปน พระ โส ตา บัน บุคคล แต่ อม นุคย บรม พล ัษ ซึ่ง เปน บริวาร แห่ง
 พระ องค์ นั้น ^{03/04} สัน ษ กัก ขลา ทาร ุณ นัก พระ องค์ จะ ว่า กล่าว ดัง สอน
 ลง ทัณฑ กรรม ด้วย กรรม กรรม อัน ไต แล จะ วาง พระ อารมณ เปน
 ประ การ ไต นั้น อาตมา ภาพ ทั้ง ปวง พิจารณา เห็น โดย มัตถยา อธิบาย

ถวาย วิสัย มาว่า ท้าวแก้ว ราชโลกบาล ยพิตรก็จะ วางพระอารมณ์
 เหมือนกัน กับ สมเด็จพระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้ามทานาม เหตุพระ องค์
 เป็นพระโล ดาด้วยกัน ซึ่ง จะไว้ พระ อารมณ์ต่าง กัน นั้น หา มิได้
 แล กอง บาบ ธรรม ทั้ง ปวงที่ เป็น ส่วน พระโลดา ประการใด ดูถวาย
 วิสัย ใน บท ก่อน นั้น ก็ ขาด ลัญ จากพระ กระมล สัน ดานเหมือน กัน
 มาว่า พระ องค์ จะ ว่า กล่าว หมู่ นิ กรบรรพ ลัษ ก็ จะ มิได้ ตัด เดียว ซึ่ง
 จาริต เทวราช ประเพณี ลัษ มา แต่ ซึ่ง จะ ปลง พระไทย ลงใน ที่ จะ
 กระทำ กรรม กรรม อาญา ด้วย อกุศล เจตนา นั้น มิได้ มี แล ข้อ
 ซึ่ง พระ องค์ มา กราย ทูล ถวาย อา ฏา นา ฎิย ปริต แก่ สมเด็จพระ
 ลัษ พัญญู เจ้า เป็น ธรรม อาญา ให้ จตร พิลิ บรรพ ลัษ ใน พระ พุทธ
 สาคณา เจริญ เพื่อ จะ บัอง กัน สรรพ อุบัต วัน ตราย อัน ยัง เกิด แต่
 ขม นุคย์ โภย แล้ว แล ทูล บรรยาย ซึ่ง เทพ ทัญ ทิ อาญา นั้น มี พระ บาลี
 ใน คัมภีร์ สุมังคล วิลาสินี อัฐ กถา ว่า จัตตาโร มะหาราชาโน ภา
 ลาวะนัง กัตวา แปล เนื้อ ความ ว่า ท้าว มหาราช ทั้ง สิ้น นั้น มาส โมสร
 สัน นิ บาต ณ เมือง อา ฏา นา ฎิย เทพธานี อัน มี ใน ชั้น จาตุ มหาราชิก
 เทวโลก แล้ว ทรง ปราบ รพ ที่ ซึ่ง พระ คุณ แห่ง สมเด็จพระ ลัษ พัญญู
 เข้า ทั้ง ๗ พระ องค์ มี พระ พุทธ วิบัติ เป็น ต้น นิพนธ์ เข้า เป็น
 พระ คาถา ชื่อ ว่า อฏฏา นา ฎิย ปริต เหตุ รงนา ใน เมือง อา ฏา นา ฎิย
 เทวนคร เพื่อ จะ ถวาย ให้ เป็น ธรรม อาญา แห่ง สมเด็จพระ ธรรมราช เจ้า
 จึง ให้ กระ ทำ เป็น ราช กฤษ ฎิ กา ประกาศ แก่ หมู่ ขม นุคย์ บรรพ ลัษ

ทั้ง ๔ จำพวก อันอยู่ในเทวอาณาประเวศแห่งพระองค์ให้รู้ทั่วกันว่า อมุนต์ย์ผู้ใด มิได้ฟังซึ่งธรรมอาญา แลราชอาญาแห่งเรา แลเบียดเบียนซึ่งพุทธบรรพตซ์ อมุนต์ย์ผู้นั้นก็จะต้องเทพกรรมกรรมอย่างนี้ๆ อมุนต์ย์มีเหตุกษัตริย์หลายจักกระทำตามอย่าง ที่กระทำแก่ผู้ล่วงพระราชบัญญัติโดยจารัดเทวโลก ประเพณีอันมีมาแต่ก่อน เบื้องว่าท้าวมหาราชทั้งสี่มีท้าวกุเวรราชเป็นต้นตั้งไว้ซึ่งเทพอาญาประกาศแก่อมุนต์ย์บรรพตซ์ตั้งนั้นแล้ว ก็นำพระอาฏานาฎิยปริตนั้น มาถวายแก่สมเด็จพระสัมพันธัญญ์เจ้าถ้าท้าวมหาราชทั้งสี่นั้น อันว่าท้าวกุเวร มหาราช พระองค์นี้ กอบด้วยวิลาสะกับพระบรมครู ยิ่งกว่าท้าวมหาโลกบาลทั้งสาม จึงทูลถวายพระอาฏานาฎิยปริต แลกล่าวบรรยายซึ่งเทพเทณฑิอาญาแต่พระองค์เดียวว่า อมุนต์ย์ผู้ใด มิได้ฟังบังคับบัญชาข้าพระองค์ทั้งสี่ แลกระทำประทุษร้ายแก่พุทธบรรพตซ์อันเจริญซึ่งพระอาฏานาฎิยปริตนั้น อันว่าอมุนต์ย์มีเหตุกษัตริย์หลายมียกขเสนาบดีเป็นต้น ก็จะทำโทษแก่อมุนต์ย์ผู้นั้นด้วยเทพกรรมกรรมอย่างนี้ๆ แลจะได้กราบทูลว่า พระองค์จะกระทำโทษเองนั้น หามิได้ ประการหนึ่ง ซึ่งท้าวมหาโลกบาลทั้งสี่มีท้าวกุเวรผู้เป็นพระโสดาบันบุคคลเป็นประธาน ทรงบัญญัติซึ่งเทพอาญาประกาศแก่อมุนต์ย์ทั้งปวงนั้น หวังจะให้ยำเกรงซึ่งเทพกรรมกรรม ห้ามมิให้เบียดเบียน กระทำประทุษร้ายแก่คณาภิกร มุนต์ย์

พุทธบรรพลัษที่ ๔ มีภิกษุบรรพลัษเป็นต้น ด้วยพระกระมล
เมตรภาพพรหมวิหาร ใช้จะบัญญัติไว้ด้วยโทษจิตร เจตนา ประสงค์
แต่จะคอยกระทำโทษแก่ อมุนคย์ ทั้ง ปวง นั้น ทามิได้ แล พระ องค์
ทรงบัญญัติห้าม ปรามทั้งนี้ เป็น พระ อานัสังข์ ถึง สอง ประการ คือ
จะคุ่มครอง บ้อง กัน รักษา ซึ่ง พุทธ บรรพลัษ ให้ เลว ผา สุก วิ หาร
เหตุ จาก อมุนคย์ โภย นั้น หนึ่ง คือ จะ ยัง หมู่อมุนคย์ ให้ เว้น
จาก ขาป ใน กิริยา อัน เบียดเบียน บั ทา ซึ่ง พุทธ บรรพลัษ นั้น หนึ่ง
อนึ่ง อัน ว่า เทพ ทัณท์บัญญัตินี้ มีอุปมาดุจ บิดา มารดา อัน ห้าม
ปรามบุตรว่า อย่าให้กระทำกรรม อัน ทารุณทุจริต ถ้า บมี พัง คำ
ห้าม แลกระทำกรรม จึง นั้น ก็ จะต้อง พระ ราช อาญา อัน สำ ทัก
อย่าง นั้น ๗ กล่าว ห้าม ปรามทั้งนี้ ด้วย สำ มารถ มี จิตร กรุณา แก่ บุตร
จะให้ พ้น จาก ทุจริต กรรม อัน ใด ก็ ดี อัน ว่า เทพ ทัณท์บัญญัติอัน ท้าว
มหา ราช ทั้ง สี่ มี ท้าว กเวร ราช เป็น ต้น ตั้ง ไว้ หวัง จะ ห้าม ปราม
อมุนคย์ นักร ทั้ง หลาย ให้ ยำ เกรง บมี ให้ กระ ทำ ประ ทุษ โทษ แก่
พุทธ บรรพ ลัษ ถ้า บมี พัง อาณัติก บรร หาร แล กระ ทำ กรรม ดัง นั้น
ก็ จะ ต้อง เทพ อาญา อัน อมุนคย์ มี เหตุ กัษ จัก กระ ทำ อย่าง นั้น ๗
แล ซึ่ง ทรง บัญญัติ ห้าม ปราม ทั้งนี้ ด้วย สำ มารถ มี พระ ไทย กรุณา
แก่ หมู่อมุนคย์ ทั้ง ปวง จะ ให้ พ้น จาก คุกรรม ก็ อุประไมย เหมือน ดัง นั้น
อนึ่ง มี อมุนคย์ ผู้ ใด มี สัน ดาน อัน กระ ต่าง บมี ได้ ยำ เกรง ซึ่ง
เทพ ทัณท์ อาญา ด้วย ทราบ เหตุ ตระ หนัก ว่า ท้าว เศวต วรรณ มหา ราช

03/04/2565

พระ องค์ ก็เป็น พระ โสดา มิได้ กระทำ ประทุษ โทษ แก่ บุคคล ผู้ใด ผู้หนึ่ง
 แล อมนุษย์ ผู้ นั้น จะ เบียดเบียน บิ ทา แก่ พุทธ บรพ ลัษ ซึ่ง เจริญ
 ธรรม อาญา นัน กิด อัน ว่า ท้าว เทวมหา ราช ทั้ง สาม พระ องค์ ก็
 อมนุษย์ มี เหตุ กัษ ทั้ง หลาย มี บั กษ เสนา บดี เป็น ต้น ที่ ยัง มิ ได้ บัน ฑ
 แก่ พระ โสดา ก็ คง จะ กระทำ โทษ แก่ อมนุษย์ ผู้ นั้น ด้วย เทพ กรรม กรรม
 อัน สาคั หัก โดย ไนย อัน ประ กาศ ใว้ นั้น เป็น แท้ เหตุ ท้าว โลก บา ฑ ทั้ง ดี
 ดรด ์ ปลูก ษา พร้อ มกัน ห้าม ปราม หมู อมนุษย์ มิ ให้ เบียดเบียน บิ ทา
 พุทธ บรพ ลัษ ไซ้ จะ ดรด ์ ห้าม แต่ ท้าว กุ เวร ราช อัน เป็น พระ โสดา
 พระ องค์ เดียว นั้น หา บมิ ได้ เหตุ นั้น จึง เห็น ว่า ท้าว เศวต วรรณ มหา ราช
 วาง พระ อาร มณ ณ์ มี ทศ ยัต อยู่ ตาม เลข ภูม บมิ ได้ เกี่ยว ข้อง ใน กิจ ที่
 จะ กระทำ โทษ แก่ อมนุษย์ บรพ ลัษ โดย แท้ อา ตม ภาพ ทั้ง ปวง
 พิจารณา เห็น ใน พระ คัม ภีร์ ต่าง ๆ ก็ บั ทั้ง อั ตตะ โนม ัต ยา นิ บาย ถวาย
 วิ ตั ษ นา มา ตั้ง นี้ ขอ ถวาย พระ พว ะ

โคลงพรรณนากาพย์กลอน

โคลงผลไม้รายเดือน

๑	เกล้า กลั่น สวรรตฤชต์ ช้อ
ตาม ที่ผู้รู้ ยุด
เดือน ทำไช่น่าฝน
มีแต่ ผล มหาดได้	โคลงผล ไม้เฮย
บอกไว้
ไต้พุ่ม เพื่อยนา
อีก ทั้ง พม เรียง
๒	วิชาขมาค ผลไม้ค้อย
ลับปรต มनावเงาะ
ตะโกหนึ่ง พอเหมาะ
เดือน ทก มี ทก ถ้า	พอเลาะ ทานา
มกรุด ทว่า
ครบ ทก เขียว พ้อ
ใคร่ แข็ง จง ต
๓	เชษฐมาค มังคุด ทั้ง
ขุ่นน ทูเรียน มพูด ตะ
ลำไย มะยม กะ
จันทน์และ ส่าเก ข้อน	มดกมะ เพื่องเนอ
ขบ ล้ออัน
ยอ อีก อย่างเฮย
อยู่ข้าง จะ ชุม
๔	อา ส่าพิหมาค เข้า
ละละทั้งปลั่ง คา
ร่า นก มี ย่า
ข่มซ่า อีก อย่างให้	พรรษา กาล แส
ง่ายได้
กฎขณะ นนเฮย
เร่งรู้ ฤตุควร

๕	สาว นะ นัย เข้า บั๊จ
สมอ มะงัว มะดัน
น้อย หน้า พระวา สรร
ของ ที่ คล่อง ชาย ค้า	นิม พรวิ ษา เอย
ดิน หล้า
เสาะ ง้าย ตาย เอย
ชุ่ม เกลี้ยง ชุ่ม โอ
๖	มะ ทรวง ลาง สาด น้อย
ไข เน่า หนึ่ง จาก ประ
เดือน ลีบ หยิบ ยก อะ
ผล รุกข์ ชุก ชุ่ม ล้วน	โหน่ง ตะ มุด แส
จบ ถ้วน
ธิบาย ชัด เจน เอย
ลูกไม้ จำ คัญ
๗	ชุ่ม จุก ชุ่ม แก้ว ชุ่ม
ชุ่ม เปลือก ขาง ขาง ปาน
ขนุน ลำมะ ลอ มาน
เดือน ลีบ เข็ด อุดม ด้วย	เขียว ทวาน
กระ กล้วย
หมาก มหาต มกอก พ้อ
เดชน้ำ ฝน เอย
๘	เดือน ลีบ ล่อง ชุ่ม มแบน
สรรพ กัทลี นัย
ไน กรรตัก มาครับ
สรรพสัตว์ เสพ ตก เข้า	มพร้าว ทัพ ทิม ฮา
เนือง เข้า
เลียง ซัพ ชนนา
ค้ำ ค้ำ ชนม์ นาน
๙	เดือน ข้าย ไข่มาก แม้น
คิด คัด คัด ภิยะระ หลาด
เป็นไร จึงได้ ขาด
มีแต่ ผล มขวิด แอ้ว	เชษฐ มาศ
หลาดแล้ว
ควรว ไข รู้ เอย
แซ้ว ซ้อ ชาย กั้น

- ๑๐ เดือน ยี่ นึกไว้
 มีอยู่ สอง อย่าง ยล
 พุทธรา หนึ่ง นรชน
 มขาม หนึ่ง มนุษย์ ผู้
 รุกข ผล
 แยก รู้
 ขอบ รับ ประทาน พ่อ
 สู้ ใช้อาร ครัว
- ๑๑ เดือน ส้ม ทราม เลื่อม คล้าย
 นรชาติ นลดาต กะ
 มีแต่ มะตม มะ
 มาขมาค มี สอง แล้ง
 บุคยะ มาค แส
 จัง แจ้ง
 ปรางเท่า นินนา
 สฤชคไว้ วาน จำ
- ๑๒ ผคน มาค มม่วง ทั้ง
 ลัน จั ตลึง ปริง อดม
 ตาลโตนค มะไฟ ถม
 ทวาทคยทโคลง แก้
 ผล ชม ภูนา
 ดินแท้
 เทียวจ่าย ชายเฮย
 ครอบ ถ้วน มวญ เดือน

นิพนธ์นิทานประยูม

ครั้งที่ ๑๐ ปีที่ ๑๓

วันที่ ๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๓ ได้มีการประชุม
กรรม สัม ปาทิกที่หอพระ สมุดวชิรญาณ เวลాయามหนึ่ง ถึง ๒๐ นาที
เปิดประชุม

กรรม สัม ปาทิก สมายปีที่ ๑๓ คือ :-

- ๑ พระเจ้า น้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยันตมงคล สถาปนา ยก
- ๒ พระเจ้า น้องยาเธอ กรมหมื่น สมนมดอมรพันธ์ เทรัญญิก
- ๓ พระเจ้า น้องยาเธอ กรมหมื่น ดำรงราชา นภาพ ปฏิคม
- ๔ พระเจ้า บวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้า จรูญโรจ เรืองศรี ผู้ช่วย เทรัญญิก
- ๕ พระยาอนุรักษราชมณฑลเชียร ผู้ช่วย สาราณียกร
- ๖ เจ้าหมื่น ศรีสวัสดิ์ ผู้ช่วย บรรณาธิการ

พระเจ้า น้องยาเธอ กรมหมื่น นราธิปประพันธ์พงษ์ เลขาธิการ
ปีที่ ๑๓ ประชวร เล็ดจมา ยังที่ประชุมไม่ได้ พระเจ้า น้องยาเธอ
กรมหมื่นพิทยาลาภพฤฒิศาดา สาราณียกร ปีที่ ๑๓ แลพระเจ้า
น้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต บรรณาธิการปีที่ ๑๓ ไม่เล็ดจอยู่
ทั้ง ๒ พระองค์

(๑) เรื่อง รวง วัด นิมคนใช้ของอุปนายก เคยได้ รับ รวง วัด

มาทุกๆ ปี ปีก่อนก็ได้ รับรางวัล ๗ ตำลึง แต่ปีนี้เห็นว่า نمیได้
รับ การ มาหลายปีแล้ว ประกอบ ทั้งความ เชื้อไข้ แล รักษาการ
ใน น้่าที่ ของ ตน โดย เรียบ ร้อย ควร จะเพิ่ม รางวัล ให้ อีก ๒ ตำลึง
รวม เป็น ๙ ตำลึง เป็น เหมือน ให้ เงิน เดือน ๓ บาท ทุกๆ เดือน มา

(๒) เรื่อง โคม ไฟฟ้า ขอให้ เป็น ของ กระทรวง วัง แล ใช้ เงิน ค่า ไฟ
ของ กระทรวง วัง ด้วย ตก ลง สภานายก ทรง รับ เป็น พระ ฑูระ ตลยด

(๓) เรื่อง การ ซ่อม หอ พระ สมุด อะไร ุ่ ก็ แล ้ว เสร็จ ทุกๆ อย่าง
แล้ว ยัง อยู่ แต่ ฝาก ที่ โรง สดร ยัง ไม่ ลำ เร็จ ได้ แล ม่ าน น้่า โรง สดร
ก็ ยัง ไม่ เรียบ ร้อย ขอให้ กรรม สัม ปา ทิก บั ที่ ๑๔ จัด การ ต่อ ไป

(๔) เรื่อง เงิน ที่ จะ ได้ กราบ บัง คม ฑูล ขอ พระ บรม ราชา นญา ต
เพื่อ เป็น ทุน อด ทุน ค่า หนึ่ง ลือ พิมพ์ จำนวน บั ที่ ๑๔ อีก เท่า ไร ฝัน
ควร ให้ กรรม สัม ปา ทิก บั ที่ ๑๔ จัด การ ต่อ ไป

(๕) เรื่อง เครื่อง พิมพ์ ที่ สภานายก ได้ ดำ ริ ไว้ ว่า จะ จัด ให้ มี ชน
แต่ จะ ต้อง กราบ บัง คม ฑูล ขอ พระ บรม ราชา นุ เราะ ที่ ก่อน การ น
ใน เวลานั้น ก็ ยัง ไม่ มี ชน ที่ จะ กราบ บัง คม ฑูล ได้ ขอให้ กรรม
สัม ปา ทิก บั ที่ ๑๔ ดำ ริ จัด การ ต่อ ไป

การ ประ ชุม ของ กรรม สัม ปา ทิก บั ที่ ๑๓ เป็น เสร็จ เพียง นี้ กรรม
สัม ปา ทิก บั ที่ ๑๓ ได้ มอ ย การ แก่ กรรม สัม ปา ทิก บั ที่ ๑๔ สั ย ไป

กรรม สัม ปา ทิก สภา ดำ ริ บั ที่ ๑๔ จับ ปฎกษา การ ใหม่ ต่อ ไป

กรรม สัม ปา ทิก สภา ดำ ริ บั ที่ ๑๔ คี ๖ :-

- ๑ พระ เจ้า ลูก เอด พระ องค์ เจ้า กิตติยา กว รร ลัก ชณ ์ สภานายก

๒	พระเจ้า น้อย ยาเธอ กรม หมื่น ดำรง ราชานุภาพ	เลขาธิการ
๓	พระเจ้า น้อย ยาเธอ กรม หมื่น สมนมตอมรพันธุ์	เหรียญก
๔	เจ้า พระยาภาสกรวงศ์	บรรณารักษ์
๕	สมเด็จพระ บรมโอรสาธิราช	ปฏิคม
๖	หม่อม อนุวัตร วรพงษ์	ผู้ช่วย เหรียญก
๗	หม่อม อนุวงศ์ วรพัฒน์	ผู้ช่วย สารานุกร
๘	เจ้า หมื่น ศรี สรรักษ์	ผู้ช่วย บรรณารักษ์
๙	พระ ยาเท เวศรวงษ์ วิวัฒน์	ผู้ช่วย ปฏิคม

(๑) เรื่อง งบ ประมาณ จ่ายเงิน ควร จะ แบ่ง เป็น พแนก ๆ ตาม เดิม แต่ง งบ ประมาณ ใน นำที่ เลขาธิการ ปีที่ ๑๓ ได้ ประมาณ เงิน ไว้ ๒๕๒๔ บาท บัดนี้ มี เงิน เหลือ จ่าย อยู่ ๕๔๗ บาท ๔๒ อัฐ เพราะ นั้น การ ที่ จะ งบ ประมาณ ใน จำนวน ปีที่ ๑๔ นี้ ควร จะ ตัด ออก ให้ น้อย กว่า งบ ประมาณ ปีเก่า ได้ ๕๐๐ บาท ส่วน งบ ประมาณ ใน นำที่ สารานุกร ปีที่ ๑๓ ได้ ประมาณ ไว้ ๖๒๐๐ บาท มี เงิน เหลือ จ่าย อยู่ ๗๐๐ บาท ๙ อัฐ ปีนี้ ควร จะ ให้ คง ไว้ ตาม เดิม เพราะ นำที่ สารานุกร ใช้ เงิน มาก ใน การ เรื่อง หนังสือ พิมพ์ ส่วน งบ-ประมาณ ใน นำที่ บรรณารักษ์ ปีที่ ๑๓ ได้ ประมาณ ไว้ ๑๒๐๐ บาท ไม่พอ จ่าย เป็น อัน จ่าย เกิน งบ ประมาณ ๕๓ บาท ๒๔ อัฐ เพราะ การ จำเป็น คือ ต้อง จ่าย ใช้ หน้ ปี ก่อน ๆ ที่ ยัง ค้าง อยู่ เป็น เงิน ๔๔๙ บาท แต่ ปีนี้ ควร จะ เพิ่ม งบ ประมาณ ขึ้น อีก เพื่อ จะ ได้ จัด ซื้อ หนังสือ พิมพ์ เพิ่ม เดิม มี หนังสือ พิมพ์ แมคคาซีน ต่าง ๆ เป็นต้น ควร ให้ บรรณารักษ์ คิด กะ มา ให้ เจริญ ใน ความ ประ ชุม นำ ส่วน หนังสือ

ไทย ควร จะ จัดซื้อเพิ่มเติม ขึ้น อีก อย่าง ละ ๒ ขบ ที่ ใช้ มาก เช่น
เรื่อง จีน แดบ ตก ลอน เปน ต้น ส่วน หนังสือ ที่ ยัง ไม่มี ควร จะ จัดซื้อ
แล คัดลอก ขึ้น อีก ให้ ครบ ทก อย่าง อย่า ให้ มี คำ ปฏิเสธ ว่า บรรดา
หนังสือ ไทย เรื่อง อะไร ที่ หอ พระ สมุด ไม่มี ได้ ส่วน ขบ ประ มาณ
ใน น้ า ที่ ปฏิคม ปี ที่ ๑๓ ได้ ประ มาณ ไว้ ๒๒๒๔ บาท มี เงิน เหลือ
จ่าย อยู่ ๑๑๖ บาท ๒๗ อัฐ แต่ ปี นี้ ควร จะ เพิ่ม ขึ้น ไว้ อีก ๘๐๐ บาท
เพื่อ จะ มี ริเซบ ช้น เช่น ปี ที่ ๑๑ บ้าง เลข ชาติ การ รับ สั่ง ว่า ลูก บิล เลียด
ล่าหรับ โต๊ะ ขำรด มาก อยู่ แล้ว ควร จะ จัดซื้อ ช้น ใหม่ ขอ ให้ กะ
งข ประ มาณ ไว้ ล่าหรับ ชื่อ ลูก บิล เลียด ลัก ๒ ล่าหรับ

(๒) เรื่อง โคลง กระ ทุ บั น ควร จะ งด เพราะ ว่า ได้ เล็ก การ
ออก หนังสือ พิมพ์ ราย วิก แล้ว โรง พิมพ์ เขา คิด รา คา ค่า พิมพ์ ทั่ว
ช้น อีก ด้วย เขา ต้อง เรียง พิมพ์ ช้น ใหม่ เปน หนังสือ ออก ราย วิก
อีก พแนก หนังสือ ต่าง หาก คือ เต็ม โคลง กระ ทุ ได้ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
วชิรญาณ วิเศษ แล้ว มา จัด ลง พิมพ์ โข ปลีก อีก แล ได้ เรียง เพิ่ม เต็ม
ลง อีก บ้าง ก็ ไม่ สู้ มาก นัก พนักงาน พิมพ์ เขา ได้ คิด รา คา ถัว ถิ้น ไป
ใน หนังสือ พิมพ์ วชิรญาณ นั้น ด้วย มา บัด นี้ ได้ เล็ก วชิรญาณ ราย วิก
นั้น เสีย แล้ว โคลง กระ ทุ ก็ เปน อัน จัด ทำ ช้น ใหม่ โดย ล่าหรับ ทั้ง ผู้
รับ ชื่อ แล ผู้ แต่ง โคลง กระ ทุ บั น ก็ นี้ ยอลง ช่อน อยู่ ข้าง จะ จิต ใจ ไป
แล ได้ คิด ประ มาณ เงิน รับ แล จ่าย เทียบ เคียง ดู เห็น ว่า ยัง ขาด ทุน
อยู่ มาก เพราะ ๐๙๑๐ ๒๕๖๕ เปน อัน ต้อง เล็ก การ ออก โคลง กระ ทุ

(๓) เรื่อง ตรา ควร จะมี ตรา ซาด ไว้ ล่าหรับ ประ ทัย เรือน เงิน ใน
ใบ เสริจ แล หนังสือ สำคัญ ต่าง ๆ ให้ เปน ที่ แฝ่ นอน ช้น เลข ชาติ การ

รับ จะพระทาน งา ที่ กิ่งไว้ เปน เรือน ตรา เสริจ แล้ว เทร่บุญกิตทรงรับ
จะแกะ มาให้ เสริจ

(๔) กรรม สัม ปา ทิก สำหรับ ใหม่ นี้ ควร จะ พร้อม กัน ชาย พระ รูป
แต่ รูป หมู่ไว้ เปน ที่ รลิก ต่อ ไป ใน เวลา แรก ที่ ได้ รับ ตำแหน่ง เปน
กรรม สัม ปา ทิก ใหม่ แล ควร จะ แต่ง พระ องค์ คู่ สรวม เลือ อีวง ึง เครศ
ให้ เหมือน ๆ กัน

สิ้น ข้อ ความ ที่ได้ ปฤ กษา ใน กรรม สัม ปา ทิก สภา ดำ รับ ใหม่
นี้ เปน การ ประ ชุม ครัง ที่ ๑ ปี ที่ ๑๔ เท่านั้น

เวลา ๔ ทุ่ม กับ ๒๕ นาที สภา นาย ก ขอ เลิก ประ ชุม ผู้ ช่วย ปฎิ คม รับ รอง

รายงานการประชุมครั้งที่ ๒ ปีที่ ๑๔

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๓ ได้ มีการ ประ ชุม กรรม สัม ปา ทิก
ที่ หอ พระ สมุค วชิรญาณ เวลา สี่ ทุ่ม กับ ๑๒ นาที เบ็ด ประ ชุม

ผู้ที่ได้ มา ประ ชุม คือ :-

- ๑ พระเจ้าลูกเธอ พระ องค์ เจ้า กิตติ ยาก รว รลั กษณ์ สภา นาย ก
- ๒ พระเจ้า น้อย ยา เธอ กรม หมั่น ดำรง ราชา นภาพ เลข ชาติการ
- ๓ พระเจ้า น้อย ยา เธอ กรม หมั่น สมม ตอม รพ ณั ฐ เทร่ บุญ กิต
- ๔ พระเจ้า น้อย ยา เธอ กรม หมั่น นรา ธิ ป ประ พันธ์ พงษ์ สาร านิ ยกร
- ๕ เจ้า พระ ยามา สกร วงค์ บรรณารักษ์
- ๖ หม่อม อนุวัตร รพ พงษ์ ผู้ ช่วย เทร่ บุญ กิต

๗ เจ้า ทมื่น ศรี สรรักษ์ ผู้ช่วย บรรณารักษ์

๘ พระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ ผู้ช่วย ปลูกยม

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ยี่ระชวร เสด็จมายังที่ประชุม
ไม่ได้ แล หม่อม อุนงษ์ วรพัฒน์ ผู้ช่วย สารา นิยกร บัวย

(๑) เรื่องงบประมาณเงินที่จะได้ ใช้จ่ายในปีนี้ ทุกๆ นาท
กรรมล้ม ปาทิก ได้ กระทำ สำ เร็จ แล้ว คือ (๑) เงินจ่ายในหน้าที่
เลขาธิการ ได้ ประ มาณไว้ ๒๒๐๐ บาท ถ้วน คง ลด น้อย ลง กว่า บั
เก่า ๓๒๔ บาท เพราะ การใน นาท นี้ ได้ จัด ให้ เรียบ ร้อย ดี ขึ้น มาก แล้ว
ทั้ง สิ่ง ของ เครื่อง ใช้ ที่ จะ ได้ จ่าย ก็ น้อย ลง กว่า บั เก่า (๒) นาท

สารา นิยกร ได้ ประ มาณ ให้ คง ไว้ ตาม เดิม เป็น เงิน ๖๒๐๐ บาท ถ้วน
เพราะ นาท นี้ ต้อง ใช้ เงิน มาก มี เงิน ค่า พิมพ์ แล ค่า เรือง ล้ำ ทรัพย์

สง พิมพ์ เป็น ต้น (๓) นาท บรรณารักษ์ บั ย ได้ ประ มาณ เพิ่ม มาก
ขึ้น กว่า บั เก่า ๑๖๐๐ บาท รวม เป็น เงิน ๒๘๐๐ บาท ถ้วน เพราะ

จะ ต้อง ลัง หนึ่ง คือ พิมพ์ เพิ่ม ขึ้น อีก แล จะ ได้ จัด ซื่อ หนึ่ง คือ เรือง
ต่าง ๆ ทวิ ขึ้น อีก มาก (๔) นาท ปลูกยม ได้ เพิ่ม เดิม ขึ้น อีก ๘๗๖ บาท

รวม เป็น เงิน ๓๑๐๐ บาท ถ้วน เพราะ ได้ กะ เงิน ไว้ เพื่อ จะ มี ริเซบ ชัน
แล การ ขร ที่ จะ ได้ จัด ให้ เป็น การ ครึก ครื้น รื่น เรือง แก่ สมา ชิก ใน เวลา

ระหว่าง นี้ รวม ยอด เงิน ใน งบประมาณ ทุกๆ นาท ที่ เป็น
เงิน ๑๔๓๐๐ บาท ถ้วน

(๒) ผู้ที่ สมิ ต์ จะ เข้า เป็น สมา ชิก ใน คราว ประชุม นี้ ๗ ท่าน
มี ผู้ นำ แล ผู้ รับ รอง คือ ๑ หลวง ขบรมราช เลวี (หม่อมหลวง เฉลิม)
๒ นาย เปล่ง มหาดเล็ก บุตร พระศุภพรณพิจิตร ๓ พระณรงค์ วิชาติ (เสียน)

๔ จมื่นศรีบริรักษ์ (เรื่อง) ๕ พระวรนารินทร์รามายย์ (หม่อมราชวงศ์วงศ์)
 ๖ หม่อม อนันต์ศิริวงศ์ (หม่อมราชวงศ์เพ็ก) ๗ หม่อม ศิริพงษ์
 อนุพันธ์ (หม่อมราชวงศ์นิม) กรม สัม ม่าทิกสภา ได้ตกลง
 ยอมรับให้เข้า เป็น สมาชิก ได้ทั้ง ๗ ท่าน แล้วให้เลขาธิการ มีจด
 หมายเชิญให้มาลง ชื่อ แล ส่ง เงินตามธรรมเนียม ทอพระสมุด
 เวลา ๔ ทุ่ม ๕๓ นาที ผู้ช่วยปฏิคม ขอเลิกประชุม เสร็จญูญักับรอง

รายงาน

ตั้งแต่วันที่ ๒ ตุลาคม ถึงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๓ สมาชิก
 ได้มายังทอพระสมุดชวญาณ ๙๔ ท่าน ได้ลงชื่อ ๑๕๙ ครั้ง หนังสือ
 ที่จำหน่ายให้ ยืม ไป ๖๒ ครั้ง

แล สมาชิกได้ส่งเงินค่าเก็บมัดเลือด ๒ ท่าน เป็นเงิน ๑๙ บาท
 ๒๔ อัฐ แลได้ขายหนังสือพิมพ์เป็นเงิน ๔ บาท แลได้เงินค่าปรับ
 ยืม หนังสือเกินกำหนด ๒๖ บาท ๒๔ อัฐ

รวม ทั้ง ต้น เป็นเงิน ๔๙ บาท ๔๘ อัฐ

แจ้งความ

ขอพระเกษพระคุณพระราชทานหนังสือแลสิ่งของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานหนังสือพิมพ์ วิลันดา เรื่อง
 สงครามเมืองชะวาในระหว่างปี คฤศตคักราช ๑๘๒๕-๓๐ สองเล่ม
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ปฏิคม ได้ พระราชทาน สมุด สำหรับ

เก็บรูปอย่าง คาบิเน็ต ล้วน ๒ เล่ม กัณฑ์สำหรับ เช็ดปากกา ๔ ที่

พระเจ้าห้อง ยาเธอ กรมหมื่น สยมมตอมรพันธ์ เทรัญญิก ได้พระ
ทาน หนังสือพิมพ์ “บาฬีเต็กซต์ โซไซตี” ๔ เล่ม คือ :-

๑ มหาโพธิ์วินสา ๒ ธาตุกดาปกรณ ๓ เขยแนล ของ พวกบาฬีเต็กซต์
๔ ปริ มัตตที่ปนี

พระเจ้าห้อง ยาเธอ กรมหมื่น ดำรง ราชานุภาพ เลขาธิการ ได้
พระทาน วิคณุบาท จา ถูกในแผ่นดิน ๑ พระ ภักขเนศวร์ แกะด้วยหมาก ๑
หม้อ น้ำมันด ลาย คราม อิน เตีย ๑ ชั้น น้ำมันด มี เทวรูป ลอยใน ชั้น ๑
ของเหล่าน ได้นำมาจากพุทธคยาในประเทศอินเดีย แลฟองนกกระ จงก
เทศ ๑ คู่ หิน ดง พระยาไฟ ๑ ก้อน ร่ม กำมะ ลอนมีมือสาว ๑ คัน :

พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้ากิตติยา กร วร ลักษณีย์ สภานายก
ได้พระทาน หนังสือพิมพ์ต่าง ประเทศ ๔ เล่ม คือ ๑ เรื่องราชทูต
ขุนนาง ชื่อ ชัว มองต์ ได้มายัง ราชสำนักกรุง สยาม ปี คฤสต
ศักราช ๑๖๘๖(๒) ระยะทางมอง ลีเออ แลบบีเดอซอส์ ไปจากกรุงสยาม
ปี คฤสตศักราช ๑๗๙๑ ๓ เรื่องธรรม เนียม ราชการ กรุง สยาม
ปี คฤสตศักราช ๑๖๘๘ ๔ เรื่องไข่มุกแห่งทวีปเอเซีย

ขอบใจสมาชิกให้รูปเคบิเน็ต

๑ พระอนันต์นรารักษ์ ๒ นายชั้น หุ้มแพร ๓ นายจวงมหาตเล็ก

ภาคีสมาชิกชั้นใหม่

03/04/2565

จำนวน มีที่ ๑๓

๒๐ มีลเตอ ยี. แชนเคย แชน นำ พระเจ้าห้อง ยาเธอ กรมหมื่น

นราธิป ประพันธ์พงษ์ เลขาธิการ รั้วรอง วิเวเวณ แคนนอน ครีนสตอก.
จำนวนปีที่ ๑๔

๑ หลวงภักดีนฤเขตร นำ ชุนศุภกร บรรณสาร รั้วรอง หลวง
ไตรภักดียานุการ (เจียม)

๒ พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ นำ
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วงษ์วโรประการ รั้วรอง มีสเดอ
เบ็กเก็ด กงสุล อังกฤษ

๓ หลวงสุนทรโกษานำ หม่อมเจ้าวิศิษฎ์ รั้วรอง นายเหม

๔ พระราชโยธาเทพ นำ พระยาเทเวศร์วงษ์วิวัฒน์ รั้วรอง
ขุนภักดีชาษา (นก)

๕ แล ๖ พระประชาชีพบริบาล นำ เจ้าหมื่นศรีสรรักษ์ ผู้ช่วย
บรรณารักษ์ รั้วรอง หลวงวิเศษดาดิ (รอด) แล หลวงบรมราช
เลวี (ว.ม. เฉลิม)

บอกแก้คำผิด

ในขั้วญาณ ตอนที่ ๒ คำโคลง จารึกลับแลไฟ หน้า ๒๐๕ ที่ลง พระ
นามว่า “สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่าง วงษ์” นั้น
ยังขาด พระนาม กรมอยู่อีก คือ “กรม พระ ภาณุพันธุ์ วงษ์ วรเดช”

แต่ใน ตอนโคลง ๒ บรรทัด ที่ ๑๖ หน้า ๒๐๕ นั้น คำว่า “แก้วประดับ
ทุกครั้ง” นั้นผิด “แก้วประดับดุษกรัง” จึง จะ ถูก